

13

Handwritten notes and scribbles, possibly including the word "ΕΙΣΑΓΩΓΗ" (Introduction) and some illegible text.

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$
 $\frac{1}{4} \times \frac{1}{4} = \frac{1}{16}$
 $\frac{1}{16} \times \frac{1}{16} = \frac{1}{256}$
 $\frac{1}{256} \times \frac{1}{256} = \frac{1}{65536}$

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$
 $\frac{1}{4} \times \frac{1}{4} = \frac{1}{16}$
 $\frac{1}{16} \times \frac{1}{16} = \frac{1}{256}$
 $\frac{1}{256} \times \frac{1}{256} = \frac{1}{65536}$

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$
 $\frac{1}{4} \times \frac{1}{4} = \frac{1}{16}$
 $\frac{1}{16} \times \frac{1}{16} = \frac{1}{256}$
 $\frac{1}{256} \times \frac{1}{256} = \frac{1}{65536}$

ΔΙΠΛΟ
1885
381
ΙΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΗΣ

ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ
ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΩΝ.

ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΑΤ' ΕΓΚΡΙΣΙΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΥΠΟ

Ι. Ε. ΜΕΣΟΛΩΡΑ

Δ. Φ. Τφγηγητοῦ τῆς θεολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ
καὶ Καθηγητοῦ τῆς Ῥιζαρείου ἐκκλησιᾶς Σχολῆς.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΠΑΡΑ ΤΩ ΕΚΔΟΤΗ

ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ

1885

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν σφραγίδα τοῦ τε συγγρα-
φέως καὶ τοῦ ἐκδότου.

Ἀριθ. Πρωτ. 1563.

Διεκπ. 836.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρὸς τὸν κύριον Ἰωάννην Μεσολωρῶν, ἐφηγητὴν τῆς θεολο-
γίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καὶ καθηγητὴν τῆς Ῥιζαρείου
Ἐκκλησίᾳ. Σχολῆς.

Εἰς ἀπάντησιν τῆς ἀπὸ 28 Μαΐου ἐ. ἔ. ἀναφορᾶς ὑμῶν ἀνα-
κοινοῦται ὑμῖν, ὅτι ἡ Σύνοδος, διελθοῦσα τὴν ὑφ' ὑμῶν ἐκπο-
νηθεῖσαν καὶ ὑποβληθεῖσαν αὐτῇ Ἱερὰν Ἱστορίαν τῆς Π. Δια-
θήκης καὶ μὴ εὐρουῖσα ἐν αὐτῇ μηδὲν τὸ ἀπᾶδον ταῖς ἀγίαις
Γραφαῖς, ἐγκρίνει αὐτὴν ὡς κατάλληλον πρὸς διδασκαλίαν τῶν
μαθητῶν τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων.

- † Ὁ Ἀθηνῶν Προκοπίος, πρόεδρος.
- † Ὁ Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας Γερασίμος.
- † Ὁ Μαντινείας Θεοκλάντος.
- † Ὁ Οἰτύλου Προκοπίος.

Ὁ Γραμματεὺς

(Τ. Σ.) Ἀρχιμ. ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΗ ΕΡΑ ΧΥΝΟΔΟΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ

Εκδόσεις της Εκκλησιαστικής Εραίας

Εκδόσεις της Εκκλησιαστικής Εραίας

Εκδόσεις της Εκκλησιαστικής Εραίας

Εκδόσεις της Εκκλησιαστικής Εραίας

ΙΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ

THE

ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

§ 1.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ ἱερὰ ἱστορία καλεῖται ἡ ἔκθεσις τῶν ἱερῶν ἐκείνων γεγονότων, τὰ ὅποια ἀποδεικνύουσι τὴν ὑπαρξίν τοῦ Θεοῦ, τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου, τὴν συνεχῆ πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ περὶ αὐτοῦ καὶ διδάσκουσιν ἡμᾶς τὸ θεῖον αὐτοῦ θέλημα, τὸ ὅποσον ἀπεκαλύφθη καὶ ἐκηρύχθη εἰς τὸν κόσμον διὰ τῶν πατριαρχῶν, τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἀποστόλων, ἰδίᾳ δὲ διὰ τοῦ λυτρωτοῦ τῆς ἀνθρωπότητος, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἡ ἱερὰ αὕτη ἱστορία διαίρεται εἰς μέρη δύο, τὴν Παλαιὰν καὶ τὴν Καινὴν διαθήκην. Καὶ ἡ μὲν παλαιὰ διαθήκη περιέχει τὰ ἱερὰ ἐκεῖνα γεγονότα, τὰ ὅποια ἐγένοντο πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Σωτῆρος, διὰ τῶν ὁποίων προπαρασκευάσθη ὁ κόσμος πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ Σωτῆρος. Τὰ βιβλία τῆς Π. Δ. περιέχουσι τὸν

νομον τοῦ Μωϋσέως, ὅστις ἐγένετο παιδαγωγὸς εἰς Χριστόν, τὴν ἱστορίαν τῶν κριτῶν καὶ τῶν βασιλέων τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους, καὶ τὰς προφητείας, αἵτινες προελέχθησαν ὑπὸ τῶν προφητῶν καὶ ἐφηρμόσθησαν ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ Σωτῆρος. Ἡ δὲ καινὴ διαθήκη περιέχει τὸν βίον, τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰ θαύματα τοῦ προσδοκωμένου Μεσσίου, τὴν συμπλήρωσιν τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, καὶ διδάσκει ἡμᾶς τὸν τρόπον τῆς σωτηρίας. Πάντα σχεδὸν τὰ βιβλία τῆς Π. Δ. ἐγράφησαν κατ' ἐμπνευσιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν καὶ εἰς γλῶσσαν ἐβραϊκὴν, ἅτινα κατὰ τὴν γ'. π. Χ. ἑκατονταετηρίδα μετεφράσθησαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὸ 72 Ἰουδαίων, γνωρίζοντων καλῶς καὶ τὴν ἑλληνικὴν. Τὰ δὲ βιβλία τῆς Κ. Δ. ἐγράφησαν ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ κυρίως εἰς τὴν ἑλληνικὴν, ἥτις πανταχοῦ τότε ἦτο διαδεδομένη.

Τὸ μάθημα τῆς ἱερᾶς ἱστορίας εἶνε λίαν ὠφέλιμον καὶ διδακτικόν, διότι μᾶς διδάσκει, ὅτι ὑπάρχει Θεὸς δημιουργός, προνοητής, δικαιοκρίτης, διότι μανθάνομεν ἐξ αὐτῆς ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι εἰμεθα ἀδελφοὶ καταγόμενοι ἐκ τοῦ αὐτοῦ Πατρὸς, διότι εὐρίσκομεν ἐν αὐτῇ τόσον καλὰ καὶ εὐσεβῆ παραδείγματα, διὰ τῶν ὁποίων μορφοῦμεν τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν, ὅπερ εἶνε καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἁγίας Γραφῆς, ἥτις σκοπὸν ἔχει νὰ καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον θρησκευτικόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

Ἀπὸ δημιουργίας τοῦ κόσμου
μέχρις Ἀβραάμ.

§ 2. Δημιουργία τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου.
(5, 508 π. X.)

Ὁ Θεὸς ἐξ ἀγάπης κινούμενος, διὰ νὰ καταστήσῃ καὶ ἄλλα λογικὰ ὄντα μέτοχά τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ, ἐδημιούργησε διὰ μόνου τοῦ λόγου, ἐκ τοῦ μηδενός, τὸν κόσμον καὶ πᾶν ὅ,τι ἐν αὐτῷ εὐρίσκεται, τὸ ὅποιον κατ' ἀρχάς, ἅμα ἐποιήθη, ἦτο ὕλη ἄμορφος ἄνευ τάξεως καὶ καλλωγῆς. Ἀφοῦ δὲ ἐδημιούργησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, εἶπε καὶ ἐγένετο τὴν πρώτην ἡμέραν τὸ φῶς, ἡ ἄμορφος φωτεινὴ οὐσία, διὰ τῆς ὁποίας ἐξωογονήθη ἡ φύσις· τὴν δευτέραν τὸ στερέωμα, ὅπερ ἐκάλεσεν οὐρανόν, καὶ οὕτω διεχωρίσθησαν τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ὕδατα, τὰ νέφη, ἀπὸ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς· τὴν τρίτην εἶπε καὶ συνήχθησαν τὰ ὕδατα τῆς γῆς καὶ ἀπετέλεσαν τὰς θαλάσσας, καὶ οὕτω ἐφάνη ἡ ξηρὰ καὶ τὸ βασίλειον τῶν φυτῶν· τὴν τετάρτην εἶπε καὶ ἐγένοντο οἱ φωστῆρες τοῦ οὐρανοῦ, ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη καὶ οἱ λοιποὶ ἀστέρες, ὅπως φωτίζωσι τὸν κόσμον καὶ κανονίζωσι τὰ ἔτη, τοὺς μῆνας, τὰς ἐβδομάδας καὶ τὰς ἡμέρας· τὴν πέμπτην ἐδημιούργησε τὸ βασίλειον τῶν λεπτοτέρων ζώων, τὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης· καὶ τέλος τὴν ἕκτην εἶπε καὶ ἐγένοντο τὰ διάφορα χερσαῖα ζῶα. Ἡ τάξις

αὕτη τῆς δημιουργίας εἶνε λογική, φυσική καὶ θεία. Ἀφοῦ δὲ τὰ πάντα ἦσαν ἑτοιμα, ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, τὸ ἐξοχώτερον καὶ τελειότερον πλάσμα, λαβὼν χοῦν ἐκ τῆς γῆς καὶ ἐμφυσήσας αὐτῷ πνοὴν ζωῆς, τὴν λογικὴν ψυχὴν, ἣτις εἶνε ἡ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ, ὡς εἶπεν αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐν Τριάδι «ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν». ὠνομάσθη δὲ ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδάμ, δηλαδὴ χοι-κός. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἦτο καλὸν ὁ ἄνθρωπος νὰ ἦνε μόνος, ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς μυστηριωδῶς ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδάμ, ἐνῶ ἐκοιμᾶτο, τὴν Εὕαν, ὅπερ σημαίνει ζωὴν. Ἡυλόγησε δὲ τὸ θεῖον τοῦτο ζεῦγος, εἰπὼν «αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε». Ἔθετο δὲ αὐτοὺς ἐν κήπῳ τερπνοτάτῳ, ὅστις Παράδεισος ἐκλήθη, ἵνα ἐργαζόμενοι ἀκόπως ἀπολαύωσι πάντα τὰ ἀγαθὰ, ἔχοντες καὶ τὴν οὐράνιον εὐτυχίαν τῆς ἀθωότητος. Τὴν δὲ ἐβδόμην κατέπαυσεν ὁ Θεὸς ἀπὸ τὰ ἔργα αὐτοῦ καὶ ἡγίασεν τὴν ἡμέραν ταύτην, ἣτις καὶ ὠνομάσθη Σάββατον, ὅπερ δηλοῖ ἀνάπαυσιν, ἀφιέρωσιν τῷ Θεῷ. Τὴν ἡμέραν ταύτην ὀφείλομεν καὶ ἡμεῖς νὰ ἀγιάζωμεν, δοξολογοῦντες τὸν Θεὸν διὰ τὰς μεγάλας αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσίας.

§ 3. Πτώσις τοῦ ἀνθρώπου καὶ θεία πρόνοια περὶ αὐτοῦ.

Ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ὁμοίωσιν, λογικὸν καὶ ἐλεύθερον. Συνανέστρεφετο δὲ μετ' αὐτοῦ ὡς πατήρ, ὁδηγῶν αὐτὸν εἰς τὸ ἀγαθόν. Ἔδωκε δὲ εἰς αὐτὸν ἐντολήν, ἃν θέλῃ νὰ

ἦνε πάντοτε μακάριος, νὰ μὴ φάγη ἐκ τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως, διότι ἄλλως ἤθελεν ἀποθάνει. Ὁ διάβολος ὅμως, τὸ πονηρὸν πνεῦμα, πεσὼν ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ φθονῶν τὸν ἄνθρωπον, λαμβάνει τὸ σχῆμα τοῦ ὄφως καὶ ἀπατᾷ μετὰ τέχνης πρῶτον τὴν γυναῖκα, τὸ ἀσθενέστερον πλάσμα, πείσας αὐτήν, ὅτι ἐὰν φάγη τὸν ἀπηγορευμένον καρπὸν θὰ γείνη ἰσόθεος. Ἐφαγε πρώτη αὕτη, ἡμάρτησε, καὶ ἔπειτα δίδει καὶ εἰς τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ οὕτω ὁ φθονερός διάβολος κατῴρθησε τὴν πτώσιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀμαρτία τῶν πρωτοπλάστων, τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα, ἐπέφερε μεγάλη κακά. Ἀπεμακρύνθησαν τοῦ Θεοῦ, ἐξεδιώχθησαν τοῦ Παραδείσου, ἔχασαν τὴν ἀθωότητα αὐτῶν, κατέλαβεν αὐτοὺς φόβος καὶ τρόμος, ὁ δὲ Θεὸς κατηράσθη τὸν μὲν ἄνδρα νὰ ἐργάζεται ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου του καὶ νὰ τρώγῃ τὸν ἄρτον του, τὴν δὲ γυναῖκα νὰ γεννᾷ μὲ πόνους καὶ νὰ δουλεύῃ εἰς τὸν ἄνδρα αὐτῆς, τὸν δὲ ὄφιν νὰ ἔρπῃ καὶ νὰ τρώγῃ γῆν, διότι ἐγένετο τὸ ὄργανον τῆς ἀμαρτίας. Οὕτως εἰσηλθεν ἡ ἀμαρτία εἰς τὸν κόσμον, διεστράφη ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐξησθένησεν ἡ θέλησις εἰς τὸ ἀγαθόν.

Ὁ Θεός, ὡς δίκαιος, ἐτιμώρησε τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἀπ' ἐτέρου ὡς ἀγαθὸς καὶ εὐσπλαγχνός δὲν ἔπαυσεν ἀπὸ τοῦ νὰ προνοῇ περὶ αὐτοῦ καὶ νὰ τοῦ δίδῃ ἐλπίδα σωτηρίας καὶ διαφόρους ὑποσχέσεις περὶ τῆς ἐλευσεως τοῦ λυτρωτοῦ. Προλέγει λοιπὸν εὐθὺς εἰς τὴν γυναῖκα, ὅτι ἐξ αὐτῆς θὰ γεννηθῇ τὸ Πρόσωπον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θὰ συντρίψῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄφως. Καὶ ἡ ὑπόσχεσις αὕτη ἦτο τὸ πρῶτον εὐαγγέλιον.—Ἐμαθε

δὲ ὁ ἄνθρωπος, ὅτι ἄνευ τοῦ Θεοῦ δὲν κατορθοῦται τὸ ἀγαθόν.

§ 4. Κάιν καὶ Ἀβελ.

Ἡ ἁμαρτία ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ μετεδόθη καὶ εἰς πάντας τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ καὶ πρῶτον εἰς τὰ δύο αὐτοῦ τέκνα, τὸν Κάιν καὶ τὸν Ἀβελ. Καὶ ὁ μὲν Κάιν ἦτο γεωργός, ὁ δὲ Ἀβελ ποιμὴν προβάτων. Καὶ οἱ δύο προσέφερον θυσίαν εἰς τὸν Θεὸν καὶ ὠμολόγουν ἐξωτερικῶς τὴν θεοσέβειάν των· ἀλλὰ τοῦ μὲν Ἀβελ ἡ θυσία ἀνέβαινεν εὐπρόσδεκτος πρὸς τὸν Θεόν, διότι προθύμως ταύτην προσέφερε καὶ ἦτο εὐσεβής, τοῦ δὲ Κάιν δὲν ἐγένετο δεκτὴ, διότι δὲν ἐθυσίαζεν εὐχαρίστως καὶ ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ μετὰ γογγυσμοῦ. Τοῦτο διήγειρε τὸν φθόνον τοῦ Κάιν, ὅστις φονεῦει τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Εὐθύς ὁ Θεὸς ἐρωτᾷ αὐτὸν λέγων· «Κάιν, Κάιν ποῦ εἶνε ὁ ἀδελφός σου;» Οὗτος δὲ ψεύδεται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, εἰπὼν «δὲν γνωρίζω, μήπως εἶμαι φύλαξ τοῦ ἀδελφοῦ μου;» Διὰ τοῦτο κατηράσθη αὐτὸν ὁ Θεὸς νὰ τρέμῃ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ νὰ μισῇται ὑφ' ὅλων τῶν ἀνθρώπων, διότι ἐγένετο φονεὺς καὶ ψεύστης.

Ὁ φθόνος φέρει φόνον καὶ καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον κακοῦργον καὶ ψεύστην. Ὁ Κάιν, μισούμενος ὑπὸ πάντων, ἀπομακρύνεται τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ καὶ κτίζει πόλιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔδωκε τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἐνώχ. Οἱ ἀπόγονοι δ' αὐτοῦ ὠνομάσθησαν υἱοὶ ἀνθρώπων, διότι δὲν ἔπραττον τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων, ἐνῶ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Σὴθ ὠνομάσθησαν υἱοὶ Θεοῦ, διότι ἦσαν εὐσεβεῖς, ἀληθῆ τέκνα τοῦ Θεοῦ.

§ 5* Νῶε: Κατακλυσμός. (3, 246, π. X.).

ὁ κατακλυσμὸς ἐγένετο (27) Ἀβρὰμ

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον διεφθείροντο οἱ ἄνθρωποι, ἡ γῆ ἐπλήσθη ἀδικίας καὶ αἱ κακίαι τῶν ἀνθρώπων ἐπλήθυνθησαν. Διὰ τοῦτο ἀπεφάσισεν ὁ Θεὸς νὰ ἀπαλείψῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους καὶ ἀπὸ ἐρπετῶν ἕως τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ διαφθορὰ φέρει καταστροφὴν. Μεταξὺ τῶν τότε ἀνθρώπων μόνος δίκαιος ἦτο ὁ Νῶε, ὅστις ἐγένετο νέος γενάρχης τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Τοῦτον διέταξεν ὁ Θεὸς νὰ κατασκευάσῃ κιβωτὸν τριακοσίων πήχεων τὸ μῆκος, πεντήκοντα τὸ πλάτος, καὶ τριακοντα τὸ ὕψος ἐκ ξύλων τετραγώνων, ἥτις νὰ ἀπολήγῃ εἰς ὀξύ, ὡς πλοῖον. Προσέτι τὸν διέταξεν, ἀφ' οὗ ἐν τῇ κιβωτῇ παρασκευάσῃ θέσεις διὰ τὰ ζῶα καὶ προμηθευθῇ τροφάς, νὰ παραλάβῃ ἐκ μὲν τῶν καθαρῶν ἀνὰ ἑπτὰ ζεύγη, ἐκ δὲ τῶν ἀκαθάρτων ἀνὰ ἓν ζεῦγος. Ἀφ' οὗ τὰ πάντα ἡτοιμάσθησαν, ἀφ' οὗ οἱ ἄνθρωποι δὲν ἠθέλησαν νὰ μετανοήσωσιν, ἐνῶ ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς προθεσμίαν ἱκανὴν διὰ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς αὐτόν, τότε διατάσσεται ὁ Νῶε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν κιβωτὸν μετὰ τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν, Σήμ, Χάμ καὶ Ἰάφεθ, καὶ ἄρχεται ὁ κατακλυσμός. Ἀνοίγονται οἱ καταράκται τοῦ οὐρανοῦ καὶ βρέχει ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ νύκτας, ὥστε ἐπνίγησαν καὶ ἐξηφανίσθησαν πάντα τὰ ζῶα πλὴν τῶν ἐν τῇ κιβωτῇ, ἥτις ἐπεκάθησεν ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἀραράτ. Τὸ ὕδωρ ἦτο ὑψωμένον ἐπὶ 150 ἡμέρας. Μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀποστέλλει ὁ Νῶε τὸν κόρακα διὰ νὰ ἴδῃ, ἐὰν τὸ ὕδωρ εἴχῃ παύσει, ἀλλ' ὁ κόραξ δὲν ἐπέστρεψεν.

Ἐπειτα ἀποστέλλει τὴν περιστερὰν, ἣτις ἐπέστρεψε, διότι δὲν εὔρε μέρος νὰ ἀναπαυθῇ. Μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας ἀποστέλλει πάλιν τὴν περιστερὰν, ἣτις ἐπανέρχεται φέρουσα κλαδίσκον (κάρφος) ἐλαίας, σύμβολον εἰρήνης. Μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας πάλιν ἀποστέλλει τὴν περιστερὰν, ἣτις δὲν ἐπανέρχεται πλέον, διότι τὸ ὕδωρ εἶχεν ἐκλίπει καὶ οὕτω εὔρε τόπον νὰ ἀναπαυθῇ. Τότε (μετὰ ἓν ἔτος ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ κατακλυσμοῦ) ἐξέρχεται ὁ Νῶε τῆς κιβωτοῦ μετὰ τῶν τέκνων του καὶ πάντων τῶν ἐν τῇ κιβωτῷ, καὶ πρῶτόν του ἔργον ἦτο νὰ προσφέρῃ θυσίαν εἰς τὸν Θεὸν διὰ τὴν σωτηρίαν του καὶ τὴν ἰδιαιτέραν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτόν. Τοῦτο πρῶτιστον καθῆκον ἡμῶν νὰ εὐχαριστήσωμεν τὸν Θεόν, σωζόμενοι ἐκ τινος κινδύνου.

Ὁ Θεὸς ηὐλόγησε τὸν Νῶε, ὡς ηὐλόγησε τὸν Ἀδὰμ καὶ ἐποίησε νέαν διαθήκην μετ' αὐτοῦ. Σημεῖον δὲ ταύτης μετεχειρίσθη τὸ οὐράνιον τόξον, τὴν ἴριδα.

Ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Νῶε ὁ Σῆμ καὶ ὁ Ἰάφεθ ἦσαν εὐσεβεῖς πρὸς τὸν πατέρα αὐτῶν, καὶ διεκρίθησαν διὰ τὴν σεμνὴν συμπεριφορὰν των, ἐνῷ ὁ Χάμ ἦτο ἀδιάφορος καὶ ἐπιπόλαιός καὶ ἔλεγε πᾶν ὅ,τι συνέβαινεν ἐν τῷ οἴκῳ του. Τὰ ἐν οἴκῳ μὴ ἐν δήμῳ.

Τοῦ μὲν Ἰάφεθ ἀπόγονοι εἶνε οἱ Ἰνδιευρωπαῖοι, τοῦ δὲ Χάμ οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Ἀσσύριοι, οἱ Φοίνικες καὶ ἄλλοι, τοῦ δὲ Σῆμ οἱ Ἰσραηλῖται, οἱ Ἀραβες, οἱ Πέρσαι καὶ ἄλλοι.

Ἐπειδὴ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Νῶε ἐπολλαπλασιάσθησαν ταχέως, καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ζῶσιν ἐν περιορισμένῳ τινὶ χώρῳ, ἀπεφάσισαν νὰ διασπαρῶσιν εἰς διάφορα

μέρη. Πρὶν ὅμως πράξωσι τοῦτο, ἀπεφάσισαν νὰ οἰκοδομήσωσι πύργον ὑψηλόν, τοῦ ὁποίου ἡ κορυφή νὰ φθάνη ἕως εἰς τὸν οὐρανόν, ὥστε νὰ χρησιμεύῃ οὗτος εἰς σημεῖον ἐνωτικόν καὶ μνημεῖον δόξης, ἐνῶ ἡ ἰδέα τοῦ Θεοῦ ἔπρεπε νὰ συγκατατῇ αὐτοὺς ἡνωμένους. Ἰδὼν ὁ Θεὸς τὸν ὑπερήφανον αὐτῶν σκοπόν, συνέχυσεν τὰς γλώσσας αὐτῶν καὶ οὕτω μὴ ἐννοοῦντες ἀλλήλους δὲν ἠδυνήθησαν νὰ φέρωσιν εἰς πέρας τὸ ἔργον αὐτῶν. Διὰ τοῦτο ὠνομάσθη καὶ ὁ πύργος Βάβελ, δηλ. σύγχυσις γλωσσῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

✕ Ἱστορία τῶν πατριαρχῶν. 1614
ἢ 1300 π. Χ.

✕ § 6. Ἀβραάμ.

Ὁ Θεὸς πάντοτε προνοῶν περὶ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες εἶχον περιπέσει εἰς τὴν εἰδωλολατρειάν, ἠθέλησε νὰ ἐπαναφέρῃ αὐτοὺς εἰς τὴν ἀληθῆ θρησκείαν καὶ προπαρασκευάσῃ οὕτω λαὸν ἐκλεκτόν, ὅπως διατηρηθῇ ἡ ἰδέα τοῦ ἐνὸς Θεοῦ παρ' αὐτῶ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐμελλε νὰ ἐξέλθῃ ὁ λυτρωτής. Πρὸς τὸ μέγα τοῦτο ἔργον ἐκλήθη ὁ Ἀβραάμ, ἀνὴρ εὐσεβὴς καὶ δίκαιος, ἐπὼν τότε 75, τὸν ὁποῖον διατάσσει ὁ Θεὸς νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς γῆς του, καὶ ἐκ τῆς συγγενείας του καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς του, ὅστις ἦτο εἰδωλολάτρης, καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν γῆν, τὴν ὁποίαν ἤθελε

τοῦ δείξει, ὅπου νὰ λατρεύσῃ τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ παρασκευάσῃ οὕτω τοὺς ἀπογόνους τοῦ πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ Σωτῆρος. Ὁ Ἀβραάμ ὑπακούσας προθύμως εἰς τὴν θεῖαν ταύτην διαταγὴν ἀπέρχεται μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Λῶτ εἰς Βαιθήλ, ὅπου ὠκοδόμησε θυσιαστήριον καὶ ἐλάτρευε πιστῶς τὸν Θεόν. Δοκιμασθεὶς λοιπὸν ὡς χρυσὸς εἰς τὴν προθυμίαν καὶ τὴν ὑπακοὴν καὶ ἐκτελῶν τὰς διαταγὰς τοῦ Θεοῦ, ἐγένετο δικαίως πρῶτος πατριάρχης τοῦ ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, ἀποκτήσας πλούτη πολλὰ καὶ δύναμιν μεγάλην. ὠνομάσθη δὲ Ἀβραάμ δηλ. πατὴρ πολλῶν ἐθνῶν, ἐνῷ πρότερον ἐκαλεῖτο Ἀβραμ, δηλ. ἀρχηγός. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ποιμένες τοῦ Ἀβραάμ ἤριζον πρὸς τοὺς ποιμένας τοῦ Λῶτ, διότι ὁ χῶρος, ὅπου τὰ ποίμνια αὐτῶν ἐτρέφοντο, ἦτο περιωρισμένος καὶ δὲν ἤρκει ἵνα βοσκήσωσι τὰ θρέμματα αὐτῶν, ὁ φρόνιμος Ἀβραάμ, ἄνθρωπος τῆς εἰρήνης, παρεχώρησεν εἰς τὸν Λῶτ τὴν εὐφορον χώραν τῶν Σοδόμων, ἐξελέξατο δ' αὐτὸς τὴν Χαναάν, καὶ κατώκησε μετὰ τῆς γυναικὸς τοῦ ἐν Χεβρὲν παρὰ τὴν δρυὶν τὴν Μαμβρῇ, ὅπου ὠκοδόμησε καὶ θυσιαστήριον. πανταχοῦ ἠὺχαρίσκει πρῶτον τὸν Θεόν. Δὲν ἔπαυσε δὲ τοῦ νὰ ἀγαπᾷ τὸν Λῶτ καὶ νὰ προστατεύῃ αὐτὸν κατὰ παντὸς ἐχθροῦ. Τοῦτο δ' ἀπέδειξεν, ὅτε ἔμαθεν, ὅτι εἰς μίαν ἐπανάστασιν ἠχμαλωτίσθη ὁ ἀνεψιὸς τοῦ. Ἐτρεξεν εὐθὺς μετὰ 318 δούλων καὶ ἄλλων συμμάχων, ἠλευθέρωσε τὸν Λῶτ καὶ κατέπαυσε τὴν ἐπανάστασιν. Τότε ἀπῆντησεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς Σαλήμ, ὁ Μελχισεδέκ (ὁ δίκαιος βασιλεὺς καὶ ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ), ὅστις εἶνε καὶ τύπος Χριστοῦ, διότι εἶνε ἀγενεαλόγητος, καὶ προσέφερεν εἰς αὐτὸν

κατὰ τὴν τότε συνήθειαν ἄρτον καὶ οἶνον (τὰ σύμβολα τῆς εὐχαριστίας). 4

§ 7. Καταστροφή τῶν Σοδόμων καὶ τῆς Γομόρρας.

Ὁ Θεὸς προλέγει εἰς τὸν Ἀβραάμ, ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν Σοδόμων καὶ τῆς Γομόρρας θὰ καταστραφῶσι, διότι αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν ἦσαν μεγάλαί σφόδρα. Ὅπου ἁμαρτία ἐκεῖ ἔρχεται καὶ καταστροφή. Ὁ Ἀβραάμ παρακαλεῖ καὶ δέεται τοῦ Θεοῦ, ἵνα μὴ συγκαταστρέψῃ τοὺς δικαίους, καὶ δέκα ἐὰν ἦνε μετὰ τῶν ἀσεβῶν· ὁ δὲ Θεὸς δέχεται τὴν δέησιν τοῦ Ἀβραάμ. Δυστυχῶς ὅμως οὐδεὶς τῶν κατοίκων ἦτο ἄξιος σωτηρίας πλὴν τοῦ Λῳτ, τῆς γυναικὸς του καὶ τῶν δύο θυγατέρων του, διὰ τοῦτο καὶ πάντες κατεστράφησαν. Πῦρ καὶ θεῖον ἔπεσεν ἐξ οὐρανοῦ καὶ κατέστρεψε καὶ κατέκαυσε τὰς πόλεις καὶ τοὺς κατοίκους. Προσέτι καὶ ἡ γυνὴ τοῦ Λῳτ, ἐπειδὴ παρήκουσεν εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ Θεοῦ νὰ μὴν ἐπιστρέψῃ νὰ ἰδῇ ὀπίσω, καθὼς ἀνεχώρει, ἐγένετο στήλη ἁλατος. Τιμωροῦνται καὶ πᾶσχουσιν ὄχι μόνον, ὅσοι ἁμαρτάνουσιν, ἀλλὰ καὶ ὅσοι συμπαθοῦσιν εἰς τοὺς κακοὺς.

§ 8. Γέννησις τοῦ Ἰσαάκ. Θυσία τοῦ Ἀβραάμ.

Ὁ Ἀβραάμ ἐκ τῆς Ἀγαρ ἐγέννησε τὸν Ἰσμαήλ, ἐκ δὲ τῆς Σάρρας τὸν Ἰσαάκ. Οὗτος δὲ ἐγεννήθη κατὰ θεῖαν βούλησιν καὶ δύναμιν, διότι ἡ μὲν Σάρρα ἦτο ἐννενηκοντοῦτις καὶ δὲν εἶχε ἐλπίδα νὰ ἀποκτήσῃ τέκνον, ὁ δὲ Ἀβραάμ ἑκατοντούτης. Τοῦ δικαίου ἡ δέησις πάντοτε εἰσακούεται. Οὕτως εἰσηκούσθη καὶ ἡ δέησις τῆς Σάρρας, ἥτις ἀπέκτησεν υἱόν. Ἡ μεγάλη

τοῦ Ἀβραάμ πίστις καὶ ἀφοσίωσις πρὸς τὸν Θεόν, ἀπεδείχθη, ὅτε διετάχθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς δοκιμασίαν νὰ θυσιάσῃ τὸν μονογενῆ καὶ ἀγαπητὸν αὐτοῦ υἱὸν τὸν Ἰσαάκ. Ὁ Ἀβραάμ δὲν κλονίζεται, δὲν ἀπειθεῖ, ὑπακούει προθύμως, παρασκευάζει θυσιαστήριον, ἐπιτίθησι τὸν υἱὸν του καὶ σύρει τὴν μάχαιραν, ἵνα θυσιάσῃ αὐτόν. Τότε ἀκούει τῆς φωνῆς τοῦ Θεοῦ, λέγοντός « Ἀβραάμ, Ἀβραάμ, μὴ ἐπιβάλῃς τὴν χειρὰ σου ἐπὶ τὸ παιδάριον, διότι ἐγνώρισα, ὅτι φοβείσαι τὸν Θεὸν καὶ ὅτι χάριν αὐτοῦ οὐδὲ τοῦ υἱοῦ σου φείδεσαι ». Ὁ φόβος καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἐν καιρῷ κυρίως τῶν θλίψεων, ὅταν δοκιμαζώμεθα σκληρῶς, φέρει ἀνακούφισιν καὶ πολλὰ ἀγαθὰ. Ἀφ' οὗ δὲ οὕτω διὰ θαύματος ἐσώθη ὁ Ἰσαάκ, εὐχαριστεῖ ὁ Ἀβραάμ τὸν Θεὸν καὶ θυσιάζει τὸν ἔχει εἰς τι δένδρον περιπλεγθέντα κριόν.

§ 9. Γάμος τοῦ Ἰσαάκ. Θάνατος τοῦ Ἀβραάμ.

Ὁ Ἀβραάμ, ὡς καλὸς καὶ φρόνιμος πατήρ, πρὶν ἀποθάνῃ, ἐσκέφθη νὰ νυμφεύσῃ τὸν Ἰσαάκ μετὰ γυναικὸς εὐσεβοῦς καὶ καλῆς ἐκ τῆς φυλῆς αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ τόπου τῆς γεννήσεώς του. Διὰ τοῦτο τρία ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τῆς Σάρρας, ἀποστέλλει ὁ Ἀβραάμ τὸν πιστὸν καὶ φρόνιμον αὐτοῦ ἐπιστάτην Ἐλιέζερ εἰς Μεσοποταμίαν, εἰς τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ, μὲ ὥρα πολλά, ἵνα ἐκλέξῃ νύμφην διὰ τὸν Ἰσαάκ. Ὁ Ἐλιέζερ δέεται τοῦ Θεοῦ, ἵνα φωτίσῃ αὐτὸν εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀπαντήσῃ τὴν ἐκλεκτήν. Καὶ ὄντως εἰσάκουεται ἡ δέησις αὐτοῦ καὶ ἀπαντᾷ τὴν Ῥεβέκκαν.

θυγατέρα Βαθουήλ, ἥτις δίδει εἰς αὐτὸν ὕδωρ διὰ νὰ πῇ καὶ νὰ ποτίσῃ τὰς καμήλους του. Ἔρχεται καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς Λάβαν, ὅστις περιποιεῖται τὸν ξένον. Ὁ Ἑλιέξερ θεωρεῖ τὴν συνάντησιν τῆς Ῥεβέκκας καὶ τὴν φιλοξενίαν ὡς ἐκ Θεοῦ προερχόμενα, διὰ τοῦτο πρὶν λάβῃ τροφήν, ἐκτελεῖ πιστῶς τὴν ἀνατεθεῖσαν εἰς αὐτὸν ἐντολήν, εὐχαριστεῖ τὸν Θεὸν καὶ διηγεῖται ἔπειτα τὸν σκοπὸν τῆς ἐλεύσεώς του. Πάντες δέχονται τὴν πρότασιν τοῦ Ἑλιέξερ, δοξολογοῦσι τὸν Θεόν, καὶ ἐν συγκινήσει ἀποστέλλουσι τὴν ἀγαπητὴν των Ῥεβέκκαν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατριάρχου Ἀβραάμ, ὡς νύμφην τοῦ Ἰσαάκ, ὅστις ὑποδέχεται αὐτὴν φιλοφρόνως.

Ὁ γέρων ἤδη Ἀβραάμ εὐλογεῖ τὸν γάμον τοῦ υἱοῦ του καὶ καθιστᾷ αὐτὸν κληρονόμον καὶ δεύτερον πατριάρχην. Ἀπέθανε δὲ ἐν ἡλικίᾳ 175 ἐτῶν, πρεσβύτης πλήρης ἡμερῶν, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ πλησίον τῆς γυναίκος του Σάρρας.

Ὁ Ἀβραάμ ἦτο μέγας ἀνὴρ, πιστὸς καὶ αἰσεθῆς εἰς τὸν Θεόν, μεγαλόψυχος καὶ γενναῖος εἰς τοὺς κινδύνους, φιλόξενος εἰς ἄκρον καὶ συμβιβαστικὸς εἰς τὰς φιλονεικίας.

§ 10. Τὰ τέκνα τοῦ Ἰσαάκ. Ἡσαῦ καὶ Ἰακώβ.

Ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη ἔμεινεν ἡ Ῥεβέκκα στεῖρα καὶ μόνον διὰ τῆς δεήσεως καὶ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἀποκτᾷ δύο τέκνα διδύμα, τὸν Ἡσαῦ, τὸν πρωτότοκον, ὅστις ἦτο δασύς, καὶ τὸν Ἰακώβ, ὅστις ἦτο λεῖος. Ὁ πρῶτος ἦτο κυνηγός, ὁ δὲ δεύτερος ποιμὴν προβά-

των. Ἐκ τοῦ ἔργου αὐτῶν διέφερον καὶ οἱ χαρακτῆ-
 ρές των. Ὁ Ἡσαῦ ἦτο ἄγριος, καὶ δὲν ἐκράτει τὰς
 ἐπιθυμίας του. Ὁ δὲ Ἰακώβ ἦτο ἥμερος, ταπεινὸς
 καὶ ἀπλοῦς. Δὲν ἠξιώθη δὲ ὁ πρῶτος νὰ λάβῃ τὴν
 εὐλογίαν τοῦ πατρὸς του καὶ νὰ γείνῃ πατριάρχης,
 διότι χάριν τῆς λαιμαργίας του ἐπώλησε τὰ πρωτο-
 τόκιά του εἰς τὸν νεώτερον ἀδελφόν του τὸν Ἰακώβ
 ἀντὶ ὀλίγης τροφῆς, φακῆς, τὴν ὁποίαν ἐζήτησεν, ἐλ-
 θὼν μίαν ἡμέραν ἀπὸ τοῦ κυνηγίου, πεινῶν. Ὁ Ἰα-
 κώβ ἐσχέπετο ἀγαθὰ καὶ ἐπεθύμει νὰ λάβῃ τὴν θεῖαν
 ἐπαγγελίαν νὰ γείνῃ πατριάρχης. Τοῦτο καὶ ἐπέτυχε
 καὶ διὰ τῆς συμδρομῆς τῆς μητρὸς του Ῥεβέκκας,
 ἣτις ἠγάπα πολὺ αὐτόν, διότι ἦτο εὐπειθὴς καὶ εὐ-
 σεβὴς πρὸς αὐτήν, ἐκτελῶν τὰς διαταγὰς τῆς καὶ
 μένων πλησίον τῆς.

Ὅτε ἐγγήρασεν ὁ Ἰσαὰκ καὶ ἦτο 137 ἐτῶν περί-
 που, ἠθέλησε νὰ εὐλογήσῃ τὸν πρεσβύτερον υἱόν του
 καὶ νὰ δώσῃ εἰς αὐτόν τὴν πατριαρχικὴν εὐλογίαν.
 Ἐπειδὴ δὲ ἡ τελετὴ αὕτη ἐγίνετο κατὰ τὸ φαγητόν,
 τὸ δεῖπνον, στέλλει ὁ Ἰσαὰκ τὸν Ἡσαῦ, ὡς κηνυγόν,
 νὰ τοῦ φέρῃ καλὸν κηνύγιον καὶ τὸ ἐτοιμάσῃ κατὰ
 τὴν ἀρέσκειάν του, καὶ οὕτω τοῦ δώσῃ τὴν εὐλογίαν.
 Τοῦτο ἀκούσασα ἡ Ῥεβέκκα ἀποστέλλει πρότερον τὸν
 ἀγαπητόν της Ἰακώβ, ἵνα φέρῃ ἐκ τοῦ ποιμνίου δύο
 ἐκλεκτὰ ἐρίφια καὶ ἐτοιμάσῃ ταῦτα διὰ τὸν γέροντα
 πατέρα του. Ἀφ' οὗ τὰ φαγητὰ ἐγένοντο ἑτοιμα, περι-
 βάλλει ἡ Ῥεβέκκα τὰς χεῖρας καὶ τὸν τράχηλον τοῦ
 Ἰακώβ μὲ τὰ δέρματα τῶν ἐρίφων διὰ νὰ ἀπατηθῇ
 ὁ Ἰσαὰκ καὶ νομίσῃ, ὅτι ἦτο ὁ Ἡσαῦ, καθὼς καὶ
 ἐγένετο, καὶ οὕτω παρουσιάζεται ὁ Ἰακώβ μετὰ φόβου

ὁμῶς διὰ τὴν ἀπάτην, προσφέρων τὰ φαγητὰ καὶ αἰ-
 τῶν τὴν εὐλογίαν τοῦ πατρὸς του, τὴν ὁποίαν καὶ
 λαμβάνει, διότι ὁ Ἰσαὰκ μὴ βλέπων καλῶς ἐκ τοῦ
 γήρατος καὶ πεινῶν δὲν ἐνόησε τὴν ἀπάτην, ἂν καὶ
 εἶπεν « ἡ μὲν φωνὴ Ἰακώβ, αἱ δὲ χεῖρες Ἡσαῦ ».
 Μετ' ὀλίγον ἔρχεται καὶ ὁ Ἡσαῦ, φέρων τὸ κυνήγιον
 καὶ ζητῶν τὴν εὐλογίαν. Φανεροῦται ἡ ἀπάτη, ἀλλ'
 ὁ Ἰσαὰκ, ἐπειδὴ δὲν ἐμίσει τὸν Ἰακώβ, ἀλλὰ τούναν-
 τίον ἐξετίμησε τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ ἐπιθυμίαν καὶ ἐθεώ-
 ρησε τὸ γεγονός ὡς θεῖον θέλημα, δὲν ἀφαιρεῖ τὴν
 εὐλογίαν ἀπὸ τὸν Ἰακώβ.

Ὁ Ἰακώβ φοβούμενος τὴν ὀργὴν τοῦ Ἡσαῦ, ἀπέρ-
 χεται κατὰ συμβουλήν τῆς μητρὸς του εἰς τὸν θεῖον
 τοῦ Λάβαν, ἵνα μείνῃ ἐκεῖ, ἕως οὗ παρέλθῃ ἡ ὀργὴ
 τοῦ ἀδελφοῦ του, καὶ λάβῃ γυναῖκα ἐκ τῆς φυλῆς του.

Καθ' ὁδὸν ὁ Ἰακώβ κεκμηκὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας,
 κατεκλίθη νὰ ἀναπαυθῇ. Βλέπει δὲ καθ' ὕπνον κλί-
 μακα, τῆς ὁποίας ἡ κορυφή ἐφθανεν εἰς τὸν οὐρανόν,
 ἡ δὲ βάσις ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς γῆς, Ἀγγελοι δὲ τοῦ
 Θεοῦ ἀνέβαινον καὶ κατέβαινον δι' αὐτῆς, οἵτινες ἐνε-
 θάρρυνον τὸν πεφοβισμένον Ἰακώβ, ὅστις, εὐσεβὴς πρὸς
 τὸν Θεὸν ὢν, ἀνελογίζετο τὰ τοῦ βίου του. Τότε ἐγεί-
 ρεται καὶ ἀναφωνεῖ· πόσον φοβερός εἶνε ὁ τόπος οὗτος,
 βεβαίως εἶνε οἶκος Θεοῦ καὶ αὕτη ἡ πύλη τοῦ οὐρα-
 νοῦ. Λαβὼν δὲ τὸν λίθον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶχε στηρί-
 ξει τὴν κεφαλὴν του, ἔθεσεν αὐτὸν εἰς μνημεῖον ἐπὶ
 τοῦ τόπου ἐκείνου, ὑποσχεθεὶς νὰ οἰκοδομήσῃ ποτὲ
 ἐκεῖ οἶκον Θεοῦ, ἂν ἀξιῶσθαι αὐτὸν ὁ Θεὸς νὰ ἐπα-
 νέλθῃ εἰς τοὺς γονεῖς του.

Ὁ φόβος, ἡ ταραχὴ, τὸ ὄνειρον, ἡ ὁδοιπορία καὶ

αἱ περιπέτειαι τοῦ βίου δοκιμάζουσι τὸν Ἰακώβ, καθίστωσιν αὐτὸν εὐσεβέστερον καὶ πιστότερον εἰς τὸν Θεὸν καὶ καθαρίζουσιν αὐτὸν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν τῆς ἀπάτης, τὴν ὁποῖαν εἶχε διαπράξει εἰς τὸν ἀδελφόν του. Ἐπρεπεν ὁμως νὰ ἀπατηθῇ καὶ αὐτός, ἵνα ἐξ ἰδίας πείρας μάθῃ, ὅτι μέγα κακὸν τὸ ἀπατᾶν.

Φθάσας εἰς τὸν θεῖόν του Λάβαν, γίνεται δεκτὸς φιλοφρόνως. Παρὰ τούτῳ δὲ ὑπηρετεῖ ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη μετὰ τῆς ὑποσχέσεως νὰ δώσῃ εἰς αὐτόν, ἂν τὸν ἴδῃ πιστὸν καὶ ἐργατικόν, τὴν θυγατέρα του Ῥαχήλ. Ταύτην δὲ καὶ ἐζήτησεν ὁ Ἰακώβ, διότι καὶ ὠραία ἦτο καὶ φιλόξενος, ὥς τοῦτο ἀπέδειξεν, ὅτε κατὰ πρῶτον εἶδεν αὐτὸν ἐρχόμενον εἰς τὸν πατέρα της καὶ ἀναπαυθέντα πλησίον τοῦ φρέατος, ὅπου καὶ ἐπότισε τὰ πρόβατα της. Μετὰ τὰ ἑπτὰ ἔτη ὁ Λάβαν δίδει εἰς τὸν Ἰακώβ τὴν πρεσβυτέραν Λείαν, διότι κατὰ ἀγαθὴν ἀρχαίαν συνήθειαν ἔπρεπε νὰ νυμφεύωνται πρῶτον αἱ μεγαλείτεραι ἀδελφαί. Ὁ Ἰακώβ ὁμως ἐλυπήθη διὰ τὴν ἀπάτην καὶ τὴν παράβασιν τῆς ὑποσχέσεως τοῦ Λάβαν, καὶ οὕτω ἠπατήθη καὶ αὐτός, ὥς ἠπάτησεν. Ἠναγκάσθη λοιπὸν νὰ ὑπηρετήσῃ καὶ ἄλλα ἑπτὰ ἔτη, καὶ οὕτω ἐνυμφεύθη καὶ τὴν Ῥαχήλ. Ὁ Ἰακώβ ἀπέκτησε τέκνα δώδεκα τὰ ἐξῆς· τὸν Ῥουβήν, τὸν Συμεὼν, τὸν Λευὶ τὸν Ἰούδαν, τὸν Ἰσάχαρ, τὸν Ζαβουλὼν, τὸν Δάν, τὸν Νεφθαλεὶμ, τὸν Γάδ, τὸν Ἀσήρ, τὸν Ἰωσήφ καὶ τὸν Βενιαμίν. Τὰ δύο τελευταῖα ἐγεννήθησαν ἐκ τῆς Ῥαχήλ. Οἱ δώδεκα οὗτοι υἱοὶ τοῦ Ἰακώβ ἐγένεντο οἱ ἀρχηγοὶ τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ Ἰσραήλ.

Τέλος ἀπεφάτισεν ὁ Ἰακώβ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν

πατρίδα του καὶ τοὺς γονεῖς του. Φοβεῖται ὅμως τὴν ὀργὴν τοῦ ἀδελφοῦ του Ἡσαΐ. Διὰ τοῦτο ἐτοιμάζει δι' αὐτὸν δῶρα πολλὰ καὶ καλὰ (αἶγας, πρόβατα, καμήλους κ.τ.λ.) καὶ προαποστέλλει τοὺς ὑπηρέτας του μετὰ τῶν δώρων, ἵνα κατευνάτωσι τὸν θυμὸν τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἐνῶ δὲ περιέμενεν ἔξω τῆς πόλεως τὴν ἀπάντησιν, καὶ ἀπεκοιμήθη, βλέπει ὄνειρον ἐν τῇ ψυχικῇ ταραχῇ του, ὅτι ἐπάλαιε μετὰ ἀνθρώπου ἰσχυροῦ (ἀγγέλου Θεοῦ) παρὰ τοῦ ὁποῦ ἐλαβε καὶ εὐλογίαν, ὅτι θὰ ᾔνε νικητῆς. Ἀπὸ τότε ὠνομάσθη καὶ Ἰσραὴλ (= ἰσχυρός, δυνατὸς παρὰ τῷ Θεῷ), ἐξ οὗ καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἐκλήθησαν Ἰσραηλῖται.

Ἐντεῦθεν ἔλαβε θάρρος καὶ πορεύεται πρὸς τὸν ἀδελφόν του, ὅστις ἐναγκαλίζεται αὐτὸν καὶ μετὰ πολλὰς παρακλήσεις δέχεται τὰ δῶρα. Οὕτω δὲ οἱ δύο ἀδελφοί, ἀφ' οὗ ἀπεχωρίσθησαν ἐπὶ πολὺν χρόνον καὶ ἔπαθον καὶ ἔμαθον πολλὰ, καὶ ἕκαστος κατενόησε τὸ σφάλμα του, συνεφιλιώθησαν πάλιν καὶ ἔζησαν ἐν ἀγάπῃ καὶ ἐν τῇ εὐλογίᾳ τοῦ πατρὸς των

§ 11. Ἱστορία τοῦ Ἰωσήφ.

1). Πώλησις τοῦ Ἰωσήφ.

Ἡ ἱστορία τοῦ Ἰωσήφ εἶνε λίαν διδακτικὴ καὶ ὠφέλιμος, διότι μᾶς διδάσκει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ τῆς ὑπομονῆς δύναται νὰ φθάσῃ εἰς μεγάλα ἀξιώματα. Ὁ Θεὸς δὲν ἐγκαταλείπει τοὺς ἀγαπῶντας καὶ λατρεύοντας αὐτόν. Ὁ Ἰωσήφ ἦτο ὡραιότατος,

εὐσεβῆς δὲ πολὺ εἰς τὸν πατέρα του Ἰακώβ· διὰ τοῦτο καὶ οὗτος ἡγάπα αὐτὸν ἐξαιρετικῶς ὥστε καὶ στολὴν λαμπράν τῷ κατεσκεύασε καὶ τὸν εἶχε πάντοτε μεθ' ἑαυτοῦ. Ἡ ἰδιαιτέρα αὕτη εὐνοία τοῦ Ἰακώβ πρὸς τὸν Ἰωσήφ διηγεῖρε τὸν φθόνον τῶν ἄλλων ἀδελφῶν. Κυρίως ὅμως τὰ δύο ὄνειρα, τὰ ὁποῖα εἶδεν ὁ Ἰωσήφ, πρῶτον, ὅτι ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη καὶ οἱ ἀστέρες προσεκύνησαν αὐτόν, καὶ δεύτερον, ὅτι τὰ δράγματα στάχυος τῶν ἀδελφῶν του ἔπεσον καὶ προσεκύνησαν τὸ ὄρθιον δράγμα αὐτοῦ, ἡρέθισαν περισσότερον τοὺς ἀδελφούς του, ἐζήτουν περίστασιν νὰ φονεύσωσι τὸν Ἰωσήφ. Τοιαύτην δὲ εὔρον, ὅτε ὁ Ἰακώβ ἔστειλε τὸν δεκαεπταετῆ Ἰωσήφ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν ἀγρὸν διὰ νὰ ἰδῇ τοὺς ἀδελφούς αὐτοῦ, οἵτινες, ἅμα εἶδον μακρόθεν, τὸν ἐντυπνιαστήν· συνεσκέφθησαν νὰ τὸν θανατώσωσιν. Ὁ Ῥουβὴν, θέλων νὰ τὸν σώσῃ, εἶπε νὰ τὸν ῥίψωσιν εἰς λάκκον βαθύν, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Ὅτε δὲ μετ' ὀλίγον διήρχοντο ἐκεῖθεν ἔμποροι Ἰσμαηλῖται, ὁ δὲ Ῥουβὴν ἦτο ἀπών, ἐπώλησαν αὐτὸν οἱ ἀδελφοί του εἰς αὐτοὺς ἀντὶ εἴκοσι χρυσῶν, ἔχρισαν δὲ τὸν χιτῶνα αὐτοῦ μὲ αἶμα ἐρίφου καὶ τὸν ἀπέστειλαν εἰς τὸν Ἰακώβ, ὅστις ἅμα εἶδε τοῦτον εἶπε· θηρίον κακὸν ἤρπασε τὸν υἱόν μου καὶ κατέφαγεν αὐτόν. Ὁ Θεὸς ὅμως παρηγόρησε τὸν τεθλιμμένον γέροντα πατέρα.

X

2). Ὁ Ἰωσήφ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ.

Οἱ ἔμποροι Ἰσμαηλῖται ἐπώλησαν τὸν Ἰωσήφ εἰς τὸν Πετεφοῦν, τὸν ἀρχιμάγειρον ἢ ἀρχισωματοφύ-

λακα τοῦ Φαραώ, ἐν Αἰγύπτῳ, ὅστις τὸν διώρισεν οἰκονόμον ἐν τῇ οἰκίᾳ του. Ἡ γυνὴ ὅμως τοῦ Πετεφρῆ δυστροπος καὶ κακὴ οὔσα, ἐσυκοφάντησε καὶ διέβαλε τὸν Ἰωσήφ, ὡς κακῆς πίστεως ἄνθρωπον, μὴ γνωρίζοντα νὰ συμπεριφέρηται τιμῶς, καὶ οὕτω ἀδίκως ῥίπτεται εἰς τὰς φυλακάς ὁ ἀθῶος Ἰωσήφ. Ὁ Θεὸς ὅμως δὲν ἐγκατέλιπεν αὐτόν. Καὶ ἐν τῇ δυστυχίᾳ τὸν παρακολουθεῖ. Ἡ ἀθωότης πανταχοῦ διαλάμπει, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτὸς ὁ ἀρχιδεσμοφύλαξ ἐκτιμᾷ, δι' ἃ διορίζει τὸν Ἰωσήφ ἐπιστάτην τῶν δεσμωτῶν. Ἐκεῖ ἐν τῇ φυλακῇ ἐπισκεπτόμενος τοὺς φυλακισμένους, καὶ ἐρωτῶν τὴν αἰτίαν τῆς φυλακίσεως ἐκάστου, μαθαίνει τὴν στορίαν τοῦ ἀρχιοινοχόου καὶ τοῦ ἀρχισιτοποιοῦ τοῦ Φαραώ, οἵτινες παρακαλοῦσι τὸν εὐσεβεῆ Ἰωσήφ νὰ ἐξηγήσῃ εἰς αὐτοὺς δύο ὄνειρα τὰ ὅποια εἶδον. Ὁ μὲν ἀρχιοινοχὸς ἐνυπνιάσθη, ὅτι ἔλαβε σταφυλὰς ἐκ τριῶν κλημάτων καὶ ἀφ' οὗ τὰς ἐξέθλιψε καὶ ἐξέβαλεν οἶνον, ἔδωκεν αὐτόν εἰς τὸν βασιλέα διὰ νὰ πῇ· ὁ δὲ ἀρχισιτοποιός, ὅτι ἔφερεν ἐπὶ κεφαλῆς τρία κάνιστρα, ἐπὶ τοῦ πρώτου τῶν ὁποίων ἦσαν διάφορα ζυμαρικά, γλυκίσματα, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατήρχοντο καὶ ἔτρωγον αὐτά. Ὁ Ἰωσήφ ἐξηγήσῃ τὰ ὄνειρα ταῦτα. Καὶ εἰς μὲν τὸν ἀρχιοινοχόν εἶπεν, ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν προτέραν του θέσιν παρὰ τῷ βασιλεῖ, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ μεσιτεύσῃ καὶ δι' αὐτόν, διότι ἀδίκως εὐρίσκεται εἰς τὰς φυλακάς. Εἰς δὲ τὸν ἀρχισιτοποιὸν εἶπεν, ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας θὰ ἀποκεφαλίσῃ αὐτὸν ὁ Φαραώ. Τοῦτο καὶ ἐγένετο πράγματι μετὰ τρεῖς ἡμέρας. Ὁ ἀρχιοινοχὸς ὅμως ἐλησμόνησε τὸν Ἰω-

σήφ, τὸν ὁποῖον τότε ἐνεθυμήθη, ὅτε καὶ ὁ Φαραὼ εἶδεν δύο ὄνειρα καὶ οὐδεὶς εὗρέθη νὰ ἐξηγήσῃ καταλλήλως αὐτά, καὶ προσεκλήθη ἐκ τῆς φυλακῆς ὁ Ἰωσήφ κατὰ σύστασιν τοῦ ἀρχαιονοχοῦ. Πολλὰ ὄνειρα εἶνε πιστευτὰ καὶ προαναγγέλλουσι μέλλοντα βέβαια γεγονότα.

3). Ὁνειρα τοῦ Φαραώ. Δόξα τοῦ Ἰωσήφ.

Τὰ ὄνειρα τοῦ Φαραώ εἶνε ταῦτα· πρῶτον εἶδεν, ὅτι ἐπτὰ βόες παχεῖαι ἀνέβαινον ἐκ τοῦ ποταμοῦ Νείλου, τὰς ὁποίας κατέφαγον ἕτεραι ἐπτὰ βόες ἰσχναὶ· δεύτερον, ἐπτὰ στάχυες λεπτοὶ κατέβαλον ἐπτὰ στάχυας καλοὺς καὶ πυκνοὺς. Προσκαλεῖται λοιπὸν ὁ Ἰωσήφ ἐκ τῆς φυλακῆς κατὰ σύστασιν τοῦ ἀρχαιονοχοῦ, ὅστις τότε ἐνεθυμήθη τὸν Ἰωσήφ, καὶ ἐξηγεῖ εἰς τὸν Φαραὼ τὰ δύο ὄνειρα, τὰ ὁποῖα εἶχον μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν, δηλ. ὅτι θὰ ἔλθωσιν ἐπτὰ ἔτη εὐθηνίας καὶ ἀφθονίας, πολλῆς, μετὰ τὰ ὁποῖα θὰ ἔλθωσιν ἐπτὰ ἔτη λιμοῦ καὶ δυστυχίας. Διὰ τοῦτο λέγει ὁ Ἰωσήφ, ὅτι πρέπει νὰ ληφθῇ φροντίς, ὅπως κατὰ τὰ ἔτη τῆς εὐθηνίας καὶ εὐκαρπίας ἀποταμιευθῇ σίτος πολὺς. Ὁ Φαραὼ εὐχαριστηθεὶς ἐκ τῆς ἐξηγήσεως ταύτης τῶν ὁνείρων καὶ ἐκ τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ Ἰωσήφ, διαιρῶν αὐτὸν δεύτερον ἄρχοντα πάσης τῆς Αἰγύπτου καὶ οἰκονόμον. Πρὸς ἐνδειξιν δὲ τῆς βασιλικῆς ταύτης εὐνοίας, δίδει ὁ Φαραὼ εἰς αὐτὸν τὸ ἴδιον δακτυλίδιον, περιτίθησιν ἄλυσον χρυσῆν περὶ τὸν τράχηλον, καὶ διὰ κήρυκος κηρύττει αὐτόν, περιφερόμενον ἐπὶ βασιλικῆς ἀμάξης, σωτήρα καὶ προ-

φήτην τοῦ λαοῦ. Τῷ ἔδωκε δὲ καὶ γυναῖκα τὴν Ἀσενέθ, θυγατέρα τοῦ ἱερέως τῆς Ἡλιουπόλεως, ἐξ ἧς ἐγέννησε τὸν Μανασσῆ καὶ τὸν Ἑφραίμ. Ὅτε δὲ ἤλθον τὰ ἔτη τῆς εὐθηνίας, συνεχόμισεν ὁ Ἰωσήφ ἐξ ὅλης τῆς Αἰγύπτου τὸ πέμπτον τῶν καρπῶν καὶ τὸ ἀπεταμίευσεν εἰς ἀποθήκας διὰ τὰ ἐπόμενα ἑπτὰ ἔτη τῆς δυστυχίας. Οὕτω ὁ Ἰωσήφ διὰ τῆς εὐσεβείας αὐτοῦ, διὰ τῆς τιμιότητος, διὰ τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς συνέσεως ἐδοξάσθη καὶ παρὰ Θεῷ καὶ παρ' ἀνθρώποις.

4). Οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ.

Θάνατος τοῦ Ἰακώβ.

Ἡ δυστυχία καὶ ὁ λιμὸς ἤλθον, ὡς προεφήτευσεν ὁ Ἰωσήφ. Κατεμάστιζον δὲ ὄχι μόνον τὴν Αἴγυπτον, ἀλλὰ καὶ τὰς πλησίον κειμένας χώρας. Ἀποστέλλει λοιπὸν καὶ ὁ Ἰακώβ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ πλὴν τοῦ μικροῦ καὶ ἀγαπητοῦ Βενιαμίν, εἰς Αἴγυπτον, ἵνα ἀγοράσωσι σῖτον. Ὁ μὲν Ἰωσήφ γνωρίζει τοὺς ἀδελφούς του, οὗτοι δὲ δὲν τὸν ἀνεγνώρισαν, διότι δὲν ἐφάνταζοντό ποτε, ὅτι ὁ πωληθεὶς ἀδελφὸς αὐτῶν ἤθελε φθάσει εἰς τοιοῦτον σημεῖον δόξης. Ἐπρεπε δὲ νὰ πάθωσι καὶ οὗτοι πολλὰ, ἵνα συναισθανθῶσι τὸ κακόν, τὸ ὁποῖον ἔπραξαν εἰς τὸν ἀδελφόν των. Θεωροῦνται καὶ κατηγοροῦνται ὡς κατάσκοποι, φυλακίζονται ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, κρατεῖται ὁ Συμεὼν, ἕως οὗ φέρωσι καὶ τὸν ἄλλον ἀδελφόν των τὸν Βενιαμίν. Ἀμα δὲ ἔφθασαν εἰς τὸν πατέρα των καὶ εὗρον τὸ ἀργύριον

εἰς τοὺς σάκκους των, περισσότερον στενοχωροῦνται καὶ ἀμνηχανοῦσι. — Ἐπειδὴ δὲ ὁ λιμὸς ἐξηκολούθει καὶ ὁ σῖτος ἐξέλιπεν, ἠναγκάσθη ὁ Ἰακώβ νὰ ἀποστείλῃ πάλιν τὰ τέκνα του εἰς Αἴγυπτον δι' ἀγορὰν σίτου. Μετὰ λύπης δὲ συναποστέλλει καὶ τὸν Βενιαμίν, περὶ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ ὁποίου ὑπόσχεται ὁ Ῥουβήν. Φόβος καὶ τρόμος καταλαμβάνει τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ Ἰωσήφ, ὅταν παρουσιάσθησαν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, φοβούμενοι μήπως πάθωσι τι διὰ τὸ ἀργύριον. Ἀλλ' ὁ Ἰωσήφ διατάσσει νὰ παρατεθῇ πολυτελεὲς τράπεζα εἰς αὐτοὺς, δοθῇ δὲ πενταπλῆ μερὶς εἰς τὸν Βενιαμίν.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἀπῆλθον πάντες κατευχαστῆσθαι. Καθ' ὁδὸν ὅμως συλλαμβάνονται καὶ κατηγοροῦνται ὡς κλέπτει τοῦ ἀργυροῦ ποτηρίου τοῦ Ἰωσήφ. Διαμαρτύρονται, ὅτι εἶνε ἄθῳοι, καὶ παραδέχονται νὰ γείνη δοῦλος ἐκεῖνος, εἰς τὸν σάκκον τοῦ ὁποίου ἤθελεν εὑρεθῇ τὸ ποτήριον. Ὅποια ἡ ἔκπληξις καὶ ἡ λύπη αὐτῶν, ὅταν εὑρέθῃ τὸ ποτήριον εἰς τὸν σάκκον τοῦ ἀγαπητοῦ Βενιαμίν! Παρουσιάζονται ἐνώπιον τοῦ Ἰωσήφ, ὀδύρονται, καὶ ἀπολογοῦνται, ὅτι εἶνε εἰρηνικοὶ καὶ ἄθῳοι καὶ προτιμῶσι νὰ γείνωσι πάντες δοῦλοι, ἀλλὰ νὰ ἀφεθῇ ἐλεύθερος ὁ Βενιαμίν χάριν τοῦ γέροντος πατρός των, περὶ τοῦ ὁποίου ὡς καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν καὶ τοῦ Ἰωσήφ πολλὰ λυπηρὰ διηγεῖται ὁ Ἰούδας. Ἀφ' οὗ οὕτω ἀρκετὰ ἐτιμωρήθησαν οἱ πωλήσαντες ἀδελφοὶ τὸν Ἰωσήφ καὶ συνησθάνθησαν, ὅτι ταῦτα πάσχουσι διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, καὶ διὰ τὴν κακὴν συμπεριφορὰν πρὸς τὸν ἀδελφόν των, τότε δίδεται εἰς αὐτοὺς ἡ χαρὰ

καὶ ἡ ἀνάπαυσις. Ὁ Ἰωσήφ συγκεκινημένος μέχρι δακρύων λέγει πρὸς αὐτούς· ἐγὼ εἶμαι ὁ ἀδελφός σας Ἰωσήφ, τὸν ὅποιον ἐπωλήσατε· μὴ λυπεῖσθε πλέον, διότι ὁ Θεὸς μὲ διέσωσε διὰ τὴν σωτηρίαν σας. Πίπτει εἰς τὸν τράχηλον τοῦ ὁμομητρίου ἀδελφοῦ Βενιαμίν, καταφιλεῖ αὐτὸν πρῶτον, εἶτα τοὺς λοιποὺς ἀδελφούς, ἐρωτᾷ περὶ τοῦ πατρὸς του καὶ τοῦ οἴκου του, καὶ τοὺς παρουσιάζει εἰς τὸν Φαραῶ. Οὗτος δέ, μαθὼν τὴν ἱστορίαν αὐτῶν, ἀποστέλλει αὐτοὺς εἰς τὸν πατέρα των μὲ δῶρα πολλὰ καὶ καλὰ καὶ προσκαλεῖ καὶ αὐτὸν εἰς Αἴγυπτον.

Ὁ Ἰακώβ, ἀκούσας, ὅτι ζῇ ὁ Ἰωσήφ καὶ εἶνε μέγας καὶ πολὺς ἐν Αἰγύπτῳ, δὲν ἐπίστευσε κατὰ πρῶτον εἰς τοὺς λόγους τῶν υἱῶν του, ἀλλ' ὅτε εἶδε τὰ πλούσια δῶρα καὶ πάντες τὸν διεβεβαίουν, ὅτι ὄντως ζῇ ὁ ἀγαπητὸς Ἰωσήφ, ἀποφασίζει καὶ ἀπέρχεται εἰς Αἴγυπτον, παραλαβὼν τοὺς υἱοὺς καὶ ἐγγόνους αὐτοῦ μετὰ τῶν γυναικῶν αὐτῶν, οἵτινες πάντες ἠριθμοῦντο εἰς ψυχὰς 75. Κατόκησαν δὲ κατ' ἀρχὰς ἐν γῇ Γεσέν, εἶτα δὲ ἐν Ῥαμεσῇ κατ' ἐντολὴν τοῦ Φαραῶ, ὅστις γαίᾳς καὶ ποίμνια παρεχώρησεν εἰς αὐτούς. Ἐζῆσε δὲ ὁ Ἰακώβ ἐν Αἰγύπτῳ δεκαεπτὰ ἔτη. Ἐννοήσας δὲ τὸ τέλος αὐτοῦ ἠυλόγησε τὰ τέκνα αὐτοῦ καὶ υἱοθέτησε τοὺς δύο υἱοὺς τοῦ Ἰωσήφ, τὸν Μανασσὴν καὶ τὸν Ἐφραΐμ. Ἀξιοσημείωτος ἡ εὐλογία καὶ ἡ πρόρρησις, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς τὸν Ἰούδαν, ὅτι δὲν θὰ ἐκλείψῃ ἀρχων, ἐξ Ἰούδα, ἕως αὐτοῦ ἔλθῃ ὁ περιμενόμενος Μεσσίας. Παρήγγειλε δὲ νὰ θάψωσιν αὐτὸν ἐν γῇ Χαναάν, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Ὁ Ἰακώβ, εἶνε ὁ τρίτος πατριάρχης, ὅστις πολλὰς πι-

κρίας δοκιμάσας δὲν ἐλησμώνησε τὸν Θεὸν αὐτοῦ, ἀλλὰ πάντοτε διέμενε πιστὸς καὶ ἀφοσιωμένος εἰς αὐτόν, ζήτας ἔτη ἑκατὸν τριάκοντα. Καὶ ὁ Ἰωσήφ ἐπίσης εἶνε πρόσωπον ἱερὸν καὶ μέγα, διακριθεὶς ἐπὶ συνέσει καὶ πολιτικῇ φρονήσει, πιστὸς εἰς τὸν Θεόν του ἐν ταῖς δυστυχίαις καὶ ταῖς εὐτυχίαις, τύπος τοῦ Χριστοῦ, πάγκαλος καὶ ἀγαπητὸς υἱὸς τοῦ Ἰακώβ, ταπεινωθεὶς καὶ πωληθεὶς, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὑψωθείς. Ἀπέθανε δὲ καὶ οὗτος εἰς ἡλικίαν 110 ἐτῶν, παρ' αἰγύπτου, εἰς τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ, ὅταν ἀπέλθωσιν ἐξ Αἰγύπτου, νὰ παραλάβωσι τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ καὶ μεταφέρωσιν εἰς Χαναάν καὶ τὰ θάψωσι πλησίον τοῦ πατρὸς του. Εὐσεβὴς ἡ ἐπιθυμία αὕτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Ἑποχὴ τοῦ Μωϋσέως (1500 π. Χ.)

§ 12. Γέννησις τοῦ Μωϋσέως.

Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἰακώβ καὶ τοῦ Ἰωσήφ οἱ κατοικήσαντες τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς χώρας ἐπὶ 215 ἔτη περίπου ἐπληθύνοντο καθ' ὑπερβολήν. Ὅτε δὲ ἠδύναντο πλέον νὰ ἀποτελέσωσιν ἴδιον βασίλειον, ἐν τῷ ὁποίῳ νὰ βασιλεύσῃ ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ, τότε ἐκλέγεται πρόσωπον χαρακτῆρος ἰσχυροῦ καὶ θείου, ὅπερ ἔμελλε νὰ ἐξαγάγῃ τὸν Ἰσραὴλ ἐκ τῆς δουλείας τῆς Αἰγύπτου. Τοιοῦτος ἐξελέγη ὁ θεόπτης Μωϋσῆς.

Ἀφ' οὗ ἀπέθανεν ὁ προστάτης τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὁ Ἰωσήφ, καὶ ἀνέβησαν τὸν θρόνον τῆς Αἰγύπτου ἄλλοι βασιλεῖς, οἱ Ἰσραηλῖται ὑπέφερον πολλὰ δεινὰ καὶ βάσανα, ἀναγκαζόμενοι νὰ ἐργάζωνται μετὰ κόπων καὶ στερήσεων πολλῶν εἰς διάφορα βαρέα ἔργα καὶ μεγάλας οἰκοδομὰς (πυραμίδας) τῶν Αἰγυπτίων. Ἐπειδὴ δὲ μεθ' ὅλας ταύτας τὰς πιέσεις ἐπληθύνοντο οἱ Ἰσραηλῖται, διέταξεν ὁ Φαραὼ τὰς μαίας νὰ φονεύωσι κατὰ τὸν τοκετὸν τὰ ἄρρενα τέκνα αὐτῶν ἢ νὰ ῥίπτωσιν αὐτὰ εἰς τὸν Νεῖλον ποταμὸν, ἂν δὲν ἐπρόφθανον ἐγκαίρως, ὥς ἔλεγον προφασιζόμεναι δικαίως, διότι ἐλυποῦντο καὶ ἐφοβοῦντο τὸν Θεὸν νὰ πράξωσι τοιοῦτον ἔγκλημα.

Ἐν τούτοις κατὰ θείαν πρόνοιαν καὶ ἔμπνευσιν ἡ ἑβραία μήτηρ Ἰωχαβέδ, μὴ δυνηθεῖσα πλέον τῶν τριῶν μηνῶν νὰ κρύψῃ τὸ ὠραιότατον αὐτῆς τέκνον, ἐξέθετο αὐτὸ εἰς τὸν Νεῖλον ποταμὸν ἐντὸς ἡσφαλτωμένου πλεκτοῦ κιβωτίου (κόφας), παραγγείλασα εἰς τὴν θυγατέρα της νὰ παραφυλάττῃ ἐκεῖ πλησίον διὰ πᾶσαν περὶστασιν. Μετ' ὀλίγον κατέρχεται εἰς τὸν ποταμὸν, πλησίον τοῦ μέρους ἐκείνου, ὅπου ἔκειτο τὸ παιδίον, ἡ θυγάτηρ τοῦ Φαραὼ διὰ νὰ λουσθῇ. Ἰδοῦσα δὲ τὸ ὠραῖον παιδίον κλαῖον, λυπεῖται, συμπαθεῖ καὶ ἀποφασίζει νὰ τὸ παραλάβῃ. Ἀμέσως τρέχει ἡ παραφυλάττουσα ἀδελφὴ του, ἥτις, προσποιουμένη ὅτι δὲν γνωρίζει τί συμβαίνει, καὶ τίνος εἶνε τὸ παιδίον, προτείνει εἰς τὴν βασιλόπαιδα τροφόν. Ἡ πρότασις ἐγένετο δεκτὴ· ἔρχεται δὲ ἡ μήτηρ τοῦ παιδίου καὶ παραλαμβάνει αὐτό, ἵνα τὸ θηλάσῃ. Ἀφ' οὗ δὲ τὸ ἀπεγαλάκτισε, παρέδωκεν αὐτὸ εἰς τὴν θυγατέρα τοῦ

Φαραώ, ἥτις τὸ υἱοθέτησε καὶ τὸ ὠνόμασε Μωϋσέα (ὕδατόσωστον). ἔθρεψε δὲ αὐτὸν μετὰ πολλῆς προσο-
χῆς, ἔχουσα παιδαγωγούς καὶ διδασκάλους, οἵτινες
ἐδίδαξαν τὸν Μωϋσέα πᾶσαν τὴν σοφίαν τῶν Αἰγυ-
πτίων.

Μεγάλη καὶ ἀξιοθαύμαστος ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ,
ἥτις οἰκονομεῖ τὰ πάντα καλῶς διὰ τὸ ἀγαθὸν τῆς
ἀνθρωπότητος.

4

§ 13. Κλησις τοῦ Μωϋσέως.

Ἀφ' οὗ διέμεινεν ὁ Μωϋσῆς τεσσαράκοντα ἔτη εἰς
τὰ ἀνάκτορα καὶ ἔμαθεν ἔπειτα τὴν καταγωγὴν του,
δὲν ἤθελε πλέον νὰ λέγηται υἱὸς θυγατρὸς Φαραώ,
ἀλλ' ἐπρότίμησε νὰ συγκαουχῆται μετὰ τοῦ λαοῦ
τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ὁποίου προσεκολλήθη.
Ἀρχεται λοιπὸν ὑπερασπιζόμενος τοὺς ὁμοφύλους του
ἀποκτείνει ἓνα Αἰγύπτιον τύπτοντα Ἰσραηλίτην συμ-
φιλιῶναι δύο ἐρίζοντας Ἰουδαίους· καὶ τρέχει παντα-
χοῦ βοηθῶν τοὺς ὁμοθρήσκους του. Τοῦτο διήγειρε
τὸν φθόνον τῶν Αἰγυπτίων, οἵτινες ζητοῦσι νὰ τὸν
φονεύσωσι. Διὰ τοῦτο φεύγει ὁ Μωϋσῆς εἰς γῆν Μα-
διάμ, ὅπου νυμφεύεται τὴν Σεπφώραν τὴν θυγατέρα
τοῦ ἱερέως Ἰοθὼρ, καὶ διαμένει ἐπὶ 40 ἔτη περὶ τὴν
ἐρημον τοῦ Σινᾶ, βόσκων τὰ ποίμνια τοῦ πενθεροῦ
του καὶ μελετῶν νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς Ἑβραίους ἐκ
τῆς δουλείας τῶν Αἰγυπτίων. Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἐδοκι-
μάσθη ἐν ταῖς θλίψεσι, τῇ ὑπομονῇ καὶ τῇ ἐπιμονῇ,
ἀφ' οὗ ἀπέθανεν ὁ σκληρὸς ἐκεῖνος Φαραώ, ὅστις ἐζή-
τει νὰ τὸν φονεύσῃ, παρουσιάζεται πρὸς αὐτὸν ὁ Θεὸς

παρά τινι βάτω καιομένη ἀλλὰ μὴ καταφλεγόμενη, καὶ καλεῖ αὐτὸν νὰ ὑπάγῃ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ἀδελφῶν του. Ὁ ταπεινόφρων Μωϋσῆς ἀπορεῖ καὶ διστάζει νὰ ἀναλάβῃ μόνος τόσον μέγα ἔργον λέγων, ὅτι εἶνε ἰσχνόφωνος καὶ βραδύγλωστος. Διὸ δίδωσιν ὁ Θεὸς εἰς αὐτὸν βοήθην τὸν ἀδελφὸν του Ἀαρὼν καὶ παρέχει αὐτῷ δείγματα τῆς παντοδυναμίας του, μεταβαλὼν τὴν ῥάβδον εἰς ὄφιν καὶ τὰνάπαλιν καὶ τὴν ὑγιᾶ χεῖρά του καταστήσας λεπτὰν καὶ τὰνάπαλιν. Τότε πείθεται ὁ Μωϋσῆς. Ἀποδεικνύεται λοιπὸν καὶ διὰ τῆς θείας κλήσεως καὶ ἐκ τῶν θαυμάτων, ὅτι ἡ ἀποστολὴ τοῦ Μωϋσέως ἦτο ἐκ Θεοῦ, ὅστις προϋνέει περὶ τοῦ ἐκλεκτοῦ αὐτοῦ λαοῦ, ἐκ τοῦ ὁποῦ ἐμελλε νὰ ἐξέλθῃ ὁ Σωτὴρ τῆς ἀνθρωπότητος.

§ 14. Αἱ δέκα πληγαὶ τοῦ Φαραώ. Ἔξοδος τῶν Ἰσραηλιτῶν.

Ἐνισχυθεὶς ὁ Μωϋσῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ μέγα τῆς ἐξόδου τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξ Αἰγύπτου ἔργον, καὶ παραλαβὼν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀαρὼν, παρουσιάζεται ἐνώπιον τοῦ σκληροῦ Φαραώ, καὶ προτείνει εἰς αὐτὸν νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν Ἰσραήλ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ὁ Φαραώ δὲν πείθεται, τοῦναντίον καταδιώκει τοὺς δύο ἀδελφοὺς καὶ πιέζει περισσότερον τοὺς Ἰσραηλίτας. Διὰ τοῦτο τιμωρεῖται ὁ ἀσεβὴς καὶ ἀπειθὴς καὶ σκληρὸς Φαραώ, διὰ νὰ μάθῃ ὅτι ὑπάρχει Θεὸς παντοδύναμος, τοῦ ὁποῦ τὸ θέλημα πρέπει νὰ ᾔνε σεβαστόν. Ἐνώπιον αὐτοῦ ὁ Ἀαρὼν ποιεῖ τὸ θαῦμα τῆς ῥάβδου ἥτις μεταβάλλ-

λεται εἰς ὄφιν· τὸ ὕδωρ τοῦ Νεῖλου γίνεται αἷμα, ἀλλ' ὁ σκληρὸς Φαραὼ δὲν κάμπτεται, διότι οἱ κακοὶ καὶ ἀσεβεῖς, ὅσον καὶ ἂν τιμωρηθῶσιν, ὅσα θαύματα καὶ ἂν ἴδωσι, δὲν θέλουσι νὰ διορθωθῶσι· διὰ τοῦτο πάντοτε τὸ τέλος αὐτῶν εἶνε ὀδυνηρὸν καὶ λυπηρὸν. Ἡ χώρα τοῦ Φαραὼ πληροῦται ἀπὸ βατράχους, σκίφας καὶ κυνομυίας. Οἱ ἄνθρωποι πάσχουσιν ἐκ φλυκταινῶν καὶ ἐλκῶν. Χάλαζα μεγάλη καταστρέφει τὰ σπαρτά. Ἀκρίδες κατακλύζουσι τὸ ἔδαφος τῆς Αἰγύπτου. Σκότος φοβερὸν κατακαλύπτει τὴν Αἴγυπτον. Τέλος ἐπέρχεται καὶ ἡ τελευταία μεγάλη πληγὴ, ὁ θάνατος παντὸς πρωτοτόκου ἐν Αἰγύπτῳ ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός, καὶ οὕτως ἀναγκάζεται ὁ Φαραὼ νὰ ἀποστείλῃ τοὺς Ἰσραηλίτας εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν.

Ἀπ' οὗ τὰ πάντα καλῶς παρεσκευάσαν οἱ Ἰσραηλίται διὰ τὴν ἐξοδον, ὡς εἶχε διατάξει ὁ Μωϋσῆς, καὶ παρέλαβον μεθ' ἑαυτῶν τὰ ἀναγκαιοῦντα διὰ τὴν ὁδοιπορίαν, προσέτι δὲ σκεῦη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, τὰ ὅποια οἱ Αἰγύπτιοι ἔδωκαν εἰς αὐτοὺς καὶ οἱ ἄνταμοιβὴν τῶν κόπων των, καὶ διὰ νὰ φύγωσι τὸ ταχύτερον, φοβηθέντες ἐκ τῶν πληγῶν, ἔσφαξαν κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς 14 τοῦ μηνὸς Νισάν ἐνιαύσιον ἄμνον, ἤλειψαν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ τὰς θύρας τῶν οἰκῶν των πρὸς διάκρισιν, τὸν ἡτοίμασαν τὴν νύκτα καὶ ἔφαγον αὐτὸν ὅπτον μετὰ ἀζύμων (πάσχα=διάβας), χωρὶς νὰ θραύσωσι τὰ ὀστᾶ, τὴν δὲ πρωτὴν ἐξῆλθον ἐξ Αἰγύπτου (1600 π. χ.), συμποσούμενοι εἰς 600,000 ἄνδρας. Δὲν ἐλησμονήσαν δὲ νὰ παραλάβωσι καὶ τὰ ὀστᾶ τοῦ Ἰωσήφ. Καὶ τὴν μὲν ἡμέραν

ὠδήγει καὶ ἐπεσκίαζεν αὐτοὺς στήλη νεφέλης, τὴν δὲ νύκτα στήλη πυρός.

Ὁ Φαραὼ ὅμως μετανοήσας, διότι ἤλευθέρωσε τοὺς Ἰσραηλίτας, καταδιώκει αὐτοὺς μετὰ στρατοῦ καὶ τοὺς καταφθάνει παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν. Ἄλλ' ὁ Μωϋσῆς διὰ θαύματος, ἐκτείνας τὴν ράβδον του, διέρχεται αὐτὴν μετὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀβρόχοις ποσὶ, διαχωρισθέντων τῶν ὑδάτων, ἅτινα πάλιν ἠνώθησαν καὶ κατεπόντισαν τὸν στρατὸν τοῦ Φαραώ, ὅστις κατεδίωκε τοὺς Ἰσραηλίτας. Τότε ὁ Μωϋσῆς δοξολογεῖ τὸν Θεὸν μετὰ τοῦ λαοῦ του καὶ τῆς ἀδελφῆς του Μαρίας διὰ τῆς λαμπρᾶς ἐκείνης ὥδης, ἥτις ἄρχεται διὰ τοῦ «ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται. Ἴππον καὶ ἀναβάτην ἔρριψεν εἰς θάλασσαν, βοηθὸς καὶ σκεπαστὴς ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν· οὗτός μου Θεὸς καὶ δοξάσω αὐτόν»,

Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἤθελε νὰ παρασκευάσῃ καὶ παιδαγωγήσῃ λαὸν περιούσιον, ἐκλεκτόν, παρὰ τῷ ὁποίῳ νὰ διατηρηθῇ ἡ λατρεία αὐτοῦ, ἀφ' οὗ τὰ ἄλλα ἔθνη διεφθάρησαν, διὰ τοῦτο μετεχειρίσθη καὶ ἔκτακτα μέσα, καὶ θαύματα ἐποίησε, διότι οὐδὲν μέγα καὶ ἔκτακτον καλὸν γίνεται ἄνευ ἐκτάκτου καὶ θαυμαστῆς ἐνεργείας.

§ 15. Διαμονὴ ἐν ἐρήμῳ. Αἱ δέκα ἐντολαί. Ἑορταί.

Οὐδὲν ἀγαθὸν ἀποκτᾶται ἄνευ κόπου καὶ θυσιῶν. Καὶ οἱ Ἰσραηλίται ἐπρεπε γὰρ παιδαγωγηθῶσι καὶ πολλὰ νὰ διδαχθῶσι κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν καὶ ἐν τῇ

ἐρήμῳ. Στεροῦνται τροφῆς, ὁ δὲ Θεὸς στέλλει εἰς αὐτοὺς ὄρυγας καὶ μάννα· στεροῦνται ὕδατος, καὶ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Μωϋσέως μεταβάλλει τὸ πικρὸν ὕδωρ εἰς γλυκύ· δάκνονται ὑπὸ ὄρεων καὶ ἀποθνήσκουσι πολλοί, καὶ ὁ Μωϋσῆς κατὰ διαταγὴν τοῦ Θεοῦ ἀνυφοῖ τὸν χαλκοῦν ὄφιν (σύμβολον τοῦ σταυροῦ) ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὥστε πᾶς ὁ προσβλέπων αὐτὸν ἐθεραπεύετο· ἤνωχλοῦντο ὑπὸ διαφορῶν ἀλλοφύλων λαῶν καὶ μάλιστα διὰ τῶν Ἀμαληκитῶν, καὶ ἐνίκων αὐτοὺς τῇ βοήθειᾳ τοῦ Θεοῦ. Καθ' ὅλον δὲ τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη διαμονῆς αὐτῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ δὲν ἐγκατέλιπεν αὐτοὺς ὁ Θεός, οὐ μόνον τὰ ἀναγκαιοῦντα διὰ τὴν ὑπαρξίν παρέχων, ἀλλὰ καὶ διατάξεις τοιαύτας δίδων διὰ τῶν ὁποίων ἠδύναντο νὰ καταστῶσι λαὸς ἐκλεκτός.

Καὶ εὐθὺς τὸν τρίτον μῆνα ἀπὸ τῆς ἐξόδου τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξ Αἰγύπτου, ὅτε οὗτοι ἐστρατοπέδευον πλησίον τοῦ ὄρους Σινᾶ, ἀνέρχεται ὁ Μωϋσῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους ἐν μέσῳ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν καὶ λαμβάνει παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸν δεκάλογον, τὰς δέκα ἐντολάς, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν βάσιν ὅλων τῶν θρησκευτικῶν καὶ πολιτικῶν νόμων. Πάντες δὲ οἱ Ἰσραηλῖται ἐνήστευσαν καὶ ἐκαθαρίσθησαν, ἀναμένοντες τὸ θεῖον ἔργον κάτω τοῦ ὄρους. Αἱ δέκα ἐντολαὶ εἶνε αὗται·

1.) Ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου, ὅστις σε ἐξήγαγον ἐκ γῆς Αἰγύπτου· οὐκ ἔσονται σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ.

2.) Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδωλον, οὐδὲ ὁμοίωμα παντὸς εὐρισκομένου εἴτε ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, εἴτε ἐν

τῇ γῇ κάτω, εἴτε ἐν τοῖς ὕδασιν, ὑποκάτω τῆς γῆς.
Δὲν θὰ προσκυνήσῃς αὐτά, οὐδὲ θὰ λατρεύσῃς.

3.) Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ (νὰ μὴ ὀρκίζῃσαι ἄνευ λόγου).

4.) Ἐνθυμοῦ νὰ ἀγιάζῃς τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου (ἐβδόμης ἡμέρας, ἡμέρας ἀναπαύσεως)· ἐξ ἡμέρας ἐργάζου καὶ ποιεῖς πάντα τὰ ἔργα σου, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ ἀναπαύου καὶ λάτρευε Κύριον τὸν Θεόν σου.

5.) Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἂν θέλῃς νὰ εὐδαιμονήσῃς καὶ νὰ γείνῃς μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς.

6.) Οὐ φονεύσεις.

7.) Οὐ μοιχεύσεις.

8.) Οὐ κλέψεις.

9.) Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδοῦ καὶ

10.) Οὐκ ἐπιθυμήσεις τὰ ἀγαθὰ τοῦ πλησίον σου.

Αἱ τέσσαρες πρῶται ἐντολαὶ περιέχουσι τὰ καθήκοντα ἡμῶν πρὸς τὸν Θεόν· αἱ δὲ λοιπαὶ ἐξ τὰ πρὸς τὸν πλησίον. Αἱ ἐντολαὶ αὗται ἐχαράχθησαν ἐπὶ δύο λιθίνων πλακῶν. Διὰ τοῦ νόμου τούτου ἐκηρύχθη ὁ Θεὸς βασιλεὺς, καὶ καθιερώθη ἡ θεοκρατορία. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Μωϋσῆς ἐβράδυνε νὰ καταβῇ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ὁ ἀνυπόμονος λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὅστις ἔκλινε πολὺ εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν ἕνεκα τῆς πολυχρονίου διαμονῆς αὐτοῦ παρὰ τοῖς εἰδωλολάτραις Αἰγυπτίοις, κατεσκεύατεν ἐκ τῶν χρυσῶν αὐτοῦ σκευῶν μόσχον χρυσοῦν, διὰ νὰ τὸν λατρεύσῃ, ἂν καὶ ὁ Ἀαρὼν ἐπέπληττεν αὐτοὺς διὰ τὴν ἀχαριστίαν καὶ ἁμαρτίαν αὐτῶν ταύτην. Ἐνῷ δὲ κατέβαινε ὁ Μωϋσῆς ἀπὸ

τοῦ ὄρους, καὶ εἶδε τὰ γενόμενα, ἐλυπήθη καὶ ἐταράχθη σφόδρα, δι' ὃ κατέρριψε καὶ ἔθραυσε τὰς δύο πλάκας, ἐτιμώρησε διὰ θανάτου τοὺς πρωταιτίους, συνέτριψε τὸν χρυσοῦν μόσχον καὶ ἀφ' οὗ μετενόησεν ὁ λαὸς διὰ τὴν πρᾶξιν τοῦ ταύτην, ἀνέβη πάλιν εἰς τὸ ὄρος, καὶ ἐνεχάραξε τὰς 10 ἐντολάς εἰς δύο ἄλλας πλάκας, τὰς ὁποίας ἔθετο ἐν ἰδιαιτέρῳ κιβωτίῳ, τὸ ὁποῖον ὠνομάσθη κιβωτὸς τῆς Διαθήκης, διότι διὰ τοῦ νόμου τούτου ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὴν διαθήκην αὐτοῦ πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.

Ἐκτὸς τοῦ δεκαλόγου ἔδωκεν ὁ Μωϋσῆς κατ' ἐμπνευσιν θεϊαν καὶ ἄλλας θρησκευτικὰς ὁδηγίας πῶς πρέπει νὰ τελεῇ ὁ λαὸς τὰ τῆς λατρείας, καὶ νὰ ἐορτάζῃ τὰς ἐορτὰς αὐτοῦ.

Πρώτη ἐορτὴ ἦτο τὸ Σάββατον (= ἀνάπαυσις) πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἔπαυσεν ὁ Θεὸς ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς δημιουργίας καὶ ἡγίασεν αὐτήν. Δευτέρα αἱ Νουμηνίαι, ἥτοι ἡ πρώτη ἡμέρα ἐκάστου μηνός, ἥτις ἐορτάζετο διὰ θυσιῶν. Τρίτη, ἀλλὰ καὶ πρώτη ἐνιαύσιος, τὸ Πάσχα (= διάβασις), ὅπερ ἐορτάζετο ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας διὰ τῆς θυσίας τοῦ πασχαλίου ἀμνοῦ, πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἐξόδου τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Τετάρτη, ἡ Πεντηκοστή (πεντήκοντα ἡμέρας ἀπὸ τῆς δευτέρας τοῦ πάσχα) ἐορτάζετο πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἐπὶ ὄρους Σινᾶ δοθείσης νομοθεσίας. Καὶ πέμπτη, ἡ Σκηνοπηγία εἰς ἀνάμνησιν τῆς διαμονῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ ὑπὸ σκηνάς.

Προσέτι διέταξεν ὁ Μωϋσῆς καὶ κατασκευάσαν προσωρινὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, ναόν, Σκηνὴν τοῦ μαρ-

τυρίου, καλούμενον, διότι ἐφυλάττετο ἐν αὐτῷ ὁ Νόμος, ὅστις ἦτο ἀπόδειξις (μαρτύριον) τῆς διαρκoῦς παρουσίας τοῦ Θεοῦ. Διηρεῖτο εἰς μέρη δύο. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐκαλεῖτο ἁγία ἁγίων, περιέχον τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης, ἐπὶ τῶν ἄκρων τῆς ὁποίας παρίσταντο τὰ Χερουβείμ, ἔχοντα ἐξαπλωμένας τὰς πτέρυγας, τὴν στάμνον τοῦ μάννα, καὶ τὴν ῥάβδον τοῦ Ἀαρών· τὸ δὲ δεύτερον ἐκαλεῖτο ἱερόν, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποῖου ἦτο τὸ θυσιαστήριον τοῦ θυμιάματος, ἡ ἐπτάφωτος λυχνία, ἡ τράπεζα τῶν 12 ἄρτων. Ἐξωθεν δὲ ἐν τῇ αὐλῇ ἦτο τὸ θυσιαστήριον, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἐκαίοντο τὰ ὀλοκαυτώματα (ἄμνοι, κριοὶ κ.τ.λ.) καὶ ὁ χαλκοῦς λουτήρ, ὅπου ἐλούοντο οἱ ἱερεῖς χειρὰς καὶ πόδας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἱεροτελεστιῶν.

Καθιέρωσε δὲ ὁ Μωϋσῆς καὶ τὴν φυλὴν τοῦ Λευὶ διὰ νὰ φυλάττῃ τὰ ἱερὰ καὶ νὰ ἐκτελῇ τὰ τῶν θυσιῶν. Οἱ Λευῖται ἦσαν οἱ ἱερεῖς τῶν Ἑβραίων. Ἦτο ἰδιαιτέρα τάξις, ἀφοσιωμένη εἰς τὰ τελετουργικὰ καὶ θρησκευτικὰ καθήκοντα τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἀπολαύουσα μεγίστης τιμῆς καὶ ὑπολήψεως καὶ ἔχουσα πολλὰ προνόμια. Παρ' ἅπασιν τοῖς ἔθνεσιν οἱ ἀφιερωμένοι εἰς τὰ τοῦ Θεοῦ ἐτιμῶντο μεγάλως καὶ φροντίς ἰδιαιτέρα περὶ αὐτῶν ἐλαμβάνετο.

§ 10. ~~Κατασκόπευσις τῆς χώρας Χαναάν.~~

Θάνατος τοῦ Ἀαρὼν καὶ τοῦ Μωϋσέως.

Πρὶν ἢ εἰσέλθωσιν οἱ Ἰσραηλῖται εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, τὴν Χαναάν, ἀποστέλλει ὁ Μωϋσῆς δώδεκα ἄνδρας διὰ νὰ ἰδῶσι τὴν χώραν, τοὺς κατοίκους

καὶ ἐξετάσωσι καλῶς τὴν τοποθεσίαν. Ἐλάβαν δὲ καὶ ὡς δεῖγμα τῆς εὐφορίας τῆς γῆς σταφυλὰς καλὰς καὶ μεγάλας καὶ διαφόρους ὠραίους καρπούς. Ἐνῷ δὲ ἐπῆνουν τὴν χώραν, ὅτι ἔρρεε μέλι καὶ γάλα, ἀφ' ἑτέρου ἔλεγον, ὅτι ἔχει φρούρια μεγάλα καὶ ἰσχυρὰ καὶ ὅτι ὁ λαὸς αὐτῆς εἶνε δυνατὸς ἐν πολέμῳ. Διὰ τοῦτο ἐδειλίασεν ὁ Ἰσραήλ. Μόνον ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ καὶ ὁ Χάλεβ προσεπάθουν νὰ ἐνθαρρύνωσι τὸν λαόν, λέγοντες ὅτι ὁ Θεὸς θὰ βοηθήσῃ αὐτούς. Οἱ Ἰσραηλῖται λοιπὸν φοβηθέντες, ἤρξαντο νὰ γογγύζωσιν, ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Αἴγυπτον. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς τιμωρεῖ αὐτούς διὰ τὴν ἀχαριστίαν των, καὶ καταδικάζει αὐτούς νὰ διατρίψωσιν ἐν ἐρήμῳ, περιπλανώμενοι τεσσαράκοντα ἔτη, ὥστε νὰ μὴν ἀξιωθῶσι νὰ ἴδωσι τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ νὰ ἀποθάνωσιν ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἐπίσης ἐτιμωρήθησαν διὰ θανάτου καὶ ὁ Κορέ, ὁ Δαθὰν καὶ ὁ Ἀβειρών, διότι ἔφερον στάσεις καὶ παραχὰς ἐν τῷ λαῷ καὶ ἤθελον νὰ γείνωσιν ἀρχηγοί. Μόνον δὲ οἱ ἁθῶοι υἱοὶ καὶ ἔγγονοι τῶν Ἰσραηλιτῶν ἔμελλον νὰ εἰσέλθωσιν εἰς Χαναάν.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀαρὼν καὶ ὁ Μωϋσῆς δὲν ἠξιώθησαν νὰ ἴδωσι τὴν ἐπηγγελημένην γῆν, διότι καὶ βαθὺ γῆρας κατέλαβεν αὐτούς καὶ πεπονημένοι ἦσαν ἀπὸ τοὺς πολλοὺς κόπους καὶ ἀγῶνας, προσέτι δὲ καὶ ἡμαρτον εἰς τὸν Θεόν, διστάσαντες πολλάκις εἰς τὴν βοήθειαν αὐτοῦ, ἂν καὶ μετενόουν εὐθὺς καὶ οὕτω ἐλάμβανον τὴν συγχώρησιν. Καὶ πρῶτος ἀπέθανεν ὁ Ἀαρὼν ἐν τῷ ὄρει Ὠρ, τὸν ὁποῖον ἐπένθησαν οἱ Ἰσραηλῖται ἡμέρας 30. Τὴν ἀρχιερατικὴν δὲ θέσιν αὐτοῦ

κατέλαβεν ὁ υἱὸς τοῦ Ἐλεάζαρ. Εἶτα δὲ ἐν ἡλικίᾳ 120 ἐτῶν ἐτελεύτησεν ὁ Μωϋσῆς, ὁ μέγας νομοθέτης καὶ ἀρχηγὸς τοῦ Ἰσραήλ, ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ ὄρους Ναβάρ, ὅθεν εἶδε τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Πρὶν δὲ ἀποθάνῃ, ἐξήγησε πάλιν τὸν νόμον εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας, ἐνίσχυσεν αὐτοὺς εἰς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν καὶ ἀγάπην, ἠύλογησε τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραήλ, καὶ τὸ σπουδαιότερον διώρισε διάδοχον αὐτοῦ τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ, ὅστις ἔμελλε νὰ ὀδηγήσῃ τὸν λαὸν εἰς Χαναάν. Ἀγνωστον μένει ποῦ ἐτάφη. Δυνατὸν νὰ ἀνελήφθῃ, ὡς ὁ Ἥλιος.

Ὁ Μωϋσῆς εἶνε μέγας καὶ θαυμαστός, Θεόπτης καλούμενος, διότι εἶδε τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, Προφήτης, διότι προεῖπε τὸ μέλλον τοῦ Ἰσραήλ, πρῶτος Νομοθέτης, ταπεινός, εὐσεβής, πλήρης ἀγάπης καὶ ἀληθείας, μέγας πολιτικὸς ἀνὴρ, κατορθώσας μόνος νὰ κυβερνήσῃ τὸν σκληροτράχηλον ἐκείνον λαὸν ἐπὶ 40 σχεδὸν ἔτη ἐν τῇ ἐρήμῳ.

§ 17. Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ.

Ἀφ' οὗ ἀπέθανεν ὁ Μωϋσῆς καὶ ἐπένθησαν αὐτὸν οἱ Ἰσραηλῖται ἡμέρας τριάκοντα, προσκαλεῖ ὁ Θεὸς τὸν Ἰησοῦν, τὸν διάδοχον τοῦ Μωϋσέως, καὶ λέγει εἰς αὐτόν· Ἰσχυε καὶ ἀνδρίζου, φύλαττε τὸν νόμον μου, διάβα τὸν Ἰορδάνην μετὰ τοῦ λαοῦ καὶ εἰσελθε εἰς τὴν γῆν, τὴν ὁποίαν θὰ σοῦ δείξω.

Ἀποστέλλει λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς πρῶτον κατασκόπους εἰς Ἱεριχώ, τοὺς ὁποίους φιλοξενεῖ ἡ Ραάβ, ἥτις διὰ τοῦτο μετὰ τοῦ οἴκου τῆς διεσώθη μετὰ ταῦτα, ὅτε

ἐκυριεύθη ἡ πόλις. Ἐπειτα, ἀφ' οὗ ὑπέστρεψαν οὗτοι καὶ διηγήθησαν, ὅτι εἶχε καταλάβει τοὺς κατοίκους δειλία καὶ φόβος, διατάττει τὸν λαὸν νὰ ἐκκινήσῃ καὶ ὁδοιπορήσῃ πρὸς τὴν Ἱεριχώ. Διαβαίνουνσιν τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν ἀβρόχοις ποσί, ὡς ἄλλοτε τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν προπορευομένης τῆς Κιβωτοῦ τῆς Διαθήκης, τὴν ὁποίαν ἔφερον οἱ ἱερεῖς. Εἰς σημεῖον δὲ τοῦ θαύματος τούτου ἴστησιν ὁ Ἰησοῦς μετὰ 12 φύλῳν τοῦ Ἰσραὴλ 12 λίθους εἰς τὸν τόπον τῆς διαβάσεως.

Μετὰ ταῦτα προχωροῦσι πρὸς τὴν πρώτην πόλιν Ἱεριχώ, τὴν ὁποίαν ἐπὶ ἑξ ἡμέρας εἶχε περικυκλώσει ὁ λαός· τὴν δὲ ἐβδόμην, ἀφ' οὗ ἐσάλπισαν οἱ ἱερεῖς, προπορευομένης τῆς Κιβωτοῦ, τὴν ὁποίαν περιέφερον περὶ τὰ τεῖχη, ἐκραύγασεν ὁ Ἰσραὴλ μὲ ἀλαλαγμὸν μέγαν καὶ ἰσχυρόν, καὶ διὰ τῆς πίστεως κατέπεσαν τὰ τεῖχη τῆς πόλεως. Τότε ὁ λαὸς εἰσπηδᾷ εἰς τὴν πόλιν, καταστρέφει αὐτὴν καὶ φονεύει τοὺς ἀνθιστάμενους κατοίκους, πλὴν τῆς Ῥαάβ, ἣτις ἐδέχθη εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς τοὺς σταλέντας ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ κατασκόπους.

Ἐντεῦθεν προχωροῦσι πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἄρκτον καὶ κατακτῶσι τὰς λοιπὰς πόλεις τῆς Παλαιστίνης. Πάντες σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῶν διαφόρων πόλεων ὑπετάσσοντο ἄνευ ἀντιστάσεως. Μόνον οἱ Γαβαωνῖται ἀντέστησαν· ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ κατετρόπωσεν αὐτοὺς καταδιώκων μέχρις ἑσπέρας, ὅτε ἵνα ἐντελῶς καταβάλλῃ αὐτούς, παρεκάλεσε τὸν Θεὸν νὰ παρατείνῃ τὴν ἡμέραν, εἰπὼν· Στήτω ὁ ἥλιος κατὰ Γαβαὼν καὶ ἡ σελήνη κατὰ φάραγγα Αἰλῶν. Ἡ δέη-

σις αὕτη ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς μεγάλης πίστεως, τὴν ὁποίαν εἶχε ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὄντως, μέγας καὶ παντοδύναμος εἶνε ὁ Θεὸς ἡμῶν.

Ἀφ' οὗ κατεκτιήθη σχεδὸν ὅλη ἡ Χαναάν, διένειμεν αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰς 12 φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ διὰ κλήρου. Διὰ δὲ τὴν φυλὴν τοῦ Λευὶ ἐκκληρώθησαν πόλεις τινες, *ιερατικαὶ καλούμεναι*, κείμεναι εἰς διάφορα μέρη τῆς χώρας, ὅπως παρέχωσιν εἰς τὰς διαφόρους φυλάς τὰς θρησκευτικὰς αὐτῶν ὑπηρεσίας.

Μετὰ τοῦτο προσκαλεῖ ὁ Ἰησοῦς τὸν λαὸν εἰς Συγχέμ, συμβουλεύει αὐτόν, διηγείται τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ ἔργα πρὸς ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ, εὐλογεῖ αὐτόν καὶ ὑπόσχεται μείζονα ἀγαθὰ, ἐὰν φυλάξῃ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν λατρεύσῃ τοὺς θεοὺς τῶν ἐναπομεινάντων ἀλλοφύλων. Ὁ δὲ λαὸς εἶπεν ὅτι θὰ τηρῇ τὸν νόμον καὶ θὰ λατρεύῃ τὸν ἅγιον αὐτοῦ Θεόν.

Ἐκπληρώσας οὕτω ὁ Ἰησοῦς τὴν ἀνατεθεῖσαν εἰς αὐτόν ἱεράν ἐντολὴν νὰ εἰσαγάγῃ τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ εἰς τὴν Χαναάν καὶ νὰ ἐγκαταστήσῃ αὐτόν, παραδίδωσι τὸ πνεῦμα αὐτοῦ εἰς τὸν πλάστην ἐν ἡλικίᾳ ἑκατὸν δέκα ἐτῶν (περὶ τὸ 1540 π. Χ.) — Καὶ ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ εἶνε πρόσωπον ἱερόν καὶ μέγα ὡς ὁ Μωϋσῆς, διακρινόμενον διὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεὸν ἀφοσίωσιν καὶ ἀγάπην. Πείθεται καὶ ὑπακούει εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ Θεοῦ. Δὲν διστάζει, ἀλλὰ προχωρεῖ εἰς τὸ μέγα ἔργον, στηριζόμενος εἰς τὴν σοφίαν καὶ παντοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ του. Διὰ τοῦτο καὶ μέγας ἐγένετο καὶ μεγάλα καὶ θαυμαστὰ ἔργα εἰργάσατο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

**Ἐποχὴ τῶν κριτῶν (διαρκέσασα περὶ τὰ
350 ἔτη). (1540—1100 π. Χ.).**

Συναναστροφαι κακαὶ φθείρουσιν ἥθη χρηστά. Τοῦτο ἔπαθον καὶ οἱ Ἰσραηλῖται, οἵτινες συναναστραφέντες καὶ ἀναμιχθέντες μετὰ τῶν ἄλλοφύλων, ἐλάτρευσαν τὰ εἰδῶλα αὐτῶν καὶ διεφθάρησαν κατὰ τὰ ἥθη. Ὅταν ἐν ἔθνος ἀμελήσῃ τὴν ἀληθινὴν θρησκείαν τοῦ Θεοῦ καὶ παραδοθῇ εἰς τὴν ἀσέβειαν καὶ τὴν διαφοροάν, τότε καταστρέφεται καὶ πολιτικῶς καὶ ὑποδουλοῦται εἰς ξένα ἔθνη. Τοῦτο συνέβη καὶ εἰς τὸν Ἰσραήλ, ὅστις ἐγένετο δοῦλος διαφόρων ἄλλοθρήσκων βασιλείων, ἀφ' οὗ ἐλησμονήσῃ Κύριον τὸν Θεόν του.

Ἐπειδὴ ὅμως τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἦτο νὰ διατηρηθῇ ἡ λατρεία αὐτοῦ καὶ ἐπικρατήσῃ τὸ θεοκρατικὸν βασίλειόν του, διὰ τοῦτο δὲν ἐγκατέλιπε τὸν Ἰσραήλ, ἀλλ' εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις, ὅταν μέγας κίνδυνος παρουσιάζετο, ὅταν ἔβλεπε τοὺς Ἰσραηλίτας μετανουῶντας, τότε ἀπέστελλε καὶ ἐκλεκτά τινα πρόσωπα, ἰσχυρὰ καὶ νοήμονα, ἅτινα ἤλευθέρουν αὐτοὺς τῆς δουλείας καὶ ἐπανάφερον εἰς τὴν εὐθείαν ὁδόν. Τοιαῦτα πρόσωπα ἦσαν οἱ Κριταί, οἵτινες ἐδίκάζον τὰς ὑποθέσεις τῶν Ἑβραίων, ἐκυβέρνην αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ, καὶ εἶχον ἐξουσίαν θρησκευτικὴν καὶ πολιτικὴν. Πολλοὶ ἐγένοντο κριταὶ τοῦ Ἰσραήλ, ἀναφέρομεν δ' ἐνταῦθα μόνον τοὺς ἐπισημοτέρους.

§ 18. Δεββώρα καὶ Γεδεών.

1.) Ἡ Δεββώρα, ἂν καὶ γυνή, κατώρθωσεν ὅμως διὰ τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τῆς ἐκτάκτου αὐτῆς φρονήσεως, νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς ὁμοφύλους τῆς ἀπὸ τῆς δουλείας τοῦ Ἰαβεὶν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἔστέναζον εἰκοσιν ἔτη. Ὁ Ἰαβεὶν ἦτο ἰσχυρὸς βασιλεὺς, ἔχων ἀναρτίμηντον στρατόν. Διὰ τοῦτο ἡ Δεββώρα προσκαλεῖ τὸν στρατηγὸν Βαράκ ὅστις ἐκστρατεύει μετ' αὐτῆς, ἐνθαρρύνει τοὺς δεκακισχιλίους Ἰουδαίους καὶ καταστρέφει τὸν ἐχθρόν. Ἀλλὰ μετὰ τεσσαράκοντα ἐτῶν ἡσυχίαν καὶ ἐλευθερίαν πάλιν ὑποδουλοῦται, ὁ Ἰσραὴλ εἰς τοὺς Μαδιανίτας, Ἀμαληκίτας καὶ ἄλλας ἀραβικὰς φυλάς.

2.) Τότε παρουσιάζεται ὁ Γεδεών, εἰς τὸν ὁποῖον λέγει ὁ Θεός· ὁ Κύριος εἶνε μετὰ σοῦ, εἰρήνη σοι. Καὶ κατὰ πρῶτον καταστρέφει τὸν βωμὸν τοῦ Βαάλ. Τοῦτο ἡρέθισε τοὺς ἄλλοφύλους, αἵτινες κινουσι πόλεμον κατ' αὐτοῦ. Τότε συνάζει καὶ οὗτος 30,000 Ἰσραηλίτας, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκλέγει μόνον 300, τοὺς γενναιοτέρους καὶ θαρραλεωτέρους, εἰς τοὺς ὁποίους δίδει λαμπάδας ἐντὸς στάμνων καὶ σάλπιγγας καὶ διαίρει αὐτοὺς εἰς μέρη τρία. Παραγγέλλει δὲ εἰς αὐτοὺς νὰ περικυκλώσωσι τὸν ἐχθρόν, καί, ἅμα δόθῃ τὸ σημεῖον τὴν νύκτα, νὰ σαλπίσωσι πάντες συγχρόνως, νὰ συντρίψωσι τὰς στάμνας μετὰ βοῆς, νὰ παρουσιάσωσι τὰς καιομένας λαμπάδας, καὶ νὰ κραυγάζωσι· Ῥομφαία τῷ Κυρίῳ καὶ Γεδεών. Τὸ στρατήγημα ἐπέτυχεν. Οἱ ἐχθροὶ νομίσαντες, ὅτι μέγας στρατὸς περιεκύκλωσεν αὐτούς, ἐφοβήθησαν σφόδρα

καὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Μετὰ ταῦτα ἐνίκησε καὶ ἄλλους ἐχθροὺς καὶ οὕτω ἐπῆλθεν εἰρήνη καὶ ἡσυχία τεσσαράκοντα ἔτη.— Τὸν ἀποθανόντα Γεδεὼν διαδέχεται παρανόμως ὁ νεώτατος αὐτοῦ υἱὸς Ἀβιμέλεχ, ὅστις, ἐπειδὴ ἔπραξε τὸ μέγα ἀνοσιούργημα νὰ φονεύσῃ τοὺς ἀδελφούς του, ὅπως καταλάβῃ τὴν ἐξουσίαν, ἀπέθανε μετὰ τρία ἔτη θάνατον σκληρόν, λίθου μύλου ριφθέντος ὑπὸ γυναικὸς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του ἀπὸ τινος πύργου. Ὁ πράττων τὸ κακὸν πάντοτε μίαν ἡμέραν θὰ τιμωρηθῇ, οὐδέποτε δὲ δύναται νὰ εἴπῃ, ὅτι εἶνε εὐτυχὴς καὶ μακάριος.

§ 19. Ἰεφθάε καὶ Σαμψών.

1.) Πάλιν οἱ Ἰσραηλῖται λησμονήσαντες τὸν ἀληθινὸν Θεόν, ὑπέπεσον εἰς τὴν δουλείαν τῶν Φιλισταίων καὶ Ἀμμωνιτῶν. Τότε ἀναγορεύεται κριτὴς καὶ ἀρχηγὸς τοῦ Ἰσραὴλ ὁ Ἰεφθάε, ὅστις εἶχε διακριθῇ ὡς συνετὸς καὶ ἰσχυρὸς εἰς τινὰς μικρὰς μάχας πρὸς τοὺς Ἀμμωνίτας. Καὶ κατ' ἀρχὰς προέτρεψε διὰ λόγου τοὺς πιέζοντας τὸν λαὸν τοῦ ἀλλοφύλου βασιλεῖς νὰ ἐλευθερώσωσιν αὐτὸν ἄνευ πολέμου. Ἐπειδὴ ὁμως οὗτοι δὲν ἐπείσθησαν, συνάγει στρατὸν καὶ ἐπιτίθεται πρῶτον κατὰ τοῦ βασιλείως τῶν Ἀμμωνιτῶν, τὸν ὅποιον κατατροπώνει ἐντελῶς, εἴτα δὲ καὶ κατὰ τῶν ἄλλων, τοὺς ὁποίους κατέβαλε. Ὁ Ἰεφθάε, πρὶν ἐξελθῇ εἰς μάχην, ὑπεσχέθη εἰς τὸν Θεὸν μεθ' ὅρκου, εἴαν νικήσῃ, νὰ προσφέρῃ θυσίαν εἰς αὐτὸν ὅποιον πρῶτον ἤθελεν ἀπαντήσῃ ἐξερχόμενον ἐκ τῶν θυρῶν τοῦ οἴκου του. Ὑπεσχέθη δὲ ὁ Ἰεφθάε ἀνθρωποθυσίαν, ἥτις

ἄλλως ἦτο αὐστηρῶς ἀπηγορευμένη παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις, κατὰ κακὴν μίμησιν τῆς λατρείας τῶν ἐθνικῶν, ἅμα δὲ καὶ διότι ἐσφαλμένως ἐνόμιζεν, ὅτι τοῦτο ἤθελεν εὐαρεστήσει τῷ Θεῷ. Δυστυχῶς ἀπαντᾷ πρῶτην τὴν μονογενῆ θυγατέρα του, ἣτις ἐξῆλθε νὰ τὸν ἀπαντήσῃ ἐν χοροῖς καὶ τυμπάνοις. Λυπεῖται καὶ ταραττεται ὁ δυστυχὴς πατήρ, ἀλλὰ καὶ ἐκπληροῖ τὴν ἄλογον καὶ παράφορον ὑπόσχесίν του μετὰ δέμηνον ἄδειαν, τὴν ὁποίαν ἐζήτησεν ἡ γενναία κόρη, ἵνα θρηνήσῃ εἰς τὰ ὄρη τὴν θέσιν της. Οὕτω δὲ τιμωρεῖται καὶ αὐτὸς καὶ θλίβεται, διδασκόμενος ὅτι οὐχὶ ἐν παραφορᾷ, ἀλλὰ μετὰ σκέψιν πρέπει νὰ ὑπόσχηται δυνατὰ καὶ λογικά. Μανθάνομεν δὲ καὶ ἡμεῖς, ὅτι τὰ κακὰ παραδείγματα καὶ ἡ ἀπομίμησις ξένων καὶ κακῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων μεγάλας συμφορὰς καὶ πολλὰ δεινὰ ἐπιφέρουσι.

2.) Πρὶν ἢ γεννηθῇ ὁ γενναῖος Σαμφὼν, υἱὸς τοῦ Μανωῆ, προελέχθη εἰς τὴν μητέρα αὐτοῦ ὑπ' ἀγγέλου, ὅτι τὸ γεννησόμενον ἡγιασμένον (Ναζιραῖον) θὰ ἦναι τῷ Θεῷ, ὅτι οἶνον καὶ διάφορα ἄλλα πνευματώδη ποτὰ (σίκερα) δὲν πρέπει νὰ πῖνῃ, τὴν κόμην αὐτοῦ θὰ ἔχῃ μακράν, θὰ σώσῃ δὲ τὸν Ἰσραήλ. Γεννᾶται ὁ ὠραῖος Σαμφὼν (=λαμπρὸς) καὶ ἀνατρέφεται μετὰ πολλῆς προσοχῆς, προφυλαττόμενος ἀπὸ ποτὰ καὶ διάφορα ἄλλα κακὰ, τὰ ὁποῖα ἠδύναντο νὰ καταβάλωσι τὴν δύναμιν αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ἡρῆξθη, ἤρξατο εὐθὺς νὰ ἐκτελῇ ἔργα θαυμαστά, νὰ ἀναγνωρίζηται ἡ δύναμις αὐτοῦ μεταξὺ τῶν ὁμηλικῶν του, καὶ ἐπίσημος μεταξὺ τῶν ὁμοφύλων του νὰ γίνηται. Παλαίει μετὰ λέοντος, τὸν ὁποῖον κατασπαράττει. Συμ-

πλακείς μετὰ ἄλλοφύλων, κατανικᾷ αὐτούς. Δεθεῖς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, συντρίβει τὰ δεσμὰ καὶ διὰ μιᾶς σιαγόνος φονεύει σχεδὸν χιλίους. Συλλαβὼν δὲ τριακοσίας ἀλώπεκας, εἰς τὰς οὐράς τῶν ὁποίων προσέδεσε λαμπάδας, ἀπολύει αὐτὰς εἰς τοὺς ἀγροὺς τῶν ἄλλοφύλων καὶ κατακαίονται οὕτω τὰ σπαρτὰ καὶ οἱ ἐλαιῶνες αὐτῶν. — Ταῦτα δὲ τὰ μεγάλα κατορθώματα ἔπραττε καὶ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τῆς ἐξαιρέτου ῥώμης του, ἣτις δὲν πρέπει νὰ μᾶς φαίνεται ἀπίστευτος, διότι, ἀφ' οὗ σήμερον ὑπάρχουσι πρόσωπα ἐκτάκτου δυνάμεως (οἱ ἀθληταὶ καὶ παλαισταί), ἐκτελοῦντες μεγάλα ἔργα, πολλῷ περισσότερον τότε ἦσαν τοιοῦτοι ἄνδρες, σπάνιοι βεβαίως, ὅτε καὶ ὁ βίος διάφορος καὶ ἀπλοῦς ἦτο καὶ ἔζων οἱ ἄνθρωποι χρόνους πολλούς, δυνατώτεροι ὄντες τῶν σημερινῶν ἀνθρώπων.

“Ὅτε ὅμως ὁ Σαμφὼν ἐλησμόνησε τὸν Θεόν, καὶ παρεδόθη εἰς τὴν διαφθοράν, καὶ ἡ ἀλλόφυλος Δαλιδᾶ εἰς τὸν οἶκον τῆς ὁποίας ἔμενε, ἐξύρισε τὴν νύκτα τὴν κόμην αὐτοῦ κοιμωμένου, εἰς τὴν ὁποίαν συνίστατο ἡ ἐκτακτος δύναμις του, ἔπαυσε δηλ. νὰ ἦνε Ναζιραῖος, ἀφιερωμένος εἰς τὸν Θεόν, τότε συλλαμβάνεται ὑπὸ τῶν ἄλλοφύλων, τυφλοῦται, φυλακίζεται καὶ φέρεται εἰς τὴν ἀγορὰν πρὸς ἐμπαιγμόν, ὅπου ἦσαν συνηθροισμένοι οἱ ἀλλόφυλοι, προσφέροντες θυσίαν εἰς τὸν θεὸν των τὸν Δαγῶν. Τότε ὁδηγεῖται ὑπὸ ἐνὸς παιδαρίου, εἰς τὸν οἶκον ὅπου διεσκέδαζον οἱ ἄρχοντες, λαμβάνει τοὺς δύο μέσους στύλους, ἐφ' ὧν ἐστηρίζετο ὁ οἶκος, μετаноεὶ διὰ τὴν προτέραν του διαγωγὴν, ἐπικαλεῖται τὸν Θεὸν καὶ κατασεῖει τὸν

οἶκον, εἰπὼν· ἀποθανέντω ἡ ψυχὴ μου μετὰ τῶν ἀλλοφύλων. Οὕτω κατέπεσεν ὁ οἶκος καὶ κατεπλάκωσε πλείστους ἀλλοφύλους καὶ αὐτὸν τὸν Σαμφών, ὅστις εἴκοσιν ἔτη ἔκρινε τὸν Ἰσραήλ.

§ 20. Ἡλὶ καὶ Σαμουήλ.

Ὁ Ἡλὶ καθὼς καὶ ὁ Σαμουήλ διακρίνονται κατὰ τοῦτο τῶν ἄλλων κριτῶν, ὅτι ἦσαν καὶ ἀρχιερεῖς τοῦ λαοῦ, δυνάμενοι ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν νὰ ἐρμηνεύωσι κάλλιον τὸν νόμον, νὰ ὑποστηρίζωσι τὸ θεοκρατικὸν σύστημα, καὶ νὰ παρέχωσιν εἰς τὸν Ἰσραήλ τροφὴν πνευματικὴν, τῆς ὁποίας τότε εἶχε μεγίστην ἀνάγκην.

1.) Ὁ Ἡλὶ ἔκρινε τοὺς Ἰσραηλίτας εἴκοσιν ἔτη, γενόμενος κριτῆς οὐχὶ κατ' ἐκλογὴν, ἀλλὰ διὰ τὸ ἀρχιερατικὸν αὐτοῦ ἀξίωμα. Ἦτο πρόσωπον σεμνόν, εὐσεβές, ἀφιερωμένον εἰς τὸν Θεόν, ἔκρινεν ὅμως μετὰ πολλῆς ἐπιεικειᾶς καὶ μαλακότητος, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ ἦνε καὶ αὐστηρὸς κατὰ τὰς περιστάσεις. Ὁ ἐπιεικὴς μέχρι βλάβης χαρακτήρ αὐτοῦ καταφαίνεται κυρίως ἐκ τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων του, Ὅφνι καὶ Φινεέ, τὰ ὁποῖα δὲν ἐφοβοῦντο τὸν πατέρα αὐτῶν, παρεξετρέποντο εἰς ἀταξίας, ἤρπαζον τὰ κρέατα τῶν θυσιῶν καὶ ἐγένοντο ὀχληρὰ εἰς τὸν λαόν, ἐνῷ ἔπρεπεν, ὡς τέκνα τοῦ ἀρχιερέως, ὡς πρόσωπα ἐνασχολούμενα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ναοῦ, νὰ ἦνε εὐσεβῆ, ταπεινὰ καὶ παράδειγμα ἀρετῆς.

Ὅτε οἱ Ἰσραηλῖται εἶχον πόλεμον πρὸς τοὺς Φιλισταίους, τότε ἐξῆλθον καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Ἡλὶ, Ὅφνι

καὶ Φινεές, εἰς ἀπάντησιν τῶν ἐχθρῶν, φέροντες ὡς ἱερόπαιδες καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς Διαθήκης πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ θάρρος τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ὑπερηφάνως λέγοντες, ὅτι πάντως θὰ νικήσωσιν. Ὁ ἀσεβὴς ὅμως καὶ ὑπερήφανος πάντοτε καταστρέφεται καὶ ταπεινῶνται. Τοῦτο ἔπαθον καὶ οἱ Ἰσραηλῖται, οἵτινες ἐνίκηθησαν καὶ ἐφονεύθησαν ἐξ αὐτῶν 32 χιλιάδες, ἐν οἷς καὶ τὰ τέκνα τοῦ Ἠλίου. Τὸ δὲ χειρίστον, ὅτι καὶ ἡ Κιβωτὸς τῆς Διαθήκης ἔπεσεν εἰς χεῖρας τῶν ἀλλοφύλων. Μαθὼν τὸ λυπηρὸν τοῦτο γεγονός ὁ ὑπέργηρος καὶ ἀδύνατος Ἠλὶ, ἐταράχθη σφόδρα καὶ ἔπεσεν ὑπτίος ἐκ τοῦ δίφρου (θρόνου), θραύσας τὸν τράχηλον αὐτοῦ, ἐξ οὗ καὶ ἀπέθανε.— Τὰ ἀσεβῆ καὶ ἄτακτα τέκνα φέρουσι καταστροφὴν καὶ θάνατον εἰς τοὺς γονεῖς. Ἀλλὰ καὶ οἱ γονεῖς πρέπει ἐγκαίρως ἐκ παιδικῆς ἡλικίας νὰ ἀνατρέφωσι τὰ τέκνα αὐτῶν ἐν φόβῳ Θεοῦ ἐν αὐστηρότητι καὶ τάξει.

2.) Ὁ Σαμουὴλ, υἱὸς τοῦ Ἐλκανὰ καὶ τῆς Ἀννης, ἐγεννήθη κατὰ χάριν Θεοῦ, διότι ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἦτο στεῖρα καὶ ἐδεήθη τοῦ Θεοῦ νὰ γεννήσῃ τέκνον, ὅπερ νὰ ἀφιερῶσιν εἰς τὸν ναόν. Καὶ τὸ ὄνομα Σαμουὴλ δηλοῖ αἰτηθέντα παρὰ τοῦ Θεοῦ. Προσηύχετο δὲ ἡ Ἀννα καθ' ἑκάστην εἰς τὸν ναὸν τοσοῦτον θερμῶς, ὥστε ὁ Ἠλὶ ἐνόμισεν αὐτὴν μεθύουσαν, ὥστε ὅμως, ὅτε ἔμαθε τὴν ἀλήθειαν, ηὐχέθη εἰς αὐτὴν νὰ ἀποκτήσῃ υἱόν. — Τοῦτο καὶ ἐγένετο. Ἐκ παιδικῆς δὲ ἡλικίας ἀφιέρωσεν ἡ μήτηρ τὸν Σαμουὴλ εἰς τὸν ναόν, ὡς Ναζιραῖον καὶ ἐδοξολόγησε τὸν Θεόν, εἰποῦσα τοὺς ἀξιοσημειώτους ἐκείνους λόγους· ἡὐφράνθη ἡ καρδίᾳ μου εἰς τὸν Κύριον· δὲν εἶνε ἄλλος ἅγιος

πλήν αὐτοῦ· οὗτος συντρίβει τὰ τόξα τῶν δυνατῶν· οὗτος ἐνισχύει τοὺς ἀδυνάτους· ὁ Κύριος πλουτίζει ὁ Κύριος ταπεινοῖ· ὁ Κύριος ἀνυψοῖ τὸν πτωχὸν ἐκ τῆς κοπρίας· ὁ Κύριος καταβιβάζει ἐκ τοῦ θρόνου τοὺς ἀσεβεῖς ἄρχοντας.

Ὁ Σαμουὴλ ἦτο τοσοῦτον ἀφοσιωμένος εἰς τὸν Θεόν, προσευχόμενος καὶ ἐνασχολούμενος εἰς τὰ θεῖα καὶ ἱερὰ νυκτός τε καὶ ἡμέρας, ὥστε κατὰ θεῖαν καὶ ἰδίαν κλήσιν προλέγει εἰς αὐτὸν ὁ Θεός, ὅτι ἐμελλε νὰ διαδεχθῇ τὸν Ἥλιν καὶ νὰ κρίνῃ τὸν Ἰσραὴλ. Καὶ πράγματι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἥλι, γίνεται κριτῆς ὁ Σαμουὴλ, ὅστις κατεγίνετο κυρίως νὰ διδάσκῃ τὸν λαὸν καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτὸν εὐσεβῆ, προφητεύων τὰ μέλλοντα· διὰ τοῦτο ἐγένετο κριτῆς καὶ προφητῆς. Ὁ Σαμουὴλ κατώρθωσε διὰ τῆς μεγάλης αὐτοῦ συνέσεως, τοῦ θάρρους καὶ τῆς συνεχοῦς διδασκαλίας νὰ πείσῃ πολλοὺς Ἰσραηλίτας, περιπεσόντας εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν, ὅτι πρέπει νὰ λατρεύωσι τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Προσέτι δὲ καὶ ἠλευθέρωσε καὶ πολλὰς πόλεις, αἵτινες εἶχον παραδοθῇ πρὸ πολλοῦ εἰς τοὺς ἀλλοφύλους. Ὁ Σαμουὴλ ἠξιώθη νὰ χρῆσῃ εἰς βασιλεῖς τῶν Ἰσραηλιτῶν πρῶτον τὸν Σαοὺλ, τὸν ὁποῖον ἐξελέξατο ὁ λαός, ἔπειτα δὲ τὸν Δαυὶδ, τὸν ὁποῖον ὑπέδειξεν αὐτὸς ὁ Θεός δι' ὃ καὶ ἐπισημότερος οὗτος ἐγένετο. — Ἀφ' οὗ δὲ τοιοῦτοτρόπως ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη λαμπρῶς, δικαίως, εὐσεβῶς καὶ μετὰ κατορθωμάτων μεγάλων ἔκρινε τὸν Ἰσραὴλ, ἐννοήσας τὸ τέλος τοῦ βίου του, γηράσας ἤδη, προτεκάλεσε τὸν λαόν, καὶ συνεβούλευσεν αὐτὸν νὰ λατρεύῃ καὶ φοβεῖται τὸν Θεὸν ἐν ἀληθείᾳ, ἐὰν θέλῃ νὰ ᾔγῃ ἐλεύθερος καὶ νὰ γείνη

ἐκλεκτὸς λαός, ἐξήγησε τὸν νόμον καὶ εἶτα παρέδωκε τὸ πνεῦμα.

Οἱ κρίνοντες δικαίως καὶ εὐσεβῶς καὶ ἐπὶ γῆς τιμῶνται καὶ ἐν οὐρανῷ δοξάζονται.

§ 21. Ἱστορία τοῦ Ἰώβ.

Ὁ Ἰώβ (πολυπαθής) ἦτο ἄνθρωπος εὐσεβής, φοβούμενος καὶ ἀγαπῶν τὸν Θεόν, πλούσιος σφόδρα, κατοικῶν ἐν τῇ Αὐσίτιδι χώρᾳ τῆς Ἀραβίας καὶ ἔχων ἑπτὰ υἱοὺς καὶ τρεῖς θυγατέρας, διακρινομένου διὰ τὴν ἀδελφικὴν τῶν ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν· ὁ δὲ πατὴρ ἐτιμᾶτο καὶ ἠγαπᾶτο ἐπίσης ὑπὸ πάντων διὰ τὰ εὐσεβῆ του αἰσθήματα καὶ διὰ τὴν πρόνοιαν, τὴν ὁποίαν εἶχε διὰ τὰ τέκνα του, ὥστε καθ' ἑκάστην ἐβδομάδα νὰ προσφέρῃ ὑπὲρ αὐτῶν θυσίαν εἰς τὸν Θεόν.

Ἐπειδὴ δὲ τὰ παθήματα γίνονται μαθήματα εἰς τοὺς φρονίμους καὶ καθαρίζουν τὸν ἄνθρωπον, ὡς τὸ πῦρ τὸν χρυσόν, διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς διὰ νὰ δοκιμάσῃ τὴν εὐσέβειαν τοῦ Ἰώβ, διὰ νὰ μάθωσιν ἅμα καὶ οἱ ἄνθρωποι, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ταπεινῶν καὶ ἀνυψῶν τοὺς πάντας κατὰ τὰς θείας καὶ ἀνεξερευνήτου βουλᾶς, ὅτι οὐδεὶς τέλειος, καὶ ὅτι οὐδὲν ἄνευ αὐτοῦ γίνεται, παραχωρεῖ τὸ κακὸν πρὸς ὠφέλειαν καὶ δεινὰ ἀλλεπάλληλα ἐπέρχονται εἰς τε τὰ κτήματα καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Ἰώβ. Καταστρέφονται τὰ ποίμνια αὐτοῦ, ἀρπάζονται οἱ βόες καὶ οἱ κάμηλοι, φονεύονται οἱ ὑπηρέται, τέλος δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ υἱοὶ καὶ αἱ θυγατέρες του θάπτονται ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῆς ὑπὸ σφοδροῦ ἀνέμου κρημνισθείσης οἰκίας. Ἄλλ' ὁ εὐσεβὴς καὶ θαν-

μαστός διὰ τὴν ὑπομονήν του Ἰώβ δὲν γογγύζει κατὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ πενθεῖ ἀπλῶς διὰ τὰ δεινὰ του καὶ ἀναφωνεῖ: Γυνὴς ἐξήλθον ἐκ τῆς κοιλίας τῆς μητρός μου, γυνὴς καὶ ἀπελεύσομαι. ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος καὶ ἀφείλετο· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτως ἐγένετο· εἴη τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου εὐλογημένον.

Ὁ Ἰώβ δοκιμάζεται ἔτι πλέον. Λέπρα (ἐλεφαντίασις, ἑλκή) καταμαστίζει τὸ σῶμα αὐτοῦ, πενία καταλαμβάνει τὸν οἶκόν του· ὁ δὲ ἄλλοτε πλούσιος Ἰώβ κάθηται ἔξω τῆς πόλεως πληγωμένος καὶ ἐγκαταλειμμένος. Καὶ αὐτὴ ἡ γυνή του, κακῶς φερομένη, ἀντὶ νὰ τὸν παρηγορήσῃ, ὡς καλὴ σύντροφος, τὸν πικραίνει καὶ τὸν συμβουλεύει νὰ εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ὁ εὐσεβὴς Ἰώβ κατακρίνει αὐτὴν καὶ τὴν ἀποκαλεῖ ἄφρονα, εἰπὼν: Διὰ τί ὁμιλεῖς οὕτως, ὡς μία τῶν ἀφρόνων γυναικῶν; ἔὰν τὰ ἀγαθὰ ἐδεξάμεθα ἐκ χειρὸς Κυρίου, δὲν πρέπει νὰ ὑποφέρωμεν καὶ τὰ κακά; Καὶ τρεῖς φίλοι τοῦ Ἰώβ, ἐπισκεφθέντες αὐτὸν διὰ νὰ τὸν παρηγορήσωσιν, ἔτι μᾶλλον ηὔξησαν τὴν λύπην του, διότι τὴν ὀγδόην ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἐλεύσεώς των (ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας ἔμενον ἄφωνοι, μὴ δυνάμενοι νὰ εἰπωσὶ τι καὶ νὰ ἐξηγήσωσι τὴν δεινὴν θέσιν τοῦ φίλου των) ἤρξαντο συνδιαλεγόμενοι μετὰ τοῦ Ἰώβ καὶ ζητοῦντες νὰ ἀποδώσωσι τὴν αἰτίαν τῶν παθημάτων μόνον εἰς τὰς ἀμαρτίας του, ἐνῷ αὐτὸς ἔλεγεν, ὅτι ἦτο εὐσεβὴς καὶ ἁθῶς. Τοῦτο καταλυπεῖ τὸν Ἰώβ καὶ καταρᾶται τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεώς του. Ἐνταῦθα ἡμάρτησε καὶ ὁ Ἰώβ καὶ ἀπεδείχθη, ὅτι δὲν ἦτο τέλειος. Τότε παρουσιάζεται τέταρτον πρό-

σωπον, νέος, ὡς ἄγγελος, ὅστις λύει τὸ σπουδαιότατον ζήτημα τῶν ἀνθρωπίνων βασάνων, καὶ λέγει, ὅτι πλειστάκις αἱ ἁμαρτίαι τῶν ἀνθρώπων εἶνε ἡ αἰτία τῶν τιμωριῶν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὁ Θεὸς ἐνόησε δοκιμᾶζει ἐπ' ἀγαθῶ τοὺς δικαίους καὶ εὐσεβεῖς, οἵτινες ἀφ' ἐτέρου οὐδέποτε πρέπει νὰ ὑπερηφανεύωνται διὰ τὴν εὐσέβειαν καὶ ὑπομονὴν αὐτῶν, οὐδὲ νὰ νομίζωσιν, ὅτι γνωρίζουσι τὰ πάντα, ἐνῶ οὐδὲ τὰ πρὸ ποδῶν αὐτῶν κείμενα δύνανται νὰ ἐξηγήσωσιν. Ὁ Ἰώβ συγκινεῖται ἐκ τῆς ἐρμηνείας ταύτης, ἐλέγχεται καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, δι' ὃ μετανοεῖ, προσφέρει θυσίαν, καὶ ζητεῖ συγχώρησιν καὶ δι' ἑαυτὸν καὶ διὰ τοὺς φίλους του, τὴν ὁποίαν λαμβάνει. Οὕτως ἐδοκιμάσθη τελευταίως ὁ Ἰώβ· διὰ τοῦτο καὶ ἀνταμείβεται πάλιν πλουσίως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, θεραπευθεὶς ἐκ τῆς νόσου καὶ ἀποκτήσας ἑτέρους ἑπτὰ υἱούς καὶ τρεῖς θυγατέρας καὶ διπλάσια κτήματα, ζήσας δὲ 240 ἔτη κατ' ἄλλους μὲν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν Κριτῶν, κατ' ἄλλους δὲ ἐπὶ τοῦ Σολομῶντος, ἐτελεύτησεν ἐν εἰρήνῃ, θαυμαζόμενος διὰ τὴν θεοσέβειαν, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ὑπομονὴν αὐτοῦ.

§ 22. Ἱστορία τῆς Ρούθ.

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Κριτῶν καὶ ἰδίως τοῦ Γεδεὼν συνέβη λιμὸς ἰσχυρὸς εἰς τὴν γῆν Ἰσραὴλ. Τότε ὁ ἐκ τῆς πόλεως Βηθλεὲμ καταγόμενος Ἑλิมέλεχ μετώκησε μετὰ τῆς γυναίκος του Νωεμὶν καὶ τῶν δύο υἱῶν του Μααλὼν καὶ Χελαιῶν εἰς τὴν χώραν τῶν Μωαβιτῶν διὰ νὰ εὕρωσιν ἄρτον καὶ ἐργασίαν. Μετὰ

τινα χρόνον ἀπέθανεν ὁ Ἐλιμέλεχ, ἡ δὲ γυνή του Νωεμὶν ἔμεινε μόνη μετὰ τῶν δύο υἱῶν της, τοὺς ὁποίους ἐνύμφευσε μετὰ γυναικῶν Μωαβιτῶν, ὧν ἡ μὲν ἐκαλεῖτο Ὁρφά, ἡ δὲ Ρούθ. Μετὰ δέκα ἔτη ἀπέθανον καὶ οἱ δύο υἱοὶ τῆς Νωεμὶν, ἧτις, βλέπουσα τὴν δυστυχίαν της καὶ μαθοῦσα, ὅτι ἔπαυσεν ὁ λιμὸς ἐν Ἰσραὴλ, ἠθέλησε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα της. Συνεβούλευσε δὲ καὶ τὰς δύο νύμφας της νὰ μὴ τὴν ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ νὰ μείνωσιν ἐν τῇ πατρίδι των, πλησίον τῶν συγγενῶν των, οἵτινες ἠδύναντο νὰ φροντίσωσι περὶ αὐτῶν. Αὗται κατ' ἀρχὰς ἀντέστησαν, μὴ θέλουσαι νὰ ἐγκαταλείπωσι τὴν πενθεράν των, ἧτις ὅμως πάλιν παρεκάλει αὐτὰς νὰ ἐπιστρέψωσι. Καὶ ἡ μὲν Ὁρφά ἐπέισθη καὶ ἔμεινεν ἐν τῇ πατρίδι της, ἀλλ' ἡ μεγάλθυμος καὶ εὐσεβὴς Ρούθ κατ' οὐδένα λόγον ἐσκέπτετο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Νωεμὶν, εἰποῦσα τοὺς θαυμαστοὺς ἐκείνους λόγους· Μὴ μοῦ εἴπῃς πλέον νὰ σὲ ἐγκαταλίπω, διότι ὅπου ἂν πορεύθῃς πορεύσομαι, καὶ ὅπου ἂν κατοικήσῃς, κατοικήσω· ὁ λαὸς σου, λαὸς μου, καὶ ὁ Θεὸς σου Θεός μου· καὶ ὅπου ἂν ἀποθάνῃς, ἀποθανοῦμαι, κάκει ταφῆσομαι· μόνον ὁ θάνατος θὰ μᾶς χωρίσῃ. Ἡ Νωεμὶν, ἰδοῦσα τὴν θαυμαστὴν ταύτην αὐταπάρνησιν καὶ μεγαλοφυχίαν τῆς Ρούθ, ἐπέτρεφεν εἰς αὐτὴν νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ εἰς Βηθλεέμ, ὅπου ἔφθασαν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ θερισμοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐστεροῦντο καὶ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, ἡ φιλόπονός Ρούθ, λαβοῦσα τὴν ἄδειαν τῆς πενθερᾶς της, ἐπορεύετο εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ ἐσταχυολόγει, διατρέφουσα οὕτω τὴν γραῖαν πενθεράν της. Κατὰ θεῖαν δὲ πρόνοιαν, ἧτις οὐδένα εὐσεβῆ ἐγκαταλείπει, εἰσῆλθε καὶ εἰς τὸν

ἀγρὸν τοῦ πλουσίου Βοόζ, ὅστις μαθὼν περὶ τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς χρηστότητος αὐτῆς, προέτεινε νὰ τὴν λάβῃ γυναῖκα. Τοῦτο ἀνήγγειλεν εὐθύς, ὡς φρόνιμος γυνή, εἰς τὴν πενθεράν της, ἣτις ἐδέχθη τὴν πρότασιν. Οὕτω ἡ πτωχή καὶ ἐθνική, ἀλλὰ ταπεινὴ καὶ ἠθικὴ Ρούθ, ἠξιώθη νὰ γείνη προμήτωρ τοῦ Δαβὶδ, διότι ἐξ αὐτῆς ἐγεννήθη ὁ Ὡσήδ, ἐξ οὗ ὁ Ἰεσσαὶ ὁ πατὴρ τοῦ Δαβὶδ.

Ἐκ τῆς ἱστορίας ταύτης μαθαίνομεν, ὅτι ἡ θεία πρόνοια προστατεύει τὰ ἀδύνατα πλάσματα, — ὅτι πρέπει αἱ νύμφαι νὰ σέβωνται καὶ περιποιῶνται τὰς πενθεράς ἐν ταῖς δυστυχίαις καὶ ταῖς συμφοραῖς αὐτῶν, — καὶ ὅτι ἡ ἐργασία δὲν εἶνε ὄνειδος, ἀλλὰ τιμὴ, φέρουσα εὐτυχίαν καὶ καθιστῶσα τὸν ἄνθρωπον ἠθικόν καὶ εὐδαίμονα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

Ἱστορία τῶν βασιλέων τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ἰδίως τοῦ Σαούλ, τοῦ Δαβὶδ καὶ τοῦ Σολομῶντος.
(1095—975 π. Χ.)

§ 23. Σαούλ.

Πάντα τὰ ἔθνη μετὰ παρέλευσιν χρονικοῦ διαστήματος ἐπιθυμοῦσιν ἀλλαγὴν κυβερνήσεων καὶ μεταβολὴν πολιτευμάτων, θέλουσι νέους νόμους, νέους ἄρχοντας, νέαν διοίκησιν. Τοῦτο συνέβη καὶ εἰς τοὺς

Ἰσραηλίτας, οἵτινες ἐβαρύνθησαν πλέον νὰ ἔχωσι κρι-
 τὰς, καὶ ἐπεθύμησαν βασιλεῖς, ὡς τοιούτους εἶχον
 τὰ ἄλλα πλησίον αὐτῶν κείμενα κράτη, πρὸς ἃ εἶχον
 διηνεκεῖς πολέμους. Συναθροίζεται λοιπὸν ὁ λαὸς εἰς
 Ἀρμαθαΐμ παρὰ τῷ κριτῇ καὶ ἀρχιερεὶ αὐτοῦ Σαμουὴλ,
 τὸν ὁποῖον παρακαλεῖ νὰ ἐκλέξῃ καὶ χρῆσθ βασιλεῖα τοῦ
 Ἰσραὴλ. Ἐλεγε δέ, ὅτι τοῦτο εἶνε δικαίωμά του, δοθὲν
 ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως, ὅστις ἀποθνήσκων εἶχεν εἰπεῖ ῥητῶς
 εἰς αὐτόν· ὅταν εἰσέλθῃς εἰς τὴν γῆν, τὴν ὁποίαν Κύ-
 ριος ὁ Θεός σου δώσει, νὰ καταστήσῃς ἄρχοντα, καθὼς
 καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη. Ὁ Σαμουὴλ φρονεῖ, ὅτι δὲν ἦτο
 ἔτι καιρὸς καὶ ἀναβάλλει τὴν ἐκλογὴν· ἀλλ' ὁ λαὸς
 ἐπιμένει καὶ οὕτω ἀναγκάζεται νὰ ἐκλέξῃ τὸν Σαούλ,
 υἱὸν τοῦ Κίς, ὅστις ἦτο ὑψηλὸς τὸ ἀνάστημα, δια-
 κρινόμενος ὑπὲρ πάντας τοὺς ἐκεῖ συνηθροισμένους
 Ἰσραηλίτας, ἰσχυρὸς, γενναῖος. Ταῦτα δὲ τὰ ἐξωτε-
 ρικὰ χαρίσματα κυρίως ἦτο ἡ αἰτία τῆς ἐκλογῆς αὐ-
 τοῦ, δι' ἣ καὶ ἐκλεκτὸς τοῦ λαοῦ ἐκλήθη, ἐνῶ ὁ Σα-
 μουὴλ ἤθελε καὶ ἐκλεκτὸν τοῦ Θεοῦ, ὁποῖος ἦτο ὁ
 Δαβίδ, ὁ μικρὸς τὸ ἀνάστημα. Ὁ λαὸς ἀπέβλεπεν
 εἰς ἐξωτερικὰ φυσικὰ προσόντα, ἐνῶ ὁ Σαμουὴλ προ-
 στίμα, καὶ δικαίως, τὰ πνευματικὰ χαρίσματα.

Πείθεται τέλος ὁ Σαμουὴλ κατὰ θεῖαν ἀποκάλυψιν
 εἰς τὴν φωνὴν τοῦ λαοῦ, συγκαταβαίνει καὶ ὁ Θεὸς
 νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν Ἰσραὴλ, καὶ οὕτω χρίεται ἐν
 Γαλγάλοις ἐπισήμως ὁ Σαούλ, πρῶτος βασιλεὺς τοῦ
 Ἰσραὴλ, πάντων ἐπευφημησάντων, ζήτω ὁ βασιλεὺς.
 Ὁ Σαμουὴλ, ὁ τελευταῖος οὗτος κριτῆς, συμβουλευ-
 σας καὶ εὐλογήσας τὸν λαόν, καὶ γράψας τὰ δικαίω-

ματα τοῦ βασιλέως, κατατίθησι τὴν ἐξουσίαν, καὶ δι-
τέλει μόνον ἀρχιερεὺς.

Ὁ Σαοὺλ ἀπεδείχθη ἰσχυρὸς βασιλεὺς, πολεμήσας
πρὸς πολλοὺς ἀλλοφύλους, τοὺς ὁποίους κατέβαλεν.
Ὅτε ὁμῶς μόνον εἰς ἑαυτὸν εἶχε πᾶσαν τὴν ἐλπίδα
τῆς νίκης, καὶ δὲν ἐξετέλει τὰς διὰ τοῦ Σαμουὴλ δι-
δομένας ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὁδηγίας καὶ συμβουλίας, τότε
περιήρχετο εἰς ἀμυχανίαν καὶ ἐνικᾶτο. Ἡ βασιλεία τοῦ
Σαοὺλ δὲν διήρκεσε πολὺ, διότι δὲν ἐπορεύετο κατὰ
τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἐνῷ ἀπηγορεύθη αὐτῷ ὑπὸ τοῦ
Σαμουὴλ νὰ ἔχη σχέσιν μετὰ τῶν ἀλλοφύλων, καὶ
νὰ λάβῃ ὡς λάφυρα ἐκ τῶν ποιμνίων καὶ τῶν ἀγα-
θῶν αὐτῶν, οὗτος φείδεται καὶ προστατεύει τὸν ἀλ-
λόφυλον Ἀγὰδ καὶ ἀπὸ πλεονεξίαν λαμβάνει μεθ' ἑαυ-
τοῦ βόας καὶ πρόβατα. Ἐνῷ ἐλέγχεται ὑπὸ τοῦ Σα-
μουὴλ ὡς παραβὰς τὴν ἐντολήν του, ψεύδεται. Τότε
καὶ ὁ Σαμουὴλ ῥητῶς λέγει εἰς αὐτόν· ὅτι ἡ βασι-
λεία θὰ ἀφαιρεθῇ ἀπὸ αὐτὸν καὶ θὰ δοθῇ εἰς ἄλλον
καλλίτερον αὐτοῦ.

Ἡ πλεονεξία καὶ τὸ ψεῦδος εἶνε δύο μεγάλα κακά,
διὰ τὰ ὅποια πάντως θὰ τιμωρηθῇ ὁ ἄνθρωπος.

Δὲν ἐβράδυνε δὲ νὰ ἔλθῃ ἡ τιμωρία καὶ ὁ θάνατος
τοῦ Σαοὺλ. Εὐρισκόμενος ἐν πολέμῳ πρὸς τοὺς ἀλλο-
φύλους καὶ πληγωθεὶς, ρίπτεται ἐπὶ τοῦ ξίφους του
καὶ ἀποθνήσκει, διότι εἶχε τὴν φιλοτιμίαν νὰ μὴ πα-
ραδοθῇ εἰς τοὺς ἐχθροὺς καὶ γείνη αἰχμάλωτος. Τὸ
αὐτὸ δὲ ἔπραξε καὶ ὁ σκευοφόρος αὐτοῦ. Ὁ Σαοὺλ,
ἐφ' ὅσον ἔβαινε τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν καὶ ἐξετέλει τὰς δια-
ταγὰς τοῦ Θεοῦ, ἐνίκα καὶ ἐτιμᾶτο καὶ ἐπροφῆτευεν,
ὅπερ καὶ παροιμία ἐγένετο « καὶ Σαοὺλ ἐν προφῆταις ».

“Οτε ὁμῶς ἤρξατο νὰ παρεκκλίνῃ τοῦ ὁρθοῦ καὶ τοῦ δικαίου, τότε νικᾶται καὶ καταστρέφεται. Οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες, οἵτινες δὲν φροντίζουν νὰ προφυλάξωσι τὰ ἔθνη αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἀσεβείας καὶ τῆς διαφθορᾶς, πίπτουσι καὶ αὐτοὶ καὶ τὰ ἔθνη των. — Ὁ δὲ Θεὸς ἐξαιρέτως ἐφρόντιζε περὶ τοῦ ἰσραηλιτικοῦ ἔθνους νὰ μὴν ἀναμιγνύηται μετ’ ἄλλοφύλων, διότι θεία βουλὴ αὐτοῦ ἦτο πρὸς σωτηρίαν τῆς ἀνθρωπότητος νὰ διατηρηθῇ ἡ ἰδέα τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, ὁ ἠθικὸς νόμος, καὶ τὸ θεοκρατορικὸν αὐτοῦ βασίλειον, ἐξ οὗ ἐμελλε βαθμηδὸν νὰ προέλθῃ ὁ χριστιανισμός.

§ 24. Δαβίδ.

Ὁ Δαβίδ ἦτο ὁ μικρότερος υἱὸς τοῦ Ἰεσσαί, μικρὸς τὸ ἀνάστημα, χρισθεὶς ἐν Βηθλεὲμ ὑπὸ τοῦ Σαμουὴλ εἰς βασιλεία κατὰ διαταγὴν τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ ἔτι ἐβασίλευεν ὁ Σαούλ, δι’ ὃ καὶ ἐκλεκτὸς τοῦ Θεοῦ ἐγένετο. Ὑπέφερε δὲ πολλὰς θλίψεις καὶ διωγμούς, ἵνα δοκιμασθῇ ὡς χρυσὸς ἐν χωνευτηρίῳ. Ἦρχισε δὲ νὰ τὸν φθονῇ καὶ τὸν καταδιώκῃ ὁ Σαούλ, ὅτε ἐφόνευσεν ἐν μονομαχίᾳ τὸν γίγαντα Φιλισταῖον Γολιάθ, ὅστις, ἐνῶ εὐρίσκοντο οἱ Ἰσραηλῖται καὶ οἱ Φιλισταῖοι εἰς πόλεμον, ἐξήρχετο εἰς τὸ στρατόπεδον ἐπὶ 40 ἡμέρας προκαλῶν πάντα Ἰουδαῖον νὰ μονομαχήσῃ μετ’ αὐτοῦ καὶ οὕτω λήξῃ ὁ πόλεμος. Οὐδεὶς τοῦτο ἐτόλμα. Ὁ Σαούλ προσφέρει ὡς βραβεῖον τὴν θυγατέρα του εἰς γάμον καὶ πλοῦτον πολύν. Τότε παρουσιάζεται εἰς τὸ στρατόπεδον ὁ μεγάλθυμος καὶ φιλότιμος Δαβίδ, ὅστις ἔφερε τροφὰς εἰς τοὺς ἀδελφούς του, καὶ μὴ ἀνεχόμενος

τὴν ὕβριν καὶ τὸν ἐμπαιγμὸν τοῦ Γολιάθ, ἀναδέχεται τὸν ἀγῶνα. Λαμβάνει σφενδόνην, πέντε λίθους καὶ βακτηρίαν καὶ ἀντεπεξέρχεται μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν ὀνόματι αὐτοῦ κατὰ τοῦ Γολιάθ, ὅστις ἤρχετο ἐν ῥομφαίᾳ καὶ δόρατι καὶ ἀσπίδι, δι' ὃ καὶ περιέπαιζε τὸν Δαβίδ, ὡς νὰ ἐξήρχετο κατὰ κυνός. Προσεύχεται πρῶτον εἰς τὸν Θεὸν ὁ εὐσεβὴς Δαβίδ, εἶτα ἐκσφενδονίζει λίθον, ὅστις προσβάλλει τὸν Γολιάθ εἰς τὸ μέτωπον καὶ οὕτω πίπτει καὶ ἐκπνέει ὁ γίγας, τοῦ ὁποίου ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν μὲ τὴν ἰδίαν ῥομφαίαν του καὶ ἔφερεν αὐτὴν χαίρων εἰς τὸ στρατόπεδον, ὅπου ἐγένετο δεκτὸς μετ' ἐπευφημιῶν ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ Σαούλ, ὅστις ἔδωκεν αὐτῷ εἰς γυναῖκα κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του τὴν θυγατέρα του Μελχόλ. Καὶ αὐταὶ αἱ γυναῖκες ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ γενοῦ Δαβίδ, χορεύουσαι ἐν τυμπάνοις καὶ κυμβάλοις καὶ ψάλλουσαι· ἐπάταξεν ὁ μὲν Σαούλ ἐν χιλιάσιν, ὁ δὲ Δαβίδ ἐν μυριάσιν. Ταῦτα πάντα διήγειραν τὸν φθόνον καὶ τὴν ὀργὴν τοῦ Σαούλ κατὰ τοῦ Δαβίδ, ὅστις ἄλλοτε μὲν ἐκρύπτετο ὑπὸ τοῦ φίλου του Ἰωνάθαν, υἱοῦ τοῦ Σαούλ, ἄλλοτε δὲ ὑπὸ τῆς γυναικὸς του καὶ τοῦ Σαμουήλ· μάτην δὲ προσεπάθουν καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι νὰ πείσωσιν αὐτόν, ὅτι δὲν ἦτο δίκαιον νὰ ζητῇ τὴν ζωὴν τοῦ εὐεργέτου τοῦ Ἰσραὴλ. Ὁ Δαβίδ ἦτο τόσο ἀγαθὸς καὶ συμπαθὴς, ὥστε, ἐνῷ εὔρε τὸν Σαούλ κρυπτόμενον ἐν τινὶ σπηλαίῳ καὶ ἠδύνατο νὰ τὸν φονεύσῃ, δὲν ἔπραξε τοῦτο, φεισθεὶς τοῦ βασιλέως. Ὁ Σαούλ ὅμως δὲν ἔπαυσε νὰ καταδιώκῃ τὸν Δαβίδ μέχρι μανίας, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε περιέλθει ἕνεκα τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. Ὁ Δαβίδ τοῦναντίον προσ-

εφέρετο φιλανθρώπως ἀνακουφίζων αὐτὸν διὰ τῆς κινήσεώς του. Ὅτε δὲ ἔμαθεν, ὅτι ἀπέθανεν ὁ Σαούλ καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰωνάθαν, ὁ πιστὸς φίλος του, ἐκλάυσε καὶ ἐθρήνησεν αὐτούς.

Γενόμενος δὲ ἐτῶν 30, ἀναγορεύεται ἐν Χεβρών ὑπὸ τῆς φυλῆς Ἰούδα βασιλεὺς, ἐνῷ ὁ ἀρχιστράτηγος τοῦ Σαούλ Ἀβεννήρ προέτεινεν εἰς τὰς ἄλλας φυλάς τὸν Ἰσβοσθέ, υἱὸν τοῦ Σαούλ. Ἐντεῦθεν προέκυψεν ἐμφύλιος πόλεμος, τὸν ὁποῖον μετὰ συνέσεως κατέβαλεν ὁ Δαβίδ, καὶ οὕτω πᾶσαι αἱ φυλαὶ ὑποταχθεῖσαι εἰς αὐτὸν τὸν ἀνηγόρευσαν βασιλέα.

§ 25. Αἱ πράξεις τοῦ Δαβίδ.

Πρώτη πρᾶξις τοῦ Δαβίδ ἦτο νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν ὠραίαν πόλιν Ἱερουσαλήμ, τὸ κέντρον τῆς Παλαιστίνης, ἀπὸ τοὺς Ἰεβουσαίους, τοὺς ὁποίους καὶ ἐνίκησεν οὕτω δὲ πρωτεύουσα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ βασιλείου ἐγένετο ἡ Ἱερουσαλήμ. — Δεύτερον μετεκόμισε τὴν κιβωτὸν τῆς Διαθήκης ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει, προπορευομένων τῶν Λευϊτῶν καὶ αὐτοῦ χορεύοντος ἐκ χαρᾶς, καὶ ἐτοθέτησεν αὐτὴν ὑπὸ τὴν ἡτοιμασμένην σκηνήν. — Τρίτον ἐσκέφθη νὰ οἰκοδομήσῃ ναὸν τοῦ Θεοῦ μεγαλοπρεπῆ. Ἀλλ' ὁ προφήτης Νάθαν ἐκώλυσε αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἔργου τούτου, πρῶτον, διότι ὁ Δαβίδ ἦτο ἀνὴρ αἱμάτων, πολεμικός, ὃχι ἐντελῶς καθαρὸς, ὡς ἤθελεν ὁ Θεός, καὶ δεύτερον, διότι δὲν εἶχον καταβληθῇ ἐντελῶς πάντες οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἰσραὴλ, ἐπομένως δὲν ἐβασίλευεν ἡ εἰρήνη. Ὑπακούει ὁ Δαβίδ, καὶ ἐκανόνισε μόνον ἀξιοπρεπῶς τὰ τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ,

διέταξε τὰ τῆς φυλῆς Λευὶ καὶ ἐσύστησε χορὸν ψαλ-
τῶν μέγαν, ὥστε ὁ Θεὸς ἐδοξολογεῖτο ἐν φωνῇ, ἐν
μουσικοῖς ὄργανοις καὶ ἐν ψαλτηρίῳ. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ
Δαβὶδ συνέταξεν ὕμνους ἰδίους, ποιήματα εὐσεβῆ,
πλήρη ἱεροῦ καὶ ἁγίου αἰσθήματος, τοὺς καλουμένους
Ψαλμοὺς, οἵτινες ἐν μουσικῇ καὶ μέτρῳ ἐφάλλοντο.
Περιέχονται δ' οὗτοι ἐν τῷ Ψαλτηρίῳ. — Τέταρτον
ἐνίκησε τοὺς Φιλισταίους, Μωαβίτας, Ἀμμωνίτας
καὶ ἐξέτεινε τὸ βασίλειον αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Εὐφράτου
μέχρι τῆς Μεσογείου καὶ ἀπὸ τοῦ Λιβάνου μέχρι τῆς
Ἀραβικῆς θαλάσσης. Ἄλλ' ἐν τῇ ζάλῃ καὶ τῇ δόξῃ
τῶν πολέμων τούτων ἡμάρτησε μεγάλως ὁ Δαβὶδ,
διότι ἀδίκως διέταξε τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ Ἰωάβ νὰ
θέσῃ εἰς ἐπικίνδυνον θέσιν τὸν Οὐρίαν ἐπίτηδες, ἵνα
φονευθῇ καὶ οὕτως ἀρπάσῃ ἔπειτα τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
Βηρσαβέε. Καὶ τὰ δύο ταῦτα κακὰ ἐγένοντο. — Ἄλλ'
εὐθὺς παρουσιάζεται ὁ προφῆτης Νάθαν ἐνώπιον τοῦ
βασιλέως Δαβὶδ καὶ λέγει εἰς αὐτὸν τὴν παραβολὴν
τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ πένητος, ὅστις μίαν καὶ μόνην
ἀμνάδα ἀγαπητὴν εἶχε, καὶ ταύτην διὰ τῆς βίας ἤρ-
πασεν ὁ πλούσιος. Ἀναγκάζεται ὁ Δαβὶδ, χωρὶς νὰ
γνωρίζῃ ὅτι ἡ παραβολὴ ἦτο δι' αὐτόν, νὰ ἀποκριθῇ,
ἐρωτηθεὶς τί ἔπρεπε νὰ πάθῃ ὁ πλούσιος, ὅτι θάνατος
εἶνε ἡ τιμωρία. Τότε ὁ Νάθαν μετὰ παρρησίας με-
γάλης, ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Θεοῦ, ὀφείλων νὰ πα-
τάσῃ τὸ κακὸν καὶ νὰ λέγῃ γυμνὴν τὴν ἀλήθειαν,
ἐλέγχει τὸν βασιλέα Δαβὶδ καὶ λέγει: σὺ εἶσαι ὁ ἄ-
νθρωπος, ὁ ποιήσας ταῦτα, διὰ τοῦτο μέγала κακὰ θὰ
ἐλθωσιν εἰς τὸν οἶκόν σου ἕνεκα τῆς ἁμαρτίας ταύ-
της. Τότε ὁ Δαβὶδ μετανοεῖ εἰλικρινῶς, ἐκ καρδίας,

καὶ ἀναφωνεῖ τό: Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου. Συνέταξε δὲ τὸν λαμπρὸν φαλμὸν (τὸν πεντηκοστόν, Ν'), διὰ τοῦ ὁποίου ὁμολόγει τὴν ταπεινώσιν καὶ τὸ ἁμάρτημα αὐτοῦ. Ὡς ἄριστον δὲ τύπον μετανοίας παραθέτομεν ἐνταῦθα ὁλόκληρον.

*Ψαλμὸς πεντηκοστός (Ν'). **

Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου.

Ἐπὶ πλεῖον πλυνόν με ἀπὸ τῆς ἀνομίας μου, καὶ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας μου καθάρισόν με.

Ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω, καὶ ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διὰ παντός.

Σοὶ μόνῳ ἥμαρτον, καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα, ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε.

Ἰδοὺ γὰρ ἐν ἀνομίαις συνελήφθην, καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκίσσησέ με ἡ μήτηρ μου.

Ἰδοὺ γὰρ ἀλήθειαν ἠγάπησας· τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας σου ἐδήλωσάς μοι.

Ῥαντιεῖς με ὑσσώπῳ, καὶ καθαρισθήσομαι· πλυνεῖς με καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι.

* Ἀφίεται τῷ διδασκάλῳ ἡ ἐρμηνεία καὶ ἐξήγησις τῶν δυσκόλων λέξεων. Ὡφέλιμα καὶ τὰ μάλα παιδαγωγικὰ τὸ ἐκστηθίζειν τοὺς μαθητὰς ἐκλεκτὰ τῆς Α. Γ. μέρη, μετὰ προηγουμένην πρακτικὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου.

Ἀκουτιεῖς μοι ἀγαλλίασιν καὶ εὐφροσύνην, ἀγαλλιάσσονται ὅστέα τεταπεινωμένα.

Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός, καὶ πνεῦμα εὐθές ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου.

Μὴ ἀπορρίψης με ἀπὸ τοῦ προσώπου σου, καὶ τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἅγιον μὴ ἀντανέλης ἀπ' ἐμοῦ.

Ἀπόδος μοι τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου, καὶ πνεύματι ἡγεμονικῷ στήριζόν με.

Διδάξω ἀνόμους τὰς ὁδοὺς σου, καὶ ἀσεβεῖς ἐπὶ σέ ἐπιστρέψουσι.

Ῥυσαί με ἐξ αἱμάτων ὁ Θεός, ὁ Θεὸς τῆς σωτηρίας μου, ἀγαλλιάσεται ἡ γλῶσσά μου τὴν δικαιοσύνην σου.

Κύριε τὰ χεῖλη μου ἀνοίξεις, καὶ τὸ στόμα μου ἀναγγελεῖ τὴν αἰνέσιν σου.

Ὅτι, εἰ ἠθέλησας θυσίαν, ἔδωκα ἄν· ὀλοκαυτώματα οὐκ εὐδοκήσεις.

Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει.

Ἀγάθυνον, Κύριε, ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου τὴν Σιών, καὶ οἰκοδομηθήτω τὰ τείχη Ἱερουσαλήμ.

Τότε εὐδοκήσεις θυσίαν δικαιοσύνης, ἀναφορὰν καὶ ὀλοκαυτώματα, τότε ἀνοίσουσιν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν σου μύσχους.

§ 26. Τὰ τέκνα τοῦ Δαβίδ. Τέλος τῆς βασιλείας αὐτοῦ.

Ἡ ἁμαρτία γεννᾷ θάνατον καὶ φέρει δυστυχίαν μεγάλην. Τὸ πρῶτον τέκνον τοῦ Δαβίδ, τὸ γεννηθὲν ἐκ

τῆς Βηρσαθεε, ἀποθνήσκει. Ἐτερος υἱὸς αὐτοῦ ὁ Ἀμνὼν φονεύεται ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀβессαλώμ, διότι παρεδόθη εἰς τὴν διαφθοράν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀβессαλώμ, κατορθοῦ διὰ περιποιήσεως τοῦ λαοῦ, διὰ τῆς ἐπειχοῦς συμπεριφορᾶς του, διὰ διαφόρων γλυκέων καὶ μεγαλοπρεπῶν τρόπων καὶ λόγων, καὶ διὰ τῆς ὥραιας του φυσιογνωμίας νὰ καταγοητεύσῃ μέγα μέρος τοῦ Ἰσραὴλ, ὥστε νὰ διεγείρῃ αὐτὸ εἰς ἐπανάστασιν κατὰ τοῦ πατρὸς του, ἵνα λάβῃ τὸν θρόνον. Ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ σύνθημα ἐδόθη ἐν τῇ πόλει Χεβρών. Μαθὼν τοῦτο ὁ Δαβίδ, ἀποστέλλει εὐθὺς τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ Ἰωάβ μετὰ πολυαριθμοῦ στρατοῦ, ἵνα καταβάλλῃ τὴν ἐπανάστασιν, παραγγείλας ὅμως νὰ μὴ φονεύσωσι τὸν υἱὸν τοῦ Ἀβессαλώμ. Συνάπτεται μάχῃ πλησίον τοῦ δρυμοῦ Ἐφραίμ, καθ' ἣν νικῶνται οἱ ἐπαναστάται, ὁ δὲ Ἀβессαλώμ φεύγων, διωκόμενος, ἐντὸς πυκνοῦ δάσους, ἀναρπάζεται ἐκ τῆς μακρᾶς καὶ ὥραιας αὐτοῦ κόμης ὑπὸ τινος δρυός. Σπεύδει τότε ὁ καταδιώκων αὐτὸν Ἰωάβ καὶ κατατοξεύει αὐτὸν τρίς εἰς τὴν καρδίαν, πίπτει χαμαί, ἐκπνέει εὐθὺς, καὶ κατακόπτεται ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. Μαθὼν τοῦτο ὁ Δαβίδ, λυπεῖται σφόδρα ὡς πατὴρ ἀμνησίκακος καὶ φιλόστοργος, ἐπεθύμει κάλλιον αὐτὸς νὰ ἀποθάνῃ, παρὰ ὁ υἱὸς του, καὶ ἀναφωνεῖ τοὺς ὥραίους ἐκείνους λόγους, οἵτινες δεικνύουσι πόσον μεγάλη εἶνε ἡ ἀγάπη καὶ ἡ συμπάθεια τοῦ πατρὸς πρὸς τὰ τέκνα του, καὶ ὅταν ταῦτα ἀπειθῶσι καὶ καταφέρωνται κατ' αὐτοῦ. Υἱέ μου Ἀβессαλώμ, υἱέ μου Ἀβессαλώμ· τίς δώῃ τὸν θάνατόν μου ἀντὶ σοῦ; Ἀβессαλώμ υἱέ μου, υἱέ μου.— Ἠμάρτησεν ὁ Δαβίδ καὶ ἐτιμωρήθη καὶ ἐλυπήθη· ἡμάρτησε καὶ ὁ ἀσε-

βῆς υἱὸς Ἀβессαλώμ, δι' ὃ καὶ ἐτιμωρήθη καὶ οὗτος διὰ θανάτου.

Τὰ δεινὰ τοῦ Δαβίδ δὲν ἔπαυσαν, διότι καὶ ἄλλος ἐπαναστάτης ἀναφαίνεται ὁ Σαβεὲ ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, ὅστις ἐντὸς ὀλίγου καταβάλλεται. Προσέτι δὲ καὶ λιμὸς τριετὴς ἐπηύξησε τὰ δυστυχήματα τοῦ Δαβίδ. Ἀφ' οὗ μετὰ πολλὰς νίκας ἐπέφερεν ὁ Δαβίδ τὴν ἐσωτερικὴν εἰρήνην, κατέβαλε τοὺς ἐξωτερικοὺς ἐχθροὺς, καὶ ἐπεξέτεινε τὸ βασίλειόν του, ἀπέθανε, βασιλεύσας ἔτη 40 (1055—1015 π. Χ.).

Μεγίστη δὲ εἶνε ἡ θέσις καὶ ἡ ἀξία τοῦ Δαβίδ ἐν τῇ ἱερᾷ ἱστορίᾳ, διότι ἐγένετο βασιλεὺς κραταῖος, νικήσας τοσάκις τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Θεοῦ, καὶ προφήτης, προφητεύσας διὰ τῶν λαμπρῶν αὐτοῦ ψαλμῶν τὸ μέλλον τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους καὶ τὴν ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος, δι' ὃ καὶ προφητάναξ ἐκλήθη. Ὑπῆρξε τύπος τῆς ταπεινοφροσύνης ἐν τῇ ὁμολογίᾳ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ, τέλος δὲ ἤξιώθη νὰ γείνη καὶ προπάτωρ Χριστοῦ.

§ 27. Σολομῶν.

Τοῦ μὲν Δαβίδ κύριος σκοπὸς καὶ ἔργον ἦτο νὰ ἐλευθερώσῃ τὰς ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων κατακτηθείσας χώρας τοῦ Ἰσραὴλ καὶ νὰ ἐπεκτείνῃ τὸ βασίλειον αὐτοῦ· τοῦ δὲ Σολομῶντος νὰ φέρῃ τὴν ποθουμένην εἰρήνην, νὰ ἀνοικοδομήσῃ τὰς κατερειπωθείσας πόλεις καὶ καταστήσῃ αὐτὰς μεγαλοπρεπεῖς. Τοῦτο δὲ ἐσήμαινε καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ Σολομῶν—Εἰρηναῖος. Ἀνηγορεύθη δὲ βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πατρὸς του Δαβίδ, ὅτε οὗτος ἐγήρασε καὶ ἔμαθεν, ὅτι ὁ υἱὸς του Ἀδωνίας

εἶχε συνωμόσει νὰ ρίψῃ αὐτὸν τοῦ θρόνου καὶ νὰ ἀναγορευθῇ αὐτὸς βασιλεὺς. Ὁ λαὸς εὐχαρίστως δέχεται τὸν ὑπὸ τοῦ προφήτου Νάθαν καὶ τοῦ ἀρχιερέως Σαβωῇ χρισθέντα βασιλέα, καὶ ἀναφωνεῖ· Ζήτω ὁ βασιλεὺς Σολομῶν. Ὁ δὲ συνωμότης καὶ ἐπαναστάτης Ἀδωνίας παραδίδεται καὶ φέρεται κατ' ἀρχὰς φρονίμως, ἀλλ' ἔπειτα, ἐπειδὴ ἠθέλησε νὰ ρίψῃ τοῦ θρόνου τὸν ἀδελφόν του καὶ νὰ κινήσῃ τὸν λαὸν εἰς ἐπανάστασιν, φονεύεται παρὰ τινος ἀρχιστρατήγου τοῦ Σολομῶντος.

Ὁ Δαβίδ, πρὶν ἀποθάνῃ, παρήγγειλεν εἰς τὸν υἱόν του νὰ φυλάττῃ αὐστηρῶς τὸν Νόμον τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἀνοικοδομήσῃ ἐπὶ τοῦ λόφου Ἀμορία ναὸν μεγαλοπρεπῆ, διὰ τὸν ὅποιον εἶχε συναθροίσει ἱκανὸν χρυσὸν καὶ ἄργυρον. Καὶ πράγματι πρῶτον ἔργον τοῦ Σολομῶντος ἦτο νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ. Προσκαλεῖ ὑλοτόμους ἐκ τῆς Τύρου, φέρει κέδρους καὶ πεύκους ἐκ τοῦ λιθάνου, διορίζει ἐπιστάτας, συναθροίζει χρυσὸν καὶ ἄργυρον, καὶ ἄρχεται τοῦ ἔργου. Χιλιάδες δὲ ἐργατῶν καὶ τεχνιτῶν εἰργάζοντο διὰ τὴν λαμπρὰν οἰκοδομήν καὶ μεγαλοπρεπῆ περικόσμησιν τοῦ ναοῦ, ὅστις εἶχε τὸ σχέδιον τῆς Σκινηῆς τοῦ μαρτυρίου. Ἀφ' οὗ δὲ μετὰ δαπάνην πολλήν καὶ κόπον μέγαν ἐτελείωσεν ἡ οἰκοδομὴ καὶ ἐξωτερικῶς ὁ ναὸς περιεκοσμήθη διὰ διαφόρων συμβόλων τῆς δυνάμεως καὶ τῆς δόξης (λεόντων, μόσχων, φοινίκων), ἔφερε τὴν Κιβωτὸν τῆς Διαθήκης καὶ ἐν θυσίαις καὶ ψαλμοῖς αἰνεῖ αὐτὴν εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων. Τότε χαίρων ὁ Σολομῶν, ὅτι ἔφερεν εἰς πέρας τὸ διὰ τὸν Θεὸν του προορισθὲν τοῦτο μέγα κατοικητήριον, κλί-

νει τὰ γόνατα καὶ προσεύχεται εἰς τὸν Θεόν, εἰπών : οὐκ ἔστι Θεὸς ἕτερος ὅμοιος πρὸς Σὲ οὔτε ἐν τῷ οὐρανῷ, οὔτε ἐν τῇ γῇ· ὁ οὐρανὸς δὲν ἐπαρκεῖ πρὸς κατοικίαν Σου, πολὺ ὀλιγώτερον ὁ ναὸς οὗτος, ἀλλ' ἐπέβλεψον ἐπ' ἐμέ καὶ ἐπὶ τὸν λαόν σου, εἰσάκουσον τὴν δέησιν ἡμῶν, καὶ ἔλθε εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς ἀναπαύσεως.

Μετὰ τὴν προσευχὴν καὶ τὰς δεήσεις τῶν Λευϊτῶν προσφέρονται εἰς θυσίαν χιλιάδες βοῶν καὶ προβάτων, ὁ δὲ λαὸς ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας ἐώρταζεν· εὐφροσύνης τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ.

Ὁ Σολομὼν ἐγένετο μέγας βασιλεὺς, καὶ διεκρίθη ὅχι μόνον διὰ τὰ εἰρηνικὰ αὐτοῦ φρονήματα καὶ τὴν σύνεσιν νὰ καταστήσῃ τὸ βασιλείον αὐτοῦ πλούσιον καὶ πεγαλοπρεπές, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν σοφίαν αὐτοῦ, δι' ἧς καὶ σοφὸς ἐπεκλήθη. Τοῦτο δὲ τὸ χάρισμα ἐζήτησε παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἔλαβεν, ὅταν ἠρωτήθη τί ἤθελε, διότι ἐγνώριζεν ὅτι ἡ σοφία καὶ ἡ σύνεσις εἶνε τὸ ἀνάφαίρετον κτῆμα, ὁ ἀληθὴς πλοῦτος, τὸ μόνον μέσον, δι' οὗ ὁ ἄνθρωπος καὶ δόξαν καὶ πλοῦτον δύναται νὰ ἀποκτήσῃ, ἐὰν καλῶς ταύτην μεταχειρισθῇ. Πολλοὶ δὲ ξένοι, ἐν οἷς καὶ ἡ βασίλισσα τῆς Σαβᾶ, ἤρχοντο μετὰ δώρων πλουσίων διὰ νὰ θαυμάσωσι καὶ ἀκούσωσι τὴν σοφίαν τοῦ Σολομῶντος, καὶ νὰ ἴδωσι τὸν ναὸν καὶ τὰ μεγαλοπρεπῆ αὐτοῦ ἀνάκτορα.

Παράδειγμα δὲ λαμπρὸν τῆς σοφίας αὐτοῦ εἶνε καὶ τοῦτο. Ἦλθον μίαν ἡμέραν δύο μητέρες ζητοῦσαι νὰ κριθῶσι παρ' αὐτοῦ περὶ παιδὸς μικροῦ, τὸν ὅποιον ἀντεποιοῦντο καὶ αἱ δύο. Τότε ὁ βασιλεὺς, ἐπειδὴ ἦτο δύσκολον νὰ ἐννοήσῃ εἰς ποίαν ἀνῆκε τὸ παιδίον, διότι

καὶ αἱ δύο ἐφιλονείκουν, κατώκουν δὲ ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ, λίαν σοφῶς διέταξε νὰ διχοτομήσωσιν αὐτὸ καὶ νὰ λάβῃ ἐκάστη τὸ ἥμισυ. Τοῦτο παρεδέξατο ἡ μία, ἥτις καθ' ὕπνον εἶχε πείσει τὸ ἰδικόν της, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, ἐξ οὗ καὶ ἀπέθανεν· ἡ ἄλλη ὁμῶς, ἡ ἀληθοῦς μήτηρ, προετίμησε νὰ τὸ ἔχῃ ζῶν ἡ πρώτη ἢ νὰ ἴδῃ τὸ τέκνον της φονευόμενον. Ἐντεῦθεν κατενόησεν ὁ Σολομῶν ποία ἦτο ἡ πραγματικὴ μήτηρ, εἰς τὴν ὁποίαν ἔδωκε τὸ παιδίον. Κυρίως ὁμῶς ἡ σοφία τοῦ Σολομῶντος καταφαίνεται ἐν ταῖς 3000 παροιμίαις, αἵτινες περιέχουσι πολλὰς ὠφελίμους γνώμας καὶ συμβουλὰς περὶ ἀρετῆς καὶ τῶν διαφορῶν τοῦ ἀνθρώπου καθηκόντων. — Ἐκτὸς τῶν παροιμιῶν συνέγραψεν ὁ Σολομῶν καὶ 5,000 ψάλας, ἐξ ὧν διασώζεται ἡ ἀρίστη, ἥτις δικαίως ὠνομάσθη *Ἀσμα ἀσμάτων*, ἐν τῷ ὁποίῳ παρίσταται ἀλληγορικῶς ὁ Θεός, ὡς νυμφίος, συνδιαλεγόμενος μετὰ τοῦ ἀγαπητοῦ αὐτοῦ λαοῦ, τοῦ Ἰσραὴλ, ὡς νύμφης. — Ἔτερον σπουδαῖον σύγγραμμα τοῦ Σολομῶντος εἶνε ὁ *Ἐκκλησιαστής* = (κῆρυξ), δι' οὗ διδασκόμεθα, ὅτι τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ εἶνε μάταια καὶ οὐδὲν ὠφελοῦσιν ἄνευ μελλούσης ζωῆς, δι' ὃ πολλάκις ἀναγινώσκομεν ἐν αὐτῷ τὴν λαμπρὰν φράσιν: ματαιότης ματαιότητων, τὰ πάντα ματαιότης.

Ἐδοξάσθη καὶ ἐμεγαλύνθη ὁ Σολομῶν ὑπὲρ πάντας τοὺς βασιλεῖς, ἀλλ' ὁ πλοῦτος καὶ ἡ δόξα ἐγένοντο εἰς τὸ τέλος τοῦ βίου αὐτοῦ ἀφορμὴ κακίας, διότι ἡμάρτησεν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, παραδοθεὶς εἰς τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν διαφθορὰν καὶ ἀποκλίνας εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν. Ἀμα δὲ εἰς ἓν ἔθνος εἰσέλθῃ ἡ διαφθορά, ἡ πολυτέλεια, ἡ ἐξαχρείωσις τῶν ἡθῶν, καὶ ἡ

ἀσέβεια πρὸς τὸν Θεόν, πρῶτοι δὲ οἱ ἄρχοντες, οἵτινες πρέπει νὰ ἦνε τύπος, δώσωσι τὸ κακὸν παράδειγμα τῆς ἀδιαφορίας πρὸς πᾶν ὅσιον καὶ ἱερόν, τότε ἐπέρχεται ἡ διχόνοια καὶ ἡ καταστροφή αὐτοῦ. — Ἀπὸ τοῦ Σολομῶντος, ἀποθανόντος τῷ 975 π. Χ. καὶ βασιλεύσαντος 40 ἔτη, ἄρχεται, ἡ παρακμὴ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους, ὅπερ ἤρχισε νὰ λησμονῇ τὸν ἀληθινὸν αὐτοῦ Θεόν.

*Παροιμίαι τινὲς καὶ ἀποφθέγματα Σολομῶντος *.*

Μακάριος ἄνθρωπος, ὃς εὔρε σοφίαν, καὶ θνητός, ὃς εἶδε φρόνησιν· κρεῖσσον γὰρ αὐτὴν ἐμπορεύεσθαι, ἢ χρυσίου καὶ ἀργυρίου θησαυρούς· τιμιωτέρα δὲ ἐστὶ λίθων πολυτελῶν, οὐκ ἀντιτάσσεται αὐτῇ οὐδὲν πονηρόν· μῆκος γὰρ βίου καὶ ἔτη ζωῆς ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτῆς, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ αὐτῆς πλοῦτος καὶ δόξα· αἱ ὁδοὶ αὐτῆς ὁδοὶ καλαί, καὶ πᾶσαι αἱ τρίβοι αὐτῆς ἐν εἰρήνῃ.

Υἱὲ φύλασσε ἐμοὺς λόγους, τὰς δὲ ἐμὰς ἐντολάς κρύψον παρὰ σεαυτῷ.

Υἱὲ τίμα τὸν Κύριον καὶ ἰσχύσεις, πλὴν δὲ αὐτοῦ μὴ φοβοῦ ἄλλον· φύλαξον ἐμὰς ἐντολάς καὶ βιώσεις, τοὺς δὲ ἐμοὺς λόγους ὥσπερ κόρας ὁμμάτων.

Υἱὸς σοφὸς εὐφραίνει πατέρα, υἱὸς δὲ ἄφρων λύπη τῇ μητρὶ.

Οὐκ ὠφελήσουσι θησαυροὶ ἀνόμους, δικαιοσύνη δὲ ρύσεται ἐκ θανάτου.

Οὐ λιμοκτονήσει Κύριος ψυχὴν δικαίαν, ζωὴν δὲ ἀσεβῶν ἀνατρέψει.

Μνήμη δικαίων μετ' ἐγκωμίων, ὄνομα δὲ ἀσεβοῦς σθέννυται.

Μῖστος ἐγείρει νεῖκος, πάντας δὲ τοὺς μὴ φιλονεικοῦντας καλύπτει φιλία.

Ἔργα δικαίων ζῶν ποιεῖ, καρποὶ δὲ ἀσεβῶν ἀμαρτίαι.

Ἐκ πολυλογίας οὐκ ἐκφεύξῃ ἀμαρτίαν, φειδόμενος δὲ χειλέων νοήμων ἔσῃ.

Γυνὴ ἀνδρεία στέφανος τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, ὥσπερ δὲ ἐν ξύλῳ σκώληξ, οὕτως ἄνδρα ἀπόλλυσι γυνὴ κακοποιός.

Οὐ ἐὰν στραφῇ ὁ ἀσεβὴς ἀφανίζεται, οἶκος δὲ δικαίων παραμένουσι.

Δίκαιος οἰκτεῖρει ψυχὰς κτηνῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ σπλάγχνα τῶν ἀσεβῶν ἀνελεήμονα.

Σοφαὶ γυναῖκες ὠκοδόμησαν οἶκους, ἡ δὲ ἄφρων κατέσκαψε ταῖς χερσὶν αὐτῆς.

Ὁ ἀτιμάζων πένητας ἀμαρτάνει, ὁ ἐλεῶν δὲ πτωχοὺς μακαριστός.

Δικαιοσύνη ὑψοῖ ἔθνος, ἐλασσόνοῦσι δὲ φυλὰς ἀμαρτίαι.

Γλῶσσα σοφῶν καλὰ ἐπίσταται, στόμα δὲ ἀφρόνων ἀναγγέλλει κακά.

Ἐν παντὶ τόπῳ ὀφθαλμοὶ Κυρίου σκοπεύουσι κακοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς.

Θυσίαι ἀσεβῶν βδέλυγμα Κυρίῳ, εὐχαὶ δὲ κατευθυνόντων δεκταὶ παρ' αὐτοῦ.

Ἄνὴρ θυμώδης παρασκευάζει μάχας, μακρόθυμος δὲ καὶ τὴν μέλλουσαν καταπραΰνει.

Υἱὸς σοφὸς εὐφραίνει πατέρα, υἱὸς δὲ ἄφρων μυκτηρίζει μητέρα αὐτοῦ.

Κρείστων ψωμὸς μεθ' ἡδονῆς ἐν εἰρήνῃ, ἢ οἶκος πολλῶν ἀγαθῶν καὶ ἀδίκων θυμάτων μετὰ μάχης.

Ἄκουε, υἱέ, παιδείαν πατρός σου, ἵνα σοφὸς γένη
ἐπ' ἐσχάτων σου.

Κρείσσων πτωχὸς δίκαιος, ἢ πλούσιος ψευδής.

Ὁ ἀτιμάζων πατέρα καὶ ἀπωθούμενος μητέρα αὐ-
τοῦ, καταισχυνηθήσεται καὶ ἐπονείδιστος ἔσται.

Αἰρετώτερον ὄνομα καλὸν ἢ πλοῦτος πολὺς, ὑπὲρ δὲ
ἀργύριον καὶ χρυσίον χάρις ἀγαθή.

Μὴ ἴσθι ἐταῖρος ἀνδρὶ θυμῶδε, φίλῳ δὲ ὀργίλῳ μὴ
συναυλίζου.

Υἱέ μὴ ζηλώσης κακοὺς ἀνδρας, μηδὲ ἐπιθυμήσεις
εἶναι μετ' αὐτῶν· ψευδὴ γὰρ μελετᾷ ἡ καρδία αὐτῶν,
καὶ πόνους τὰ χεῖλη αὐτῶν λαλεῖ.

Ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρὸς σου, ψάμιζε αὐτόν, ἐὰν διψᾷ,
πότιζε αὐτόν· τοῦτο γὰρ ποιῶν ἄνθρακας πυρὸς σω-
ρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ὁ δὲ Κύριος ἀνταπο-
δώσει σοι ἀγαθά.

Μὴ καυχῶ τὰ εἰς αὔριον, οὐ γὰρ γινώσκεις τί τέ-
ξεται ἡ ἐπιούσα.

Ἐγκωμιάζέσω σε ὁ πέλας, καὶ μὴ τὸ σὸν στόμα,
ἀλλότριος καὶ μὴ τὰ σὰ χεῖλη.

Βασιλεὺς δίκαιος ἀνίστησι χώραν, ἀνὴρ δὲ παρά-
νομος κατασκάπτει.

Παίδευε υἱόν σου καὶ ἀναπαύσει σε, καὶ δώσει κό-
σμον τῇ ψυχῇ σου.

Γυναῖκα ἀνδρεῖαν τίς εὐρήσει; τιμιωτέρα δέ ἐστι λί-
θων πολυτελῶν ἡ τοιαύτη.

Μάρτυς ψευδής οὐκ ἀτιμώρητος ἔσται, ὁ δὲ ἐγκα-
λῶν ἀδίκως οὐ διαφεύξεται.

Ὁ κτώμενος φρόνησιν ἀγαπᾷ ἑαυτόν, ὃς δὲ φυλάσ-
σει φρόνησιν εὐρήσει ἀγαθά.

Δανείζει Θεῷ ὁ ἐλεῶν πτωχόν, κατὰ δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ ἀνταποδώσει αὐτῷ (*).

§ 28. Διαίρεσις τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα καὶ τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραήλ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σολομῶντος ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς διηρέθη εἰς δύο βασίλεια, εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα μετὰ τῆς φυλῆς τοῦ Βενιαμίν, καὶ εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραήλ, τὸ ὅποσον ἀπετέλεσαν αἱ ἄλλαι δέκα φυλαί. Αἰτία τῆς διαιρέσεως ταύτης ὑπῆρξε πρῶτον αὐτὸς ὁ Σολομῶν, ὅστις παρεξέκλινε τῆς εὐθείας ὁδοῦ, τῆς εὐσεβείας, καὶ παρεδόθη εἰς τὴν ἡδυσπάθειαν, τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν· κατὰ δεύτερον δὲ λόγον ὁ διάδοχος καὶ υἱὸς αὐτοῦ Ῥοβοάμ (975 π. Χ.), ὅστις δὲν παρεδέχθη τὰς συμβουλὰς τῶν πρεσβυτέρων, οἵτινες τὸν συνεβούλευσαν νὰ ἐλαττώσῃ τοὺς φόρους, νὰ προσενεχθῇ πρῶτως πρὸς τὸν λαὸν καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων του, ἀλλ' ἠκολούθησε τὰς συμβουλὰς τῶν ὁμηλικίων του, τῶν ἀπείρων νέων συντρόφων του, οἵτινες τὸν προέτρεψαν νὰ ἐπιβαρύνῃ τὸν λαὸν μὲ περισσοτέρους καὶ βαρυτέρους φόρους. Τούτου ἔνεκεν ἐπαναστατῶσιν αἱ δέκα φυλαί καὶ ἐκλέγουσι βασιλέα τὸν δοῦλον τοῦ Σολομῶντος, τὸν Ἰεροβοάμ (975 π. Χ.) ἐν τῇ πόλει Συχέμ. Ὡστε ἐγένοντο δύο βασίλεια.

Ἄμα ἐπῆλθεν ἡ διαίρεσις καὶ ἡ διαμάχη, εὐθὺς ἡρ-

(*) Ἡ ἐρμηνεία τούτων ἀφίεται τῇ διδασκάλῳ. Τὰ μάλα δ' ὠφέλιμον θεωροῦμεν τὴν ὑπὸ τῶν μαθητῶν μετὰ σαφῆ καὶ πρακτικὴν ἀνάπτυξιν ἐκστῆθαι αὐτῶν.

ἔατο καὶ ἡ κατάπτωσις καὶ ἡ ἑξασθένησις τοῦ Ἰσραὴλ, ὅστις ἐπὶ τέλους καὶ αἰχμάλωτος τῶν ἄλλοφυλῶν ἐγένετο (588 π. Χ.).

Κέντρον τοῦ μὲν βασιλείου τοῦ Ἰούδα ἔμεινεν ἡ Ἱερουσαλὴμ μετὰ τοῦ ναοῦ, ὅπου διετηρήθη τοῦλάχιστον ἡ λατρεία τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, τοῦ δὲ βασιλείου τοῦ Ἰσραὴλ κέντρον ἐγένοντο αἱ πόλεις Βαιθὴλ καὶ Δάν, ὅπου ἔστησεν ὁ Ἱεροβοὰμ δαμάλεις χρυσᾶς, καὶ ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ περιπέσωσιν οἱ Ἰσραηλῖται εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν, δι' ὃ καὶ ὁ οἶκος αὐτοῦ ταχέως κατέπεσε.

Μετὰ τὸν Ῥοβοὰμ ἦλθον διάφοροι βασιλεῖς τοῦ Ἰούδα, ἐκ τῶν ὁποίων τινὲς μὲν ἦσαν εὐσεβεῖς, πράξαντες ὅ,τι ἦτο δυνατόν καὶ διὰ τὴν θρησκείαν καὶ τὴν πατρίδα των, ὡς τοιοῦτοι ἦσαν ὁ Ἰωσαφάτ, ὁ Ἐζεκίας, ὁ Ἰωσίας καὶ ἄλλοι, τινὲς δέ, ὡς ὁ Ἰωράμ, ὁ Ὀχοζίας, ἡ γυνὴ Γοθολία, ὁ Ἀχαῖ καὶ ἄλλοι, ἀσεβεῖς, οἵτινες ἐλησμόνησαν τὸν Θεόν, παρέβησαν τὸν νόμον καὶ εἰσῆγαγον καὶ αὐτὴν τὴν λατρείαν τῶν ἐθνικῶν Θεῶν, τοῦ Βάαλ καὶ τοῦ Μολόχ, οἵτινες ἐλατρεύοντο δι' ἀνθρωποθυσιῶν καὶ ἄλλων διαφόρων ἀθεμιτουργιῶν.—Ὅ,τι συνέβη εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα, τοῦτ' αὐτὸ καὶ χειρόν ἐτι ἐγένετο εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραὴλ, ὅπου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἱεροβοὰμ οἱ βασιλεύσαντες ἦσαν οἱ πλεῖστοι ἀσεβεῖς, καθὼς ὁ Ἀχαάβ, ὁ Ἰωράμ, ὁ Ἰωάχαζ καὶ ἄλλοι. Διὰ τοῦτο, ἔνεκεν τῆς κακῆς καὶ διεφθαρμένης καὶ ἀσεβοῦς διοικήσεως τῶν βασιλέων τούτων, τὸ μὲν βασίλειον τῶν δέκα φυλῶν κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων ἐπὶ τοῦ Σαλμανάσαρ διὰ τοῦ στρατηγοῦ Σε-

ναχειρίμ κατὰ τὸ ἔτος 722 π. Χ., τὸ δὲ βασίλειον τοῦ Ἰούδα ἐγένετο κατ' ἀρχάς μὲν φόρου ὑποτελὲς εἰς τὸν Ναβούχοδοноσόρα, βασιλέα τῶν Βαβυλωνίων, (602 π. Χ.), εἶτα δέ, ἐπειδὴ συχνὰ ἐπανεστάτει, ὑπετάγη ὁλοσχερῶς ὑπ' αὐτοῦ, τῆς πρωτευούσης Ἰερουσαλήμ. μετὰ τοῦ ναοῦ καταστραφείσης καὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ εἰς αἰχμαλωσίαν ἀπαχθέντος εἰς Βαβυλῶνα τῷ 588.

Καὶ τὰ μὲν ἐπίγεια βασίλεια καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν ὑπεδουλώθησαν καὶ κατεστράφησαν διὰ τὴν ἀσέβειαν καὶ κακίαν αὐτῶν, τὸ βασίλειον ὅμως τοῦ Θεοῦ, ἡ λατρεία αὐτοῦ, ὁ μονοθεϊσμός, ὁ Νόμος, οὐ μόνον διητηρήθησαν, ἀλλὰ καὶ ἀνεπτύχθησαν καὶ πνευματικώτερα ἐγένοντο. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶνε ἀλήθεια· ἡ δὲ ἀλήθεια μένει εἰς τὸν αἰῶνα. Ὅργανα δὲ πρὸς τοῦτο ἐξελέξατο ὁ Θεὸς τοὺς προφήτας, οἵτινες ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι, ἐδίδασκον τὸν λαὸν τὰ περὶ τοῦ Θεοῦ, ἤλεγχον τὴν ἀσέβειαν αὐτοῦ καὶ τῶν βασιλέων, καὶ προεφήτευσαν τὰ περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Μεσσίου, ὅπερ ἦτο καὶ τὸ κύριον αὐτῶν ἔργον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Ἐποχὴ καὶ ἱστορία τῶν προφητῶν.

§ 29. Ἡλίας καὶ Ἐλισσαῖος. Ὁνόματα τῶν προφητῶν.

1.) Ὁ προφήτης Ἡλίας ἤκμασεν ἐπὶ τοῦ ἀσεβοῦς βασιλέως τοῦ Ἰσραὴλ Ἀχαάβ (918 π. Χ.), τὸν ὅποιον

ἤλεγξε πικρῶς διὰ τὴν ἀτέθειάν του, εἰπὼν κατ' ἔμπνευσιν θεῖαν, «ὅτι ἐπὶ τρία ἔτη δὲν θὰ πέσῃ ὀρόσος καὶ βροχὴ ἐπὶ τὴν χώραν του, εἰμὴ διὰ στόματος αὐτοῦ», μεθ' ὃ ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἔρημον παρὰ τὸν χειμαρρὸν Χορράθ, τρεφόμενος διὰ τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ κρέατος, ὅπερ ἔφερον οἱ κόρακες. Μετὰ ξηρασίαν τριῶν ἐτῶν, συλλογισθεὶς καὶ ὁ Ἀχαάβ καὶ ὁ λαός, ὅτι διὰ τὴν ἀσέθειαν αὐτῶν τιμωροῦνται, στέλλουσι καὶ προσκαλοῦσι τὸν Ἥλιον, τὸν ὅποιον ἐθεώρουν διαστροφέα τοῦ λαοῦ, ὅστις εἶπεν εἰς αὐτούς, ὅτι, ἐὰν ὁ Βάαλ ᾔνεν ὁ ἀληθινὸς Θεός, ἅς λατρεύουσιν αὐτόν, ἐὰν δὲ τοῦναντίον, ἅς καταστρέψωσι τὸ εἶδωλον αὐτοῦ καὶ ἐγκαταλίπωσι καὶ τὴν λατρείαν του. Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τῆς δυνάμεως τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ τῶν Ἰουδαίων, διατάσσει ὁ Ἥλιος νὰ προσφέρωσιν οἱ εἰδωλολάτραι μόσχον τῷ Βάαλ καὶ νὰ παρακαλῶσιν αὐτόν νὰ ῥίψῃ πῦρ ἐξ οὐρανοῦ διὰ νὰ κατακαύσῃ τὸν μόσχον. Ἐπικαλοῦνται τὸν Βάαλ οἱ ἱερεῖς αὐτοῦ, ἀλλ' οὐκ ἦν φωνή, οὐδ' ἀκρόασις. Προσφέρει καὶ ὁ Ἥλιος μόσχον εἰς τὸν Θεόν του, ἐπικαλεῖται αὐτόν μετὰ θερμῆς δεήσεως καὶ κατέρχεται πῦρ ἐξ οὐρανοῦ, ὅπερ κατέκαυσε τὸν μόσχον. Τὸ θαῦμα τοῦτο ἰδὼν ὁ λαός, μετανοεῖ, προσκυνεῖ τὸν Θεόν καὶ ἀναφωνεῖ «ἀληθῶς Κύριος, αὐτός ἐστι Θεός». Μετὰ τὴν μετάνοιαν τοῦ λαοῦ, ἔβρεξεν ὕετον πολύν, ἐδρόσίσθη ἡ γῆ, καὶ ἐκαρποφόρησε πολύ.

Ἡ γυνὴ ὁμῶς τοῦ Ἀχαάβ, ἡ ἀσεβὴς Ἰεζάβελ, ὀργισθεῖσα, διότι ὁ λαὸς ἐφόνευσε τοὺς ἱερεῖς τοῦ Βάαλ, ἐπειδὴ ἀπέτυχον εἰς τὴν θυσίαν τοῦ μοσχοῦ, καταδιώκει τὸν Ἥλιον, ὅστις ἀναγκάζεται νὰ φύγῃ πά-

λιν εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου συνήθως διέτριβε χάριν ἡ-
 συγίας καὶ συνεχοῦς προσευχῆς. Ὅτε δὲ ἦτο ἀνάγκη
 νὰ δώσῃ συμβουλὴν τινὰ εἰς τὸν βασιλέα ἢ νὰ ἐλέγξῃ
 αὐτὸν διὰ τινὰ παρανομίαν, ὑπέστρεφεν εἰς τὴν πόλιν.
 Μαθὼν ποτε, ὅτι ὁ Ἀχαάβ ἤρπασε παρανόμως τὸν
 πλησίον τῶν ἀνακτόρων του κείμενον ἀμπελῶνα τοῦ
 Ναβουθαί, καὶ διέταξε νὰ λιθοβολήσωσιν αὐτόν, διότι
 ὤφειλεν ἐβλασφήμῃσαι τὸν Θεὸν καὶ τὸν βασιλέα, ὡς τὸν
 εἶχε συκοφαντήσῃ ἡ βασίλισσα Ἰεζάβελ διὰ νὰ εὐ-
 χαριστήσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς καὶ καταλάβῃ τὸν ἀρε-
 στὸν αὐτῷ ἀμπελῶνα, παρουσιάζεται ὁ προφῆτης πρὸς
 τὸν Ἀχαάβ, ἐλέγχει αὐτὸν διὰ τὴν κλοπὴν καὶ τὸν φόνον,
 καὶ προλέγει, ὅτι καὶ αὐτὸς θὰ φονευθῇ καὶ οἱ κύνες θὰ
 λείψωσι τὸ αἷμα αὐτοῦ ὡς τὸ τοῦ Ναβουθαί, προσέτι δὲ
 ὅτι καὶ ἡ Ἰεζάβελ θὰ ἔχῃ κακὸν τέλος. Τοῦτο καὶ ἐγέ-
 νετο. Ἐν τινι μάχῃ φονεύεται ὁ Ἀχαάβ ὑπὸ τῶν ἐ-
 χθρῶν, ἡ δὲ Ἰεζάβελ, πεσοῦσα ἐκ τινος παραθύρου
 τῶν ἀνακτόρων ἐπὶ τὴν ὁδόν, κατασυντρίβεται.—Ὅστις
 πράξει κακόν, θὰ λάβῃ κακόν.

Κατὰ τὴν τριετὴ ἡγεσίαν φιλοξενούμενος ὁ προ-
 φῆτης Ἡλίας ἐν Σαρεπτᾷ τῆς Σιδωνίας ἐν τῷ οἴκῳ
 πτωχῆς τινος, ἀλλ' εὐσεβοῦς χήρας, ἀνέστησε τὸν
 ἀποθανόντα αὐτῆς υἱὸν καὶ ἡυλόγησε τὸ ὀλίγον
 ἄλευρον καὶ ἔλαιον, δι' ὧν διετηρήθησαν τρία σχε-
 δὸν ἔτη.

Ὅτε δὲ ἐπλησίαζε τὸ τέλος τοῦ βίου αὐτοῦ, ἐξε-
 λέξατο διάδοχόν του τὸν Ἑλισσαῖον καὶ ἀπῆλθε μετ'
 αὐτοῦ εἰς Ἱεριχώ, διαβάς διὰ τῆς μελωτῆς τὸν Ἰορ-
 δάνην ἀβρόχοις ποσί. Ἐνῷ δὲ ἐπορεύοντο καὶ οἱ δύο,
 ἄρμα πυρὸς ἀνέλαθεν αὐτὸν εἰς τὸν οὐρανόν. Τότε ὁ

Ἐλισσαῖος αἰτεῖ παρ' αὐτοῦ τὴν μηλωτὴν, ὡς ἱερὰν κληρονομίαν, ἣν καὶ ἔλαβεν.

Ὁ προφήτης Ἡλίας διεκρίθη διὰ τὸ θάρρος αὐτοῦ, διὰ τὸν πύρινον ζῆλον, τὸν ὁποῖον εἶχε πρὸς διατήρησιν τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τὴν ζῶσαν αὐτοῦ πίστιν, δι' ἣ καὶ ἀνελήφθη εἰς οὐρανοὺς καὶ παρουσιάσθη ἐπὶ τοῦ ὄρους Θαβὼρ κατὰ τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ Σωτῆρος μετὰ τοῦ Μωϋσέως.

Οἱ εὐσεβεῖς ἄνδρες πολλῶν δωρεῶν ἄξιοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κρίνονται, δι' ἃ βλέπομεν, ὅτι καὶ ὁ Ἡλίας πρὸς τῷ προφητικῷ χαρίσματι εἶχε καὶ τὴν θαυματουργικὴν δύναμιν, ἥτις τότε συχνὰ ἔπρεπε νὰ ἐνεργῇ, διότι ὁ κόσμος εἶχε περιπέσει εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν, ἣ δὲ ἰδέα τοῦ Θεοῦ διὰ τὸ σωτήριον μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος ὤφειλε διὰ θαυμάτων κυρίως νὰ κραταιωθῇ.

2.) Ὁ προφήτης Ἐλισσαῖος διακρίνεται κυρίως διὰ τὰ θαύματα, τὰ ὁποῖα ἐποίησε. Μεταβάλλει τὸ πικρὸν ὕδωρ εἰς γλυκύ. Θεραπεύει τὸν Ναιμάν, τὸν ἀρχιστράτηγον τῆς Συρίας, ἀπὸ λέπραν, διατάξας αὐτὸν νὰ λουσθῇ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ. Βοηθεῖ τοὺς ὁμοφύλους του διὰ συμβουλῶν καὶ ἔργων θαυμαστῶν εἰς τοὺς πολέμους κατὰ τῶν ἀλλοφύλων. Τιμωρεῖ τέλος καὶ τοὺς παῖδας οἵτινες περιέπαιζον αὐτόν, λέγοντες, φαλακρέ, φαλακρέ. Οὐδέποτε πρέπει νὰ ἐμπαίζωμεν τοὺς ὁμοίους μας, οὐδὲ νὰ περιγελῶμεν αὐτοὺς διὰ τὰ φυσικὰ αὐτῶν ἑλαττώματα.

3.) Οἱ δύο οὗτοι προφῆται δὲν συνέγραψαν τὰς προφητείας καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν, ἀτινα γνωρίζομεν ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν βασιλέων τοῦ Ἰούδα καὶ τοῦ Ἰσραὴλ, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἤκμασαν. Ἀπὸ τοῦ 800 κυρίως π. Χ.

ἀναφαίνονται οἱ συγγραφεῖς προφηταί, τῶν ὁποίων ἔχομεν τὰς προφητείας, αἵτινες ἀναφέρονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους καὶ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Μεσσίας. Εἶνε δὲ οὗτοι δέκα ἐξ τὸν ἀριθμόν. Ἐκ τούτων οἱ μὲν τέσσαρες, ὁ Ἡσαΐας, ὁ Ἰερεμίας, ὁ Ἰεζεκιήλ καὶ ὁ Δαριήλ, λέγονται μερίζοντες, ἐπειδὴ πολλὰ ἔγραψαν καὶ προεφήτευσαν καὶ μεγάλα ἔργα ἔπραξαν· οἱ δὲ λοιποὶ δώδεκα, τὸ Δωδεκαπρόφητον, ὁ Ὡσηέ, ὁ Ἀμώς, ὁ Μιχαίας, ὁ Ἰωήλ, ὁ Ὀβδιού, ὁ Ἰωνᾶς, ὁ Ναούμ, ὁ Ἀββακούμ, ὁ Σοφορίας, ὁ Ἀγγαῖος, ὁ Ζαχαρίας καὶ ὁ Μαλαχίας, καλοῦνται ἐλάσσονες, διότι ὀλιγώτερα ἔγραψαν καὶ προεφήτευσαν. Κατὰ χρονολογικὴν τάξιν θέλομεν πραγματευθῆ τὴν ἱστορίαν τῶν κυριωτέρων τούτων.

§ 30. Ἰωνᾶς.

Ὁ προφήτης οὗτος, υἱὸς τοῦ Ἀμαθί, ἤκμασεν ἐπὶ Ἱεροβοάμ τοῦ Β' βασιλέως τοῦ Ἰσραὴλ (824—783), τὸν ὅποιον πολλὰ ἐνουθέτησε καὶ ἐδίδασκε. Μετὰ ταῦτα διετάχθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου νὰ πορευθῇ εἰς τὴν μεγάλην πόλιν Νινευὴ καὶ νὰ κηρύξῃ ἐκεῖ μετάνοιαν, διότι μεγάλη ἡ κακία τῶν κατοίκων ἐγένετο. Ὁ Ἰωνᾶς ἀπέφυγε τοῦτο, διότι εἶχε προηγουμένως ἀναγγεῖλαι τὴν καταστροφὴν τῶν ἐθνῶν διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν. Διὰ τοῦτο ἐπιβιβάζεται ἐν Ἰόππῃ εἰς πλοῖον βαδίζων εἰς Θαρσίς. Κατὰ τὸν πλοῦν συνέβη κλύδων μέγας ἐν τῇ θαλάσῃ, τὸ δὲ πλοῖον ἐκινδύνευε νὰ συντριβῇ. Βάλλουσιν οἱ ταξειδεύοντες κλήρους διὰ νὰ εὕρωσι τίνος ἕνεκεν ἡ κακία αὕτη. Πίπτει ὁ κληρὸς ἐπὶ Ἰωνᾶν, ὅστις ῥίπτεται εἰς τὴν θάλασσαν, ἥτις

ἐκόπασεν ἀμέσως ἐκ τοῦ σάλου αὐτῆς. Κῆτος δὲ μέγα κατέπιεν αὐτόν, καὶ ἔμεινεν ὁ Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας (τύπος τῆς ἐν τῷ τάφῳ τριημέρου διαμονῆς τοῦ Σωτῆρος), μεθ' ὃ ἐξέβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν ξηρὰν ζῶντα. Διὰ τὴν ἀπειθείαν ἐτιμωρήθη ὁ Ἰωνᾶς, ἀλλὰ καὶ ἐσώθη ὡς εὐσεβής, ἀφοῦ μετενόησεν. Ἐντεῦθεν ἀπέρχεται κατὰ διαταγὴν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν πόλιν Νινευή, ὅπου ἐκήρυξε καὶ εἶπεν, «ἔτι τρεῖς ἡμέρας καὶ Νινευὴ καταστραφήσεται». Πάντες οἱ κάτοικοι, μὴδ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως ἐξαιρουμένου, μετενόησαν, ἐπίστευσαν, καὶ ἀπέστρεψαν ἕκαστος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτῶν τῆς πονηρᾶς, δι' ὃ ὁ Θεὸς συνεχώρησεν αὐτοὺς. Τοῦτο ἐλύπησε τὸν Ἰωνᾶν, διότι ἐφοβεῖτο μήπως νομισθῇ ψευδοπροφήτης, καθ' ὅσον ἡ προφητεία αὐτοῦ δὲν ἐξεπληρώθη.—Ἐξῆλθε λοιπὸν ἔξω τῆς πόλεως, καθήμενος ὑπὸ σκηνὴν καὶ ὑπὸ σκιὰν κολοκύνθης, ἥτις ἐφύτρωσεν ἐκεῖ πλησίον καὶ φύλλα μεγάλα ἐβλάστησε. Μετ' ὀλίγον ἐξηράνθη ἡ κολοκύνθη, ὃ δὲ Ἰωνᾶς ἐλυπήθη σφόδρα, διότι ἔχασε τὴν ὁροσερὰν σκιάν. Τότε λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Θεὸς τοὺς ἐπομένους σημαντικούς λόγους· σὺ ἐλυπήθης τὴν κολοκύνθην, τὴν ὅποιαν δὲν ἐφύτευσας, ἐγὼ δὲ δὲν ἔπρεπε νὰ λυπηθῶ τὴν μεγάλην πόλιν Νινευή, τῆς ὁποίας πάντες οἱ κάτοικοι μετενόησαν; — Ὁ Θεὸς εἶνε πολυεὐσπλαγχνος, συγχωρῶν τοὺς ἁμαρτάνοντας, ἅμα ἰδὼν καρδίαν καθαρὰν καὶ ταπεινὴν καὶ πνεῦμα συντετριμμένον ἐκ μετανοίας.

§ 31. Ἡσαΐας.

Ὁ προφήτης Ἡσαΐας ἦν υἱὸς τοῦ Ἀμώς, προφη-

τεύσας ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ Ἰούδα, καὶ ἀκμάτας περὶ τὰ μέσα τῆς 8^{ης} ἐκατονταετηρίδος π. Χ. Ἀπέθανε δὲ τὸν διὰ πρίονος θάνατον ἐπὶ τοῦ βασιλέως Μανασσῆ, ὅστις κατεδίωξε μεγάλως τοὺς προφῆτας (696).

Δικαίως δὲ ὠνομάσθη ὁ θεὸς αὗτος προφήτης ὑπὸ τοῦ Χρυσοστόμου *μεγαλοφωνότατος*, διότι πράγματι μεγάλα καὶ θαυμάσια ἐδίδαξε καὶ προεφήτευσε περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἑμμανουήλ, περὶ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ ἐκ τῆς παρθένου καὶ περὶ ἄλλων περιστατικῶν τοῦ βίου αὐτοῦ.

Προφητεῖαι τινες τοῦ Ἡσαίου περὶ τοῦ Σωτῆρος.

Κεφάλ. Ζ'. στίχ. 14. Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήφεται καὶ τέξεται υἱὸν καὶ καλέσει τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἑμμανουήλ.

Κεφάλ. ΙΑ'. στίχ. 1. 2. Καὶ ἐξελεύσεται ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί, καὶ ἄνθος ἐκ τῆς ῥίζης ἀναβήσεται, καὶ ἀναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας.

Μετὰ θάρρους δὲ καὶ θείας δυνάμεως ἄρχεται τοῦ προφητικοῦ αὐτοῦ κηρύγματος, προλέγων τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἰσραὴλ.

Κεφάλ. Α'. στίχ. 2—30. Ἄκουε Οὐρανέ, καὶ ἐνωτίζου γῆ, ὅτι Κύριος ἐλάλησεν· υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὕψωσα, αὐτοὶ δέ με ἠθέτησαν. Ἐγὼ βοῦς τὸν κτησάμενον, καὶ ὄνος τὴν φάτνην τοῦ Κυρίου αὐτοῦ. Ἰσραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω καὶ ὁ λαός με οὐ συνῆκεν· οὐαὶ ἔθνος ἀμαρτωλόν, λαὸς πλήρης ἀμαρτιῶν, υἱοὶ ἄνομοι, ἐγκατελίπετε τὸν Κύριον, καὶ παρωργίσατε τὸν ἅγιον τοῦ Ἰσραὴλ· — ἡ γῆ ὑμῶν ἔρημος, αἱ πόλεις

ὕμῶν πυρίκαυστοι. Τὴν χώραν ὑμῶν ἐνώπιον ὑμῶν ἀλλότριοι κατεσθίουσιν αὐτήν, καὶ ἡρήμωται κατεστραμμένη ὑπὸ λαῶν ἀλλοτρίων. — Τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν; λέγει Κύριος. Πλήρης εἰμι ὀλοκαυτωμάτων κριῶν, καὶ στέαρ ἀρνῶν καὶ αἷμα ταύρων καὶ τράγων οὐ βούλομαι. — Μάθετε καλὸν ποιεῖν, ἐκζητήσατε κρίσιν, ῥύσασθε ἀδικούμενον, κρίνατε ὀρφανῶ, καὶ δικαιώσατε χήραν, καὶ δεῦτε διαλεχθῶμεν, λέγει Κύριος.

§ 32. Ἱερεμίας.

Ὁ προφήτης Ἱερεμίας ἦν υἱὸς τοῦ Χελκίου, ἀκμάσας ἐπὶ τῶν βασιλείων τοῦ Ἰούδα Ἰωσίου, Σεδεκίου καὶ ἄλλων (639—588 π. Χ.), προωρίσθη δὲ ἐκ παιδικῆς ἡλικίας νὰ γείνη κήρυξ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ λαλήσῃ, ὅσα ἤθελε διατάζει αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· διὰ τοῦτο λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός· μὴ φοβηθῇς ἀπὸ προσώπου τῶν ἀσεβῶν, διότι μετὰ σοῦ ἐγὼ εἰμι πάντοτε· πορεύου εἰς τὰ ἔθνη καὶ εἰς τὰς βασιλείας καὶ δίδασκε, καὶ ἀπόλυε, καὶ οἰκοδόμει καὶ καταφύτευε.

Μέγα τὸ ἔργον καὶ τοῦ προφήτου τούτου. Ἐκλήθη νὰ ἐξηγήσῃ εἰς τοὺς Ἰουδαίους τὸν Νόμον, τὸν ὅποιον ἢ ἡμέλουν ἢ παρεξήγουν ἢ περιεφρόνουν. Προωρίσθη νὰ κηρύξῃ, ὅτι διὰ τὴν μεγάλην ἀσέβειαν θὰ καταστραφῇ τὸ Ἰουδαϊκὸν βασίλειον, διὰ τὸ ὅποιον ἐλυπεῖτο καὶ ἐθρήνει. Ὑπέστη δὲ τσαῦτα κακὰ καὶ διωγμούς, ὥστε κατηράσθη ποτὲ καὶ τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεώς του, εἰπὼν, «ἐπικατάρατος ἡ ἡμέρα, ἐν ᾗ ἔτεκέ με ἡ μήτηρ μου». — Δὲν παρέμενε δὲ ἐν ὥρι-

σπένη τινὶ πόλει ἢ χώρα, ἀλλὰ ἐπορεύετο παντοῦ, ὅπου ἦσαν Ἰουδαῖοι. Τέλος ἦλθε καὶ εἰς Αἴγυπτον, ἔνθα ἐλιθοβολήθη ὑπ' αὐτῶν τῶν ἑμοφύλων του, διότι ἤλεγχε τὴν ἀσεβῆ αὐτῶν διαγωγὴν.

Προφητεία τοῦ Ἱερεμίου περὶ τῆς νέας διαθήκης.

Κεφάλ. ΛΗ' στίχ. 31. Ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται καὶ διαθήσομαι τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ καὶ τῷ οἴκῳ Ἰούδα διαθήκην καινὴν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην, ἣν διεθέμην τοῖς πατράσιν αὐτῶν· δώσω νόμους μου εἰς τὴν διανοίαν αὐτῶν καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν γράψω αὐτοὺς καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς Θεόν, καὶ αὐτοὶ ἔσονται μοι εἰς λαόν.

Ὁ Ἱερεμίας ἔγραψεν καὶ ἐν πέντε κεφαλαίοις θρήνων (Ἱερεμιάδας), διὰ τῶν ὁποίων ἐθρήνησε ἐν θλίψει βαθυτάτῃ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως Ἱερουσαλήμ καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ Ἰσραὴλ. Ἀρχεται δὲ τῶν διδακτικῶν ἅμα θρήνων αὐτοῦ οὕτως·

Κεφάλ. Α'. Πῶς ἐκάθισε μόνῃ ἡ πόλις ἡ πεπληθυμμένη λαῶν; ἐγεννήθη (ἡ πόλις Ἱερουσαλήμ) ὡς χήρα. Κλαίουσα ἔκλαυσεν ἐν νυκτὶ καὶ τὰ δάκρυα αὐτῆς ἐπὶ τῶν σιαγόνων αὐτῆς, καὶ οὐχ ὑπάρχει ὁ παρακαλῶν (παρηγορῶν) αὐτὴν ἀπὸ πάντων τῶν ἀγαπώντων αὐτήν. Πάντες οἱ φιλοῦντες αὐτήν ἠθέτησαν ἐν αὐτῇ· ἐγένοντο αὐτῇ εἰς ἐχθρούς.

Ὅδοι Σιών πενθοῦσι διὰ τὸ μὴ εἶναι ἐρχομένους ἐν ἑορτῇ. Πᾶσαι αἱ πύλαι αὐτῆς ἠφανισμέναι, οἱ ἱερεῖς αὐτῆς ἀναστενάζουσιν, αἱ παρθένοι αὐτῆς ἀγομεναι, καὶ αὐτὴ πικραينوμένη ἐν ἑαυτῇ.

Ἀμαρτίαν ἤμαρτεν Ἱερουσαλήμ, διὰ τοῦτο εἰς σάλον ἐγένετο. Πάντες οἱ δοξάζοντες αὐτήν ἐταπείνωσαν αὐτήν.

§ 33. 'Ιεζεκιήλ.

Ὁ προφήτης 'Ιεζεκιήλ ἦτο υἱὸς τοῦ Βουζεΐ, ἱερεὺς ἐν γῇ Χαλδαίων, ἀκμάσας ἐπὶ τοῦ βασιλέως 'Ιωακείμ (608) καὶ τῶν χρόνων τῆς αἰχμαλωσίας. Ἐκλήθη δὲ νὰ διδάξῃ καὶ προφητεύσῃ πρὸς τοὺς ἐν αἰχμαλωσίᾳ. Διέτριβέ δὲ ἐν 'Ιερουσαλὴμ καὶ κυρίως παρὰ τὸν ποταμὸν Χοβάρ. — Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν τὸ Πνεῦμα ἐν ὁράσει, ὅτε ἔμελλε νὰ ἀρχίσῃ τὸ μέγα αὐτοῦ προφητικὸν ἔργον κατὰ τὴν θλιβεράν ἐκείνην ἐποχὴν· υἱὲ ἀνθρώπου, ἐξαποστέλλω ἐγὼ σε πρὸς τὸν οἶκον τοῦ 'Ισραήλ, ὅστις με κατεπίκρανε, καὶ αὐτὸς καὶ οἱ πατέρες αὐτοῦ. Μὴ φοβηθῇς τοὺς λόγους αὐτῶν, διότι θὰ σε περικυκλώσωσι καὶ θὰ σε πικράνωσι καθὼς καὶ ἐμέ. Διὰ τοῦτο θὰ τιμωρηθῶσι, διότι ἠσέβησαν πρὸς με· τέλος θὰ γείνωσιν αἰχμάλωτοι. — Μετὰ θάρρους καὶ ζήλου ἄλλοτε μὲν ἤλεγχε τὰς παρεκτροπὰς τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, ἄλλοτε δὲ λυπούμενος συνεβούλευε καὶ παρηγόρει αὐτόν, προφητεύων, ὅτι θὰ ἐλευθερωθῇ καὶ ἐθνικῶς (ἐπὶ Κύρου) καὶ ἡθικῶς διὰ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Μεσσία. Διὰ τοῦτο ἐτιμᾶτο μεγάλως κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων του, ἔπειτα ὁμῶς, διότι δριμέως ἐπέπληττεν αὐτούς, κατεδιώχθη καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ τινος κριτοῦ ἐβραίου.

Προφητεῖαι 'Ιεζεκιήλ.

Κεφάλ. IB'. Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς 'Ιεζεκιήλ, λέγων· υἱὲ ἀνθρώπου, ἐν μέσῳ τῶν ἀδικιῶν αὐτῶν σὺ κατοικεῖς, οἱ ἔχουσιν ὀφθαλμοὺς τοῦ βλέπειν καὶ οὐ βλέπουσι, καὶ ὦτα ἔχουσι τοῦ ἀκούειν καὶ οὐκ ἀκούουσι, διότι οἶκος παράπικραίνων ἐστίν. — Ἐν

μετοικεσία καὶ ἐν αἰχμαλωσίᾳ πορεύονται, καὶ ὁ ἄρχων ἐν μέσῳ αὐτῶν ἐπ' ὤμων ἀρθήσεται. — Καὶ ἐκπετάσω τὸ δίκτυόν μου ἐπ' αὐτὸν καὶ συλληφθήσεται ἐν τῇ περιοχῇ μου καὶ ἄξω αὐτὸν εἰς Βαβυλῶνα, εἰς γῆν Χαλδαίων, καὶ αὐτὴν οὐκ ὄψεται, καὶ ἐκεῖ τελευτήσκει. — Καὶ γνώσκονται, διότι ἐγὼ Κύριος, ἐν τῷ διασκορπίσαι με αὐτοὺς ἐν τοῖς ἔθνεσι καὶ διασπερῶ αὐτοὺς ἐν ταῖς χώραις. — Τάδε λέγει Κύριος τοῖς κατοικοῦσιν Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ Ἰσραὴλ· τοὺς ἄρτους αὐτῶν μετ' ἐνδείας φάγονται καὶ τὸ ὕδωρ αὐτῶν μετ' ἀφανισμοῦ πίνονται, ὅπως ἀφανισθῇ ἡ γῆ σὺν πληρώματι αὐτῆς, ἐν ἀσεβείᾳ γὰρ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ. — Καὶ αἱ πόλεις αὐτῶν αἱ κατοικοῦμεναι ἐξερημωθήσονται, καὶ ἡ γῆ εἰς ἀφανισμόν ἔσται, καὶ ἐπιγνώσεσθε, διότι ἐγὼ Κύριος.

§ 34. Δανιὴλ καὶ οἱ τρεῖς παῖδες Ἀραρίας,
Μισαήλ καὶ Ἀζαρίας.

Κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τῆς βασιλείας Ἰωακείμ, βασιλέως Ἰούδα, ἦλθε Ναβουχοδοноσόρ, ὁ βασιλεὺς Βαβυλῶνος εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐπολιόρρησεν αὐτήν. Ἡχμαλωτίσθη ὁ Ἰωακείμ (598) καὶ μετ' αὐτοῦ, κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως, ἀπήχθησαν κατ' ἐκλογὴν αἰχμάλωτοι νεανίσκοι εὐγενεῖς, εὐφυεῖς καὶ ἔχοντες φρόνησιν. Μεταξὺ αὐτῶν διεκρίνετο ὁ Δανιήλ, ὁ Ἀνανίας, ὁ Ἀζαρίας καὶ ὁ Μισαήλ, τοὺς ὁποίους παρέλαβεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἀνέτρεφεν ἐπιμελῶς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ διώρισε διδασκάλους, ὅπως διδάξωσιν αὐτοὺς γράμματα καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν Χαλ-

δαίων, σκοπὸν ἔχων νὰ μεταχειρισθῇ αὐτούς, ὥς εὐφυεῖς καὶ πεπαιδευμένους, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ βασιλείου του.

Ὁ Ναβουχοδονόσορ προσηνέχθη πρὸς τοὺς ἐν αἰγυμάλωσίᾳ Ἰουδαίους ἐπεικῆς καὶ φιλάνθρωπος καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ τοὺς πιέσῃ, ὅπως ἐγκαταλίπωσι τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων των καὶ τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα τῆς πατρίδος των. Ἐπέτρεψε δὲ καὶ νὰ ἔχωσι κριτὰς ἰδίους εἰς τὰς ὑποθέσεις αὐτῶν.

Ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τοὺς τρεῖς παῖδας σύνεσιν καὶ φρόνησιν καὶ σοφίαν· τὸν δὲ Δανιήλ ἐπροίκισε καὶ διὰ τοῦ προφητικοῦ χαρίσματος. Κατὰ τὸ τριετὲς δὲ διάστημα τῆς ἐν τοῖς ἀνακτόροις διατριβῆς αὐτῶν δὲν ἔπαυσαν λατρεύοντες τὸν Θεόν, νηστεύοντες, κατ' ἁδειαὶν τοῦ ἀρχιευνούχου, καὶ μελετῶντες τὸν νόμον. Δὲν ὑπερηφανεύθησαν, δὲν ἥλλαξαν τὰ εὐσεβῆ αὐτῶν φρονήματα, ἀλλ' ἔμειναν πιστοὶ εἰς τὸν Θεόν των. Τὸ προφητικὸν δὲ ὄωρον τοῦ Δανιήλ ἐδείχθη ἐνωρὶς ἐν τῇ νεότητι αὐτοῦ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Σωσάννης, ἣτις ἦτο σύζυγος πλουσίου τινὸς Ἰουδαίου, ὠραία καὶ ἐνάρετος. Ταύτην ἐσυκοφάντησαν ὥς κακῆς διαγωγῆς γυναῖκα καὶ κατεδίκασαν εἰς θάνατον. Ἐνῶ δὲ ὠδήγουν αὐτὴν εἰς τὴν καταδίκην, ἠκούσθη φωνὴ ἐκ μέσου τοῦ λαοῦ, ὅτι ἦτο ἁθώα ἡ Σωσάννα. Καὶ πράγματι, γενομένης ἀνακρίσεως καὶ ἐξετασθέντων τῶν δύο μαρτύρων ἰδίᾳ, ἀπεδείχθη ἡ ἁθωότης τῆς γυναικός, διότι αἱ μαρτυρίαι εὑρέθησαν ἀντιφατικαί. Οὕτω δὲ ἐδοξάσθη καὶ ὁ Δανιήλ, ὅστις προεῖπε τὴν ἁθωότητα τῆς γυναικός.

Δύο δὲ ἐνύπνια, τὰ ὅποια εἶδεν ὁ Ναβουχοδονόσορ,

ἐγένοντο ἀφορμή νὰ ἀνυψωθῇ ὁ Δανιήλ εἰς μεγίστην θέσιν καὶ τιμὴν, ὥστε νὰ γείνη ἄρχων τῶν σατραπῶν καὶ τῶν μάγων.

Τὸ πρῶτον ὄνειρον εἶνε τοῦτο· εἶδεν εἰκόνα μεγάλην, τῆς ὁποίας ἡ κεφαλὴ ἦτο κατεσκευασμένη ἐκ χρυσοῦ καθαροῦ, αἱ χεῖρες καὶ τὸ στῆθος καὶ οἱ βραχίονες ἀργυροῖ, ἡ κοιλία καὶ οἱ μηροὶ χαλκοῖ, αἱ κνήμαι σιδηραῖ, οἱ δὲ πόδες μέρος μὲν τι σιδηροῦν, μέρος δέ τι ὀστράκινον. Ἐθεώρει δὲ ὁ βασιλεὺς τὴν πρὸ προσώπου αὐτοῦ ἐστῶσαν εἰκόνα, ὅτε αἰφνης ἀπεσχίσθη λίθος ἐξ ὅρους ἄνευ χειρῶν, ὅστις ἐπάταξε τὴν εἰκόνα, τὴν ὁποίαν μετέβαλεν εἰς κόνιν. Ὁ λίθος δὲ ὁ πατάξας τὴν εἰκόνα ἐγένετο ὅρος μέγα καὶ ἐπλήρωσε πᾶσαν τὴν γῆν. Τὸ ὄνειρον τοῦτο ἐλησμονήσῃ τὴν πρωΐαν ὁ βασιλεὺς. Προσκαλεῖ τοὺς σοφοὺς καὶ τοὺς μάγους διὰ νὰ εἰπωσιν εἰς αὐτὸν πρῶτον ποῖον ὄνειρον εἶδε, καὶ εἶτα νὰ ἐξηγήσωσιν αὐτό, ἀλλ' οὐδεὶς τοῦτο ἠδυνήθη, διότι δύσκολον καὶ βαρὺ τὸ ζήτημα. Τότε ἐζητήθη καὶ ὁ Δανιήλ, ὅστις προσηυχήθη εἰς τὸν Θεὸν καὶ παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ τῷ κάμῃ γνωστὸν τὸ ὄραμα τοῦ βασιλέως· τοῦτο καὶ ἐγένετο. Ἀποκαλύπτεται εἰς αὐτὸν τὸ ὄραμα, τὸ ὁποῖον διηγεῖται καὶ ἐρμηνεύει ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, εἰπὼν ὅτι ἡ κεφαλὴ ἡ χρυσὴ εἶνε τὸ ἰσχυρὸν βασίλειόν του, τὸ ὁποῖον θὰ διαδεχθῶσιν ἄλλα βασίλεια (μηδικόν, περσικόν, ἐλληνικόν καὶ ῥωμαϊκόν). Τέλος θὰ ἀναστήσῃ ὁ Θεὸς βασιλείαν ἐξ οὐρανοῦ, ἥτις δὲν θὰ διαφθάρῃ εἰς τοὺς αἰῶνας, μέλλουσα, ὡς ὁ ἀόρατος καὶ μυστηριώδης ἐκεῖνος λίθος, νὰ καταβάλλῃ ὅλας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου. Διὰ τούτου ἐνδοίει ὁ Δανιήλ τὴν

μυστηριώδη ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος καὶ τὴν αἰώνιον βασιλείαν τοῦ χριστιανισμοῦ.—Ὁ βασιλεὺς ἀκούσας τὸ ὄνειρον καὶ θαυμάσας τὴν ἐρμηνείαν αὐτοῦ, εἶπε πρὸς τὸν Δανιήλ· ἐπ' ἀληθείας ὁ Θεὸς ὑμῶν αὐτός ἐστι Θεὸς Θεῶν, καὶ κύριος τῶν βασιλέων, ὁ ἀποκαλύπτων τὰ μυστήρια, ὅστις ἀπεκάλυψε καὶ τὸ μυστήριον τοῦτο. Ἐμεγάλυνε δὲ αὐτόν, ἐδώρήσατο δῶρα πολλὰ καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἄρχοντα τῶν σατραπῶν καὶ τῶν σοφῶν τῆς Βαβυλῶνος. Ὁ Δανιήλ ἐν τῇ εὐτυχίᾳ καὶ δόξῃ του ταύτῃ δὲν ἐλησμόνησε καὶ τοὺς τρεῖς φίλους του, τοὺς ὁμοφύλους του Μισαήλ, Ἀνανίαν καὶ Ἀζαρίαν, οἵτινες διωρίσθησαν ἄρχοντες ἐπὶ τὰ ἔργα τῆς χώρας Βαβυλῶνος.

Τὸ δεύτερον ὄνειρον ἔχει οὕτως· Εἶδεν ὁ Ναβουχοδονόσορ δένδρον ἐν μέσῳ τῆς γῆς ὑψηλὸν πολὺ, τοῦ ὁποίου τὸ ὕψος ἐφθάνεν ἕως τοῦ οὐρανοῦ, τὰ δὲ φύλλα ἦσαν ὠραῖα καὶ ὁ καρπὸς πολὺς. Ἐπὶ τῶν κλάδων αὐτοῦ κατῴκουν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὑποκάτω δ' αὐτοῦ κατεσκήνουν τὰ θηρία τὰ ἄγρια. Ἰδοὺ αἴφνης κατὰ θείαν διαταγὴν ἐκκόπτεται τὸ δένδρον, τὰ φύλλα αὐτοῦ ἐκτινάσσονται, ὁ καρπὸς διασκορπίζεται, μένουσι δὲ μόνον αἱ ῥίζαι, αἵτινες μετὰ ὠρισμένον χρόνον ἀναβλαστάνουσι. Πάλιν ὁ Δανιήλ ἐξηγεῖ τὸ ὄνειρον· εἰπὼν, ὅτι τὸ ὑψηλὸν καὶ ὠραῖον δένδρον εἶνε ὁ Ναβουχοδονόσορ, τοῦ ὁποίου τὸ μὲν βασίλειον θὰ διαφθαρῇ καὶ θὰ καταπέσῃ, αὐτὸς δὲ θὰ ταπεινωθῇ διὰ τὴν ὑπερηφάνειάν του καὶ θὰ πάθῃ ἀσθένειαν φοβεράν, καθ' ἣν θὰ νομίζῃ ἑαυτὸν θηρίον καὶ θὰ περιπλανᾶται ἐν τῇ ἐρήμῳ, βιῶν βίον θηριώδη, ἕως οὗ μετανοήσῃ καὶ γνωρίσῃ, ὅτι μόνος ὁ Ὑψίστος

εἶνε κύριος τοῦ κόσμου, ἐκ τοῦ ὁποίου πᾶσα ἀρχὴ καὶ βασιλεία ἔρχεται. Μετὰ παρέλευσιν καιροῦ (ἑπτὰ καιρῶν), ἀφ' οὗ ἀρκοῦντως ἐταπεινώθη, συνήλθεν εἰς ἑαυτόν, ἐβασίλευσε πάλιν λαμπρῶς καὶ ἐδόξασε τὸν ἀληθινὸν Θεόν, εἰπὼν· Νῦν ἐγὼ Ναβουχοδονόσορ αἰνῶ καὶ ὑπερυψῶ καὶ δοξάζω τὸν βασιλέα τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἀληθινά, καὶ ὅτι δύναται νὰ ταπεινώσῃ πάντας τοὺς πορευομένους ἐν ὑπερηφανεΐᾳ. Τοιουτοτρόπως διὰ τῶν προφητῶν ἐδοξάσθη ὁ Θεὸς καὶ μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν, ὅπερ ἦτο καὶ τὸ μέγα ἔργον τῶν προφητῶν, τῶν μεγάλων τούτων κηρύκων τῆς θείας δυνάμεως.

Καὶ εἰς τὸν Βαλτάσαρ, τὸν υἱὸν καὶ διάδοχον τοῦ Ναβουχοδονόσορος, ὅστις ἐποίει δεῖπνον εἰς τοὺς μεγιστάνάς του καὶ εἶδεν εἰς τὸν τοῖχον χεῖρα, ἧτις ἔγραφε μυστηριώδη γράμματα, προεφήτευσεν ὁ Δανιήλ τὸ λυπηρὸν τέλος τῆς βασιλείας του, ἐξηγήσας τὰς τρεῖς ἐκείνας λέξεις, Μανή, Θεκέλ, Φάρες διὰ τοῦ ἐμετρήθη, ἐζυγίσθη καὶ διενεμήθη, καὶ εἰπὼν, ὅτι ἡ βασιλεία του ἔμελλε νὰ διανεμηθῇ εἰς τοὺς Πέρσας καὶ Μήδους καὶ αὐτὸς νὰ φονευθῇ κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην. Τοῦτο καὶ ἐγένετο.

Ὁ Δανιήλ ἐν τῷ λάκκῳ τῶν λεόντων. Δαρεῖος ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν καὶ Μήδων κατέστησε τὸν Δανιήλ τρίτον ἄρχοντα ἐφ' ὅλης τῆς βασιλείας αὐτοῦ, διότι πνεῦμα καὶ σοφία μεγάλη ἦν ἐν αὐτῷ. Ἡ ἐξαιρετικὴ αὕτη τιμὴ, ἧτις ἐδόθη τῷ Δανιήλ, διήγειρε τὸν φθόνον τῶν λοιπῶν ὑποδεεστέρων μεγιστάνων, οἵτινες ἐσκέφθησαν νὰ εὕρωσι περίστασιν νὰ κατηγορήσωσι τὸν Δανιήλ. Παρουσιάσθησαν λοιπὸν ἐνώπιον τοῦ

βασιλέως καὶ εἶπον εἰς αὐτὸν νὰ ἐκδώσῃ διάταγμα (δόγμα), κατὰ τὸ ὅποῖον πάντες οἱ ἄρχοντες ἐπὶ τριᾶκοντα ἡμέρας δὲν ὤφειλον νὰ αἰτήσωσιν τι παρὰ ἄλλου τινὸς ἢ παρὰ τοῦ βασιλέως — Ὁ παραβάτης ἐμελλε νὰ ριφθῇ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων. Ἐπειδὴ δὲ ἐγνώριζον, ὅτι ὁ Δανιὴλ τρεῖς τῆς ἡμέρας προσήυχετο εἰς τὸν Θεὸν καὶ παρ' αὐτοῦ ἦναι τὰ αἰτήματα αὐτοῦ, ἦσαν βέβαιοι, ὅτι οὗτος θὰ ἐτιμωρεῖτο καὶ θὰ ἐρρίπτετο εἰς τὸν λάκκον. Κατηγόρησαν λοιπὸν τὸν Δανιὴλ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, ὡς παραβάτην τοῦ δόγματος αὐτοῦ, ὅστις μετὰ λύπης ἠναγκάσθη νὰ διατάξῃ τὴν ὀρισθεῖσαν τιμωρίαν. Ῥίπτεται ὁ Δανιὴλ εἰς τὸν λάκκον, ἀλλὰ τῇ βοήθειᾳ τοῦ Θεοῦ σώζεται. Τότε ὁ Βασιλεὺς, ἰδὼν τὸ θαῦμα καὶ δοξάσας τὸν μέγαν Θεὸν τοῦ Δανιὴλ, διέταξε νὰ ρίψωσιν εἰς αὐτὸν τοὺς συκοφάντας, οἵτινες καὶ ἐθανατώθησαν ὑπὸ τῶν λεόντων. Ἔσκαψαν λάκκον καὶ ἔπεσον εἰς αὐτὸν, τὸν ὅποῖον αὐτοὶ εἰργάσαντο. Τοῦτο παθαίνουνσιν οἱ ψεῦσται καὶ οἱ συκοφάνται.

Ὁ Δανιὴλ ἀνεδείχθη μέγας προφήτης, προφητεύσας πολλὰ περὶ τῆς τύχης τῶν ἐν αἰχμαλωσίᾳ Ἰουδαίων καὶ προειπὼν ἀκριβῶς καὶ τὸν χρόνον τῆς ἐλεύσεως τοῦ Σωτῆρος, ὃν πρῶτος ἐκάλεσε Μεσσίαν, ὅστις ἐμελλε νὰ ἀπαλείψῃ τὰς ἀνομίας τοῦ λαοῦ καὶ νὰ φέρῃ δικαιοσύνην αἰώνιον. Διὰ τοῦ κηρύγματος δ' αὐτοῦ κατάρθρωσε νὰ διαδώσῃ τὴν θρησκείαν τοῦ ἐνὸς Θεοῦ καὶ παρὰ ταῖς Πέρσαις, καὶ καταστήσῃ αὐτὴν σεβαστήν. Ἀπέθανε δὲ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Κύρου (περὶ τὰ 530 π. χ.).

Ἀξιοσημείωτος εἶνε ἡ προσευχὴ καὶ ὁ ὕμνος τῶν

τριῶν παίδων, οἵτινες ἐρρίφθησαν εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός, διότι δὲν ἠθέλησαν νὰ προσκυνήσωσι τὴν εἰκόνα τῆς χρυσοῦν, τὴν ὁποίαν ἐποίησεν ὁ Ναβουχοδονόσορ, διατάξας πάντας τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαὸν νὰ πέσωσι καὶ προσκυνήσωσιν αὐτήν, ἅμα ὁ κηρυξ ἤθελε τοῦτο κηρύξει καὶ αἱ σάλπιγγες δώσωσι τὸ σύνθημα. Οἱ τρεῖς παῖδες εἶπον μετὰ θάρρους ἐνώπιον τοῦ βασιλέως· «γνωστὸν ἔστω σοι, Βασιλεῦ, ὅτι τοῖς Θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν, καὶ τῇ εἰκόνι, ἣν ἔστησας, οὐ προσκυνοῦμεν». — Ῥιφθέντες διὰ τοῦτο εἰς τὴν καιομένην κάμινον, οὐδὲν ἔπαθον, ἀλλ' ὕμνουν τὸν Θεὸν καὶ ἠυλόγουν τὸν Κύριον, λέγοντες·

Εὐλογητὸς εἰ, κύριε, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ αἰνετός, καὶ δεδοξασμένον τὸ ὄνομά σου εἰς τοὺς αἰῶνας· ὅτι δίκαιος εἶ ἐπὶ πᾶσιν, οἷς ἐποίησας, καὶ πάντα τὰ ἔργα σου ἀληθινὰ, καὶ εὐθεῖαι αἱ ὁδοί σου, καὶ πᾶσαι αἱ κρίσεις σου ἀλήθεια.

Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ αἰνετός, καὶ ὑπερυψούμενος εἰς τοὺς αἰῶνας. Καὶ εὐλογημένον τὸ ὄνομα τῆς δόξης σου τὸ ἅγιον, καὶ ὑπεραινετόν, καὶ ὑπερυψούμενον εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα Κυρίου τὸν Κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας· — Εὐλογεῖτε οὐρανοὶ τὸν Κύριον. Εὐλογεῖτε ἄγγελοι Κυρίου τὸν Κύριον. — Εὐλογεῖτε ἥλιος καὶ σελήνη τὸν Κύριον. — Εὐλογεῖτε οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων τὸν Κύριον, — Εὐλογεῖτε τὸν Κύριον ἱερεῖς, λαός, δοῦλοι, πνεύματα καὶ ψυχαὶ δικαίων, ὅσοι καὶ ταπεινοὶ τῇ καρδίᾳ, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι ἐκ χειρὸς θανάτου ἔσωσεν ἡμᾶς, καὶ ἐρρύτατο

ἡμᾶς ἐκ μέσου καμίνου καιομένης φλογός.—'Εξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ, ὅτι χρηστός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ». (Δανιήλ κεφάλ. γ').

Καὶ αὐτὸς ὁ Ναβουχοδονόσορ ἰδὼν, ὅτι οἱ τρεῖς παῖδες οὐδὲν ἔπαθον ἐν τῇ καμίνῳ, διέταξε νὰ ἐξαγάγωσιν αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς, τοὺς διώρισεν ἀρχηγοὺς τῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ Ἰουδαίων, καὶ παρήγγειλε νὰ μὴ βλασφημῶσι πλέον τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τῶν τριῶν παίδων.

§ 35. Ἰουδίθ.

'Εν τῷ Ἰουδαϊκῷ λαῷ ἀπαντῶμεν ὅχι μόνον ἄνδρας, οἵτινες διέπρεψαν ἐπὶ εὐσεβείᾳ, φρονήσει καὶ πατριωτισμῷ, καὶ μεγάλοι καὶ ἱεροὶ ἄνδρες ἀνεδείχθησαν, ὡς οἱ πατριάρχαι, ὁ Μωϋσῆς, ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, ὁ Δαυὶδ, οἱ προφῆται καὶ τόσοι ἄλλοι, ἀλλὰ καὶ γυναῖκας, αἵτινες εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις, ἐν πολέμῳ καὶ κινδύνοις, μεγάλα καὶ ἱερὰ καὶ γενναῖα αἰσθήματα ἔδειξαν. Τοιαύτη ὑπῆρξε καὶ ἡ Ἰουδίθ, γυνὴ χήρα εὐσεβῆς καὶ ὡραία, ἣτις ἔσωσε τὴν ἑαυτῆς πατρίδα διὰ τῆς θαυμαστῆς αὐτῆς γενναιότητος.

Ὁ στρατηγὸς Ὀλοφέρνης ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος, ὑποτάξαντος πρότερον τοὺς Μήδους καὶ πολλοὺς ἄλλους λαοὺς, εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν πόλιν Βετυλούαν, ἵνα κυριεύσῃ αὐτὴν καὶ οὕτω ὑποτάξῃ βαθυρὸν καὶ τοὺς Ἰουδαίους. Πολιορκεῖ μετὰ πολυαριθμοῦ στρατοῦ τὴν πόλιν, καὶ στερεῖ αὐτὴν τῶν ἐπιτηδείων. Οἱ κάτοικοι, στενοχωρηθέντες, ἀποφασίζουσι νὰ παραδοθῶσιν ἐντὸς πέντε ἡμερῶν, ἂν δὲν ἔλθῃ εἰς αὐτοὺς ἄλλοθεν βοήθεια. Ἐν τῇ μεγίστῃ ταύτῃ ἀπελπισίᾳ παρουσιάζεται ἡ Ἰουδίθ, ἣτις, πεποιθυῖα εἰς τὴν

δύναμιν τοῦ Θεοῦ, καὶ μὴ ὑποφέρουσα νὰ βλέπῃ τὴν πατρίδα τῆς ὀνειδιζομένην καὶ ἐκτιθεμένην εἰς τοιοῦτον κίνδυνον, εἰσέρχεται μετὰ μιᾶς θεραπαίνης εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ὀλοφέρνης, καὶ προσποιεῖται, ὅτι ἐδραπέτευσε καὶ ἦλθεν εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον, ἵνα σωθῇ. Δέχεται αὐτὴν ὁ στρατηγὸς φιλοφρόνως, ἰδὼν καὶ θαυμάσας τὴν ὡραιότητά της, καὶ παρέχει εἰς αὐτὴν πᾶσαν εὐκολίαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῆς καθηκόντων· ἅμα δὲ διέταξε νὰ ἀφίνωσιν αὐτὴν νὰ ἐξέρχεται τὴν νύκτα ἐλευθέρως εἰς τὸ στρατόπεδον, ἵνα προσεύχεται. Τοῦτο ἐσκέπτετο καὶ ἐπεζῆτει ἡ Ἰουδίθ, τούτου καὶ ἐπέτυχε.—Μετὰ πέντε ἡμέρας ἡ πόλις ἔμελλε νὰ παραδοθῇ τὴν τετάρτην ὥρως ἐποίησε δεῖπνον μέγα ὁ Ὀλοφέρνης, καθ' ὃ, πίων οἶνον πολύν, ἐμεθύσθη, ἀπεκοιμήθη καὶ σχεδὸν ἀναίσθητος κατέκειτο. Τότε ἡ γενναία Ἰουδίθ ἀπέκοψε διὰ μαχαίρας τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ἔθεσεν αὐτὴν ἐντὸς σάκκου καὶ ἐξῆλθε δῆθεν διὰ νὰ προσευχηθῇ. Οὕτω κατῴρθησε νὰ ἔλθῃ ἀνενόχλητος εἰς τὴν πόλιν Βετυλούαν, τῆς ὁποίας οἱ ἔντρομοι κάτοικοι ἀκούσαντες τὸ ἱστορικὸν καὶ ἰδόντες τὴν κεφαλὴν τοῦ φοβεροῦ πολιορκητοῦ, ἔλαβον θάρρος, ὥστε τὴν ἐπιούσαν ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ τεθορυβημένου καὶ ἄνευ ἀρχηγοῦ στρατοῦ, τὸν ὅποιον ἔτρεψαν εἰς φυγὴν. Τοιουτοτρόπως διὰ τῆς πίστεως εἰς τὸν Θεόν, τῆς συνέσεως καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ τῆς Ἰουδίθ ἐσώθη καὶ ἡ πόλις Βετυλούα καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐν γένει.

§ 36. Τωβίτ.

Ὁ Τωβίτ ἦτο ἄνθρωπος θεοσεβής, ἐκ φυλῆς Νε-

φθαλύ, ἀπαχθείς αἰχμάλωτος εἰς Νινευὴ ὑπὸ τοῦ Σαλμανάσαρ, πλούσιος σφόδρα καὶ φιλόανθρωπος, ἐλεῶν τοὺς ὁμοφύλους αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦ εὐσεβοῦς παραδείγματος καὶ τῆς διδασκαλίας του, στηρίζων αὐτοὺς ἐν τῇ πίστει τῶν πατέρων των. Μετὰ ταῦτα ὁμοῦ περιέπεσεν εἰς πολλὰ δυστυχήματα. Ὁ στρατηγὸς Σεναχηρίμ ἀπεγύμνωσεν αὐτὸν τῆς περιουσίας· κοιμώμενος ἔξω εἰς τὴν αὐλὴν ἐτυφλώθη, κόπρου πτηνῶν πεσούσης ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν του καὶ κατήντησε τέλος εἰς τὸσαύτην πενίαν, ὥστε ἐτρέφετο διὰ τῆς ἐργασίας τῆς γυναικὸς του. Ἐν τούτοις, ὡς ὁ Ἰώβ, καὶ ἐν τῇ δυστυχίᾳ δὲν ἐλησμόνησε τὸν Θεόν, οὐδὲ τοὺς ὁμοφύλους του, βοηθῶν αὐτοὺς κατὰ δύναμιν.

Ἐν τῇ πενίᾳ του ἐνεθυμήθη, ὅτι εἷς φίλος του, Γαβαήλ καλούμενος, κατοικῶν ἐν Ῥάγοις τῆς Μηδείας, ἐχρεώσται εἰς αὐτὸν δέκα τάλαντα. Ἐστειλε τὸν υἱὸν του Τωβίαν διὰ νὰ ζητήσῃ τὸ δάνειον τοῦτο. Κατὰ θείαν δὲ πρόνοιαν, ἥτις οὐδένα εὐσεβῆ ἐν θλίψει ἐγκαταλείπει, ὁδηγεῖται ὁ νέος Τωβίας κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν ὑπὸ ἀγαθοῦ συνοδοιπόρου, ἀγγέλου, σώζεται ἐκ τοῦ κινδύνου μεγάλου ἰχθύος ἐν τῷ ποταμῷ Τίγρει, ὅπου ἠθέλησε νὰ κολυμβήσῃ, λαμβάνει τὸ ἥπαρ, τὴν καρδίαν καὶ τὴν χολὴν αὐτοῦ, ὡς ἱαματικὰ φάρμακα, νυμφεύεται εἰς τὰ Ἐκβάτανα τὴν Σάρραν, θυγατέρα τοῦ Ἰσραηλῆτου Ῥαγουήλ, καὶ ἀπέρχεται εἰς τὸν Γαβαήλ, ὅστις ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὸ δάνειον. Τότε ἐπιστρέφει πρὸς τὸν πατέρα του, θεραπεύει τὴν τυφλωσιν αὐτοῦ διὰ τῆς χολῆς τοῦ ἰχθύος, ἥτις εἶχε δύναμιν ἱαματικὴν, καὶ οὕτω ὁ οἶκος τοῦ δυστυχοῦς Τω-

βίτ ἀναλαμβάνει, εὐημερεῖ καὶ ἐπανέρχεται πάλιν εἰς τὴν προτέραν τοῦ εὐτυχῆ θέσιν.

Ἀξιοσημεῖωτος εἶνε ἡ λαμπρὰ διαθήκη τοῦ Τωβίτ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Τοιαύτην διαθήκην καὶ τοιαύτας θείας συμβουλὰς πρέπει νὰ ἀφίνωσιν οἱ γονεῖς εἰς τὰ τέκνα αὐτῶν ὡς ἱερὰν κληρονομίαν. Τὸ κείμενον τῆς διαθήκης ἔχει οὕτως.

ΠΑΙΔΙΟΝ, ἐὰν ἀποθάνω, θάψον με, καὶ μὴ ὑπερίδης τὴν μητέρα σου· τίμα αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου καὶ ποιεῖ τὸ ἀρεστὸν αὐτῇ, καὶ μὴ λυπήσῃς αὐτήν. Μνήσθητι παιδίον, ὅτι πολλοὺς κινδύνους ἐώρακεν ἐπὶ σοὶ ἐν τῇ κοιλίᾳ· ὅταν ἀποθάνῃ θάψον αὐτὴν παρ' ἐμοὶ ἐν ἐνὶ τάφῳ.

Πάσας τὰς ἡμέρας, παιδίον, Κυρίου μνημόνευε, καὶ μὴ θελήσῃς ἀμαρτάνειν καὶ παραβῆναι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ· καὶ δικαιοσύνην ποιεῖ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου, καὶ μὴ πορευθῇς ταῖς ὁδοῖς τῆς ἀδικίας.

Ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σου ποιεῖ ἐλεημοσύνην, καὶ μὴ φθονησάτω σου ὁ ὀφθαλμὸς ἐν τῷ ποιεῖν ἐλεημοσύνην.

Μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ παντὸς πτωχοῦ, καὶ ἀπὸ σοῦ οὐ μὴ ἀποστραφῇ τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ.

Ὡς σοι ὑπάρχει κατὰ τὸ πλῆθος, ποιήσον ἐξ αὐτῶν ἐλεημοσύνην· ἐὰν ὀλίγον σοι ὑπάρχῃ, κατὰ τὸ ὀλίγον μὴ φοβοῦ ποιεῖν ἐλεημοσύνην.

Θέμα γὰρ ἀγαθὸν θηταυρίζεις σεαυτῷ εἰς ἡμέραν ἀνάγκης.

Διότι ἐλεημοσύνη ἐκ θανάτου ρύεται καὶ οὐκ ἔῃ εἰσελθεῖν εἰς τὸ σκότος.

Δῶρον ἀγαθόν ἐστὶν ἐλεημοσύνη πᾶσι τοῖς ποιοῦσιν αὐτὴν ἐνώπιον τοῦ Ὑψίστου.

Πρόσεχε σεαυτῷ, παιδίον, ἀπὸ πάσης πορνείας, καὶ γυναῖκα πρῶτον λάβε ἀπὸ τοῦ σπέρματος τῶν πατέρων σου· καὶ μὴ λάβῃς γυναῖκα ἄλλοτρίαν, ἥ οὐκ ἐστὶν ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ πατέρος, διότι υἱοὶ προφητῶν ἐσμέν, Νῶε, Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαάκ, καὶ Ἰακώβ, οἱ πατέρες ἡμῶν ἀπὸ τοῦ αἵωνος· μνήσθητι, παιδίον, ὅτι οὗτοι πάντες ἔλαβον γυναῖκας ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, καὶ ἠυλογήθησαν ἐγὼ τοῖς τέκνοις αὐτῶν, καὶ τὸ σπέρμα αὐτῶν κληρονομήσει τὴν γῆν.

Καὶ νῦν, παιδίον, ἀγάπα τοὺς ἀδελφούς σου, καὶ μὴ ὑπερηφανεύου τῇ καρδίᾳ σου ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν σου, καὶ τῶν υἱῶν καὶ θυγατέρων τοῦ λαοῦ σου, λαβεῖν σεαυτῷ ἐξ αὐτῶν γυναῖκα· διότι ἐν τῇ ὑπερηφανίᾳ ἀπώλεια καὶ ἀκαταστασία πολλή, καὶ ἐν τῇ ἀχρειότητι ἐλάττωσις καὶ ἔνδεια μεγάλη· ἡ γὰρ ἀχρειότης μήτηρ ἐστὶ τοῦ λιμοῦ.

Καὶ ἐὰν δουλεύσῃς τῷ Θεῷ, ἀποδοθήσεται σοι.

Πρόσεχε σεαυτῷ, παιδίον, ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου, καὶ ἴσθι πεπαιδευμένος ἐν πάσῃ ἀνατροφῇ σου.

Καὶ ὁ μισεῖς, μὴδενὶ ποιήσῃς.

Οἶνον εἰς μέθην μὴ πίης, καὶ μὴ πορευθῇτω μετὰ σοῦ μέθη ἐν τῇ ὁδῷ σου.

Ἐκ τοῦ ἄρτου διαδίδου πεινῶντι, καὶ ἐκ τῶν ἱματίων σου τοῖς γυμνοῖς.

Πᾶν ὃ ἐὰν περισσεύῃ σοι, ποίει ἐλεημοσύνην, καὶ μὴ φθονησάτω σου ὁ ὀφθαλμὸς ἐν τῷ ποιεῖν ἐλεημοσύνην.

Ἔκχεον τοὺς ἄρτους σου ἐπὶ τὸν τάφον τῶν δικαίων, καὶ μὴ δῶς τοῖς ἀμαρτωλοῖς.

Συμβουλίαν παρὰ παντὸς φρονίμου ζήτησον, καὶ μὴ μεταφρονήσης ἐπὶ πάσης συμβουλίας χρησίμης.

Καὶ ἐν παντὶ καιρῷ εὐλόγει Κύριον τὸν Θεόν, καὶ παρ' αὐτοῦ αἴτησον, ὅπως αἱ ὁδοί σου εὐθεῖαι γένωνται, καὶ πᾶσαι αἱ τρίβοι καὶ αἱ βουλαί σου εὐδοκῶσι· διότι πᾶν ἔθνος οὐκ ἔχει βουλήν, ἀλλὰ αὐτὸς ὁ Κύριος δίδωσι πάντα τὰ ἀγαθὰ, καὶ ὃν ἐὰν θέλῃ ταπεινοῖ καθὼς βούλεται.

Καὶ νῦν, παιδίον, μνημόνευε τῶν ἐντολῶν μου, καὶ μὴ ἐξαλειφθήτωσαν ἐκ τῆς καρδίας σου.

Καὶ ἀποκρίθεις ὁ Τωβίας, εἶπεν αὐτῷ· πάτερ, ποιήσω πάντα ὅσα ἐντέταλσαι μοι.

§ 37 Ἑσθήρ.

Ἡ Ἑσθήρ ἦτο εὐσεβὴς Ἰουδαία, διατρέβουσα ἐν Σούσοις μετὰ τοῦ θείου αὐτῆς Μαρδοχαίου, ὅστις ὀρφανὴν μέινουσαν εἶχεν αὐτὴν εὐσεβῶς ἀνατρέψει. Ἡξιώθη δὲ νὰ γείνη καὶ γυνὴ τοῦ Ἀρταξέρξου, βασιλέως τῶν Περσῶν (460 π. χ.), διὰ τὴν ἑξοχὸν αὐτῆς καλλονήν, ἀφ' οὗ ἀπέβαλε τὴν πρώτην αὐτοῦ πείσμονα γυναῖκα Ἀστίν, διότι ἠπειθήσεν εἰς τὴν ἐντολήν τοῦ συζύγου τῆς νὰ ἔλθῃ εἰς τι συμπόσιον τῶν μεγιστάνων. Ἀλλὰ καὶ ὁ φιλόστοργος καὶ συνετὸς Μαρδοχαῖος δὲν ἀπεμακρύνετο τῶν ἀνακτόρων, διότι ἤθελε νὰ βλέπῃ καὶ νὰ συμβουλευῇ ὅταν ἡδύνατο, τὴν ἀγαπητὴν του Ἑσθήρ. Ἀφωσιωμένος δὲ εἰς τὸν βασιλικὸν οἶκον, ἀνεκάλυψε καὶ διὰ τῆς Ἑσθήρ ἀνήγγειλεν εἰς τὸν βασιλέα συναμοσίαν δύο εὐνούχων κατὰ αὐτοῦ. Τὸ γεγονός τοῦτο ἀνεγράφη μόνον εἰς τὰ βασιλικά ὑπο-

μνήματα.—Πρῶτος στρατηγὸς τοῦ Ἀρταξέρξου ἦτο τότε ὁ σκληρὸς Ἀμαληκίτης Ἀμάν, ὅστις ἐμίσει τοὺς Ἰουδαίους καὶ ἰδίως τὸν Μαρδοχαῖον, διότι οὗτος δὲν ἐνόει νὰ προσκυνῇ αὐτὸν μέχρι λατρείας, ὡς εἶχε διατάξει ὁ βασιλεὺς καὶ ὡς ἐποιοῦν οἱ ὑπήκοοί του. Ὁ Ἀμάν, δυσαρεστηθεὶς διὰ τοῦτο καὶ θέλων νὰ ἐξοντώσῃ τὸν Ἰουδαϊκὸν λαὸν ἐκ τῆς Περσίας, ὅστις μόνον εἰς τὸν Θεὸν προσέφερε θείαν τιμὴν καὶ λατρείαν, πείθει τὸν βασιλέα νὰ ἐκδώσῃ διάταγμα, δι' οὗ ἔπρεπε νὰ θανατωθῶσι πάντες οἱ Ἰουδαῖοι. Ἡ εἰδησις αὕτη λυπεῖ καὶ τὸν Μαρδοχαῖον καὶ τὴν Ἑσθήρ, οἵτινες συσκέπτονται πῶς νὰ σώσωσι τὰς ὁμοφύλους των. Πενθοῦσιν ἀμφοτέρω, νηστεύουσι καὶ δέονται τοῦ Θεοῦ νὰ φωτίσῃ αὐτοὺς εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ νὰ εὕρωσι τὸ μέσον τῆς σωτηρίας. Ἐνῶ μίαν ἐσπέραν ἐδείπνει ὁ Ἀρταξέρξης μετὰ τοῦ Ἀμάν, προσέρχεται ἀπρόσκλητος καὶ ἡ ταπεινὴ Ἑσθήρ, ἣτις γίνεται δεκτὴ φιλοφρονέστατα. Λαμβάνει θάρρος ἐκ τῆς εὐμενοῦς ὑποδοχῆς καὶ παρακαλεῖ τὸν βασιλέα νὰ δεχθῇ καὶ οὗτος δεῖπνον παρ' αὐτῆς, προσκαλουμένου καὶ τοῦ Ἀμάν. Ἡ αἴτησις ἐγένετο δεκτὴ. —Συνέβη ὅμως τὴν νύκτα τῆς προτεραίας, καθ' ἣν ἐμελλε νὰ δοθῇ τὸ συμπόσιον, νὰ ἀγρυπνήσῃ ὁ βασιλεὺς· δι' ὃ διέταξε νὰ ἀναγινώσκωσιν αὐτῷ τὰ ἐπίσημα χρονικά τοῦ βασιλείου του, εἰς τὰ ὁποῖα ἀπήντησε καὶ τὸ ἱστορικὸν ἐκεῖνο, καθ' ὃ ὁ Μαρδοχαῖος ἔσωσε τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἀπὸ ἐπικειμένου κινδύνου, καὶ δὲν ἀντημεῖφθη διὰ τὴν μεγάλην ταύτην ἐκδούλευσίν του. Ἐρωτᾷ περὶ αὐτοῦ, μαρθάνει, ὅτι εἶνε εἰς σώφρων καὶ πτωχὸς Ἰουδαῖος, καθήμενος συνήθως παρὰ τὴν θύραν τῶν ἀνακτόρων, θεῖος τῆς βασιλείσεως Ἑσθήρ, ἣτις

δὲν ἔλειψε νὰ δώσῃ ἀγαθὰς συστάσεις περὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ ἐν γένει. Τὴν πρώτην παρουσιά-
ζεται ὁ Ἀμάν ἵνα κατηγορήσῃ πρὸς τὸν βασιλέα,
τὸν Μαρδοχαῖον· ἀλλ' οὗτος προλαμβάνει καὶ ἐρωτᾷ
αὐτὸν, πῶς πρέπει νὰ ἀνταμειφθῇ ὁ εὐεργετήσας καὶ
σώσας τὴν ζωὴν τοῦ βασιλέως. Ὁ Ἀμάν νομίσας, ὅτι
περὶ αὐτοῦ ἐπρόκειτο, ἀπαντᾷ, ὅτι ὁ τοιοῦτος πρέπει
νὰ τιμηθῇ ὡς δεῦτερος βασιλεὺς. Τότε ὁ Ἀρταξέρξης
λέγει, ὅτι ἡ τιμὴ αὕτη δίκαιον εἶνε νὰ ἀποδοθῇ εἰς
τὸν Μαρδοχαῖον. Τοῦτο ἐτάραξε πολὺ τὸν Ἀμάν, ὅστις
τὴν στιγμὴν ἐκείνην οὐδὲν εἶπε.

Τὸ ἐσπέρας ἐγένετο τὸ ὀρισθὲν δεῖπνον, εἰς τὸ ὁποῖον
προσῆλθε καὶ ὁ Ἀμάν. — Ἡ Ἑσθὴρ τότε, πλήρης
θεοῦ ζήλου ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ὁμοφύλων τῆς,
ζητεῖ παρὰ τοῦ βασιλέως τὴν ἀνάκλησιν τοῦ σκλη-
ροῦ ἐκείνου διατάγματος, τοῦ ὁποίου αἰτία ἐγένετο ὁ
Ἀμάν, τὸν ὁποῖον αἰτιαται διὰ τὴν μέλλουσαν συμ-
φορὰν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ. Λυπεῖται ὁ Ἀρταξέρξης,
διότι δὲν ἠδύνατο κατὰ τὸν περσικὸν νόμον νὰ ἀνα-
καλέσῃ τὸ διάταγμα, ἀλλ' οἰκονομεῖ τὸ πρᾶγμα ἄλ-
λως, διατάξας, οἱ μὲν Ἰουδαῖοι διωκόμενοι νὰ δύναν-
ται νὰ ὑπερασπίσωσιν ἑαυτοὺς, ὥστε νὰ μὴ πάθωσι
πολλοί, ὁ δὲ Ἀμάν νὰ κρεμασθῇ ἐπὶ τοῦ ξύλου ἐκεί-
νου, τὸ ὁποῖον εἶχεν αὐτὸς καὶ ἡ γυνὴ του παρα-
σκευάσει διὰ τὸν Μαρδοχαῖον. Ταῦτα καὶ ἐγένοντο. —
Τοιοιουτοτρόπως ἡ ταπεινὸφροσύνη τοῦ Μαρδοχαίου καὶ
ὁ πατριωτισμὸς τῆς εὐσεβοῦς Ἑσθὴρ ἐθριάμβευσαν καὶ
ἐγένοντο ἀφορμὴ νὰ σωθῶσιν οἱ ὁμόφυλοί των. Ἡ
Ἑσθὴρ, γενομένη βασίλισσα, δὲν ὑπερηφανεύθη, δὲν
ἠλλαξε φρονήματα, ἀλλ' ἔμεινε πιστὴ εἰς τὸν Θεόν

της καὶ ἐνεθυμείτο τὸν πτωχὸν θεὸν της. Ὁ δὲ ὑπερήφανος καὶ ἀπάνθρωπος Ἀμὸν ἐταπεινώθη καὶ ἔπεν εἰς τὸν λάκκον ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον εἶχε σκάψει διὰ τὸν ἀθῶον Μαρδοχαῖον. — Προσέτι δὲ ἀπεδείχθη ὅτι ὁ Θεὸς ἡμῶν εἶνε Θεὸς ταπεινῶν, ἀντιλήπτωρ ἀσθενούντων, ἀπεγνωσμένων σκεπαστής, ἀπηλπισμένων σωτήρ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Τὰ μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν Ἰουδαίων ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ Σωτῆρος (536—1 π. Χ.).

§ 38. Ζοροβάβελ, Ἑσδρας, Νεεμίας.

Ἐπὶ Κύρου, βασιλέως τῶν περσῶν, ἐξεδόθη διάταγμα τῷ 536 π. Χ., καθ' ὃ οἱ Ἰουδαῖοι ἠδύναντο νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν. Ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν λοιπὸν τοῦ εὐσεβοῦς Ἰουδαίου Ζοροβάβελ, 50,000 Ἰουδαίων, λαβόντες καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη τοῦ Ναοῦ αὐτῶν, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Ἰουδαίαν. Πρῶτον αὐτῶν ἔργον ἦτο νὰ ἀνοικοδομήσωσι τὸν ναὸν κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ κατηρειπωμένου πρώτου ναοῦ. Ἀλλ' οἱ Σαμαρεῖται, οἱ κάτοικοι τῆς Σαμαρείας, μιγέντες μετ' ἔθνικῶν λαῶν καὶ ιδέας τινὰς θρησκευτικὰς ἐκ τούτων λαβόντες, ἐκώλυον ἐκ φθόνου τὴν οἰκοδομήν,

δι' ὃ ἐπαύσατο αὕτη πρὸς τὸ παρόν, ἤρξατο δὲ πάλιν καὶ ἀποπερατώθη ἐπὶ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου (516).

Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 458 ἐπὶ Ἀρταξέρξου τοῦ Μακρόχειρος, Ἔσδρας, γραμματεὺς καὶ ἱερεὺς, ὠδήγησεν καὶ ἄλλους Ἰουδαίους, περὶ τὰς 2,000, εἰς Ἱερουσαλήμ, ὅπου διετάξατο τὰ τοῦ Ναοῦ, ἐπλούτισεν αὐτὸν διὰ πολλῶν δώρων, διώρισε δικαστὰς καὶ ἐδίδασκε τὸν λαὸν τὰ τοῦ Νόμου ἐν τῇ μεγάλῃ συναγωγῇ, τῆς ὁποίας, ὡς ἰδρυτῆς, προήδρεμεν, ἐφ' ὅσον ἔζη. Ἐπ' αὐτοῦ συνηθροίσθησαν καὶ τὰ ἱερὰ συγγράμματα τῆς Π. Διαθήκης καὶ ἀπετέλεσαν τὸν *Κανόνα* τῶν *κανονικῶν βιβλίων* αὐτῆς, ὅπως οἱ Ἰουδαῖοι γνωρίζωσι τὴν ἱστορίαν τῶν πατέρων αὐτῶν καὶ διδάσκονται τὰ θεῖα διδάγματα τοῦ Νόμου καὶ τῶν προφητῶν, οἵτινες τότε σχεδὸν εἶχον ἐκλίπει. — Κατὰ θεῖαν ὁμῶς πρόνοιαν ἀνεφάνησαν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης οἱ τρεῖς ἔσχατοι προφῆται Ἀγγαῖος, Ζαχαρίας καὶ Μαλαχίας, οἵτινες πολλὰ προεῖπον περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Μεσσίας καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας αὐτῶν ὤφειλον νὰ δώσωσι σημασίαν καὶ κύρος εἰς τὴν συλλογὴν τῶν ἱερῶν βιβλίων. Ὁ Ζαχαρίας μάλιστα, ὁ υἱὸς τοῦ Βαραχίου, προεφήτευσεν τὴν μεγαλοπρεπῆ εἰσοδὸν τοῦ Ἰησοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα, καθημένου ἐπὶ πώλου ὄνου (κεφαλ. θ'), τὴν πώλησιν τοῦ Σωτῆρος ἀντὶ τριάκοντα ἀργυρίων, καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ (κεφαλ. ια'. ιβ'. ιγ').

Ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Ἔσδρα, κατὰ τὸ ἔτος 445, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως τῶν περσῶν, Ἀρταξέρξου, ἦλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ὁ Νεεμίας, λαβὼν ἄδειαν παρὰ τοῦ βασιλέως νὰ ἀνοικοδομήσῃ

τὰ τείχη τῆς Ἱερουσαλήμ, τὸ ὅποιον κατῴρθωσε μετὰ πολλὰ κωλύματα καὶ κόπους πολλοὺς καὶ δαπάνας οὐ μικράς. Μετὰ τὸν Ἑσδραν καὶ τὸν Νεεμίαν ἄρχοντες τοῦ λαοῦ ἦσαν οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τοῦ μεγάλου Συνεδρίου.

§ 39. Οἱ Ἰουδαῖοι ὑπὸ τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον, τοὺς Πτολεμαίους καὶ τοὺς Σελευκίδας.

Ἀλέξανδρος, ὁ μέγας κατακτητὴς, γενόμενος κύριος τῆς Συρίας καὶ ἄλλων μερῶν τῆς Ἀσίας, ἐξεστράτευσε (331 π. Χ.) καὶ κατὰ τῆς Παλαιστίνης καὶ ἰδίως τῆς Ἱερουσαλήμ, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἠρνήθησαν νὰ παράσχωσιν εἰς αὐτὸν βοήθειαν κατὰ τὴν ἐπτάμηνον πολιορκίαν τῆς Τύρου. Μαθὼν τοῦτο ὁ κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἀρχιερεὺς Ἰαθού καὶ γνωρίζων, ὅτι δὲν ἠδύνατο δι' ὅπλων νὰ ἀντιστῇ κατὰ τῆς μεγάλης δυνάμεως τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐσκέφθη νὰ σώσῃ τὴν Ἰουδαίαν διὰ φιλίας καὶ παρακλησεως σὺν τῇ βοήθειᾳ τοῦ Ἰεχωβά. Ἐνδύεται λοιπὸν τὴν ἀρχιερατικὴν στολήν, παραλαμβάνει τοὺς ἱερεῖς καὶ λευίτας, ἐνδεδυμένους λευκὴν στολήν, καὶ ἐξέρχεται ἐν πομπῇ μετὰ λαοῦ πολλοῦ εἰς ἀπάντησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Οὗτος εὐχαριστηθεὶς καὶ συγκινηθεὶς ἐκ τῆς τοιαύτης θείας ὑποδοχῆς, δὲν ἐπέτρεψε νὰ λαφυραγωγῇσιν αὐτήν, ἀλλὰ τούναντίον προσεκύνησε μετὰ σεβασμοῦ τὸν Ἀρχιερέα, εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, προσήνεγκε θυσίαν εἰς τὸν Θεὸν τῶν Ἰουδαίων, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τὸ προνόμιον νὰ διοικῶνται κατὰ τὰ πάτρια αὐτῶν ἔθιμα καὶ τοὺς ἰδίους νόμους, πληρόνον-

τες μόνον τὸν νενομισμένον φόρον, οὕτινος κατὰ πᾶν ἔθδομον ἔτος ἦσαν ἀπηλλαγμένοι. Ὡστε ἐπὶ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ καὶ οἱ τῇ διασπορᾷ οἰκοῦντες Ἰουδαῖοι εὐημέρουν ἱκανῶς καὶ ἡσυχίας καὶ προστασίας ἀπῆλαιον. Ἔσχον δὲ καὶ τὸ ἀγαθὸν τοῦτο νὰ ἐκμάθωσι τὴν πανταχοῦ τότε διαδομένην ἑλληνικὴν γλῶσσαν, εἰς ἣν ἐγένετο ἀνάγκη νὰ μεταφρασθῇ ἡ παλαιὰ Διαθήκη.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου (323 π. Χ.) ἡ Παλαιστίνη ἦλθεν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν διαδόχων αὐτοῦ, τῶν *Πτολεμαίων*. Ἡ ἐξουσία τούτων διήρκεσεν ὑπὲρ τὰ 100 ἔτη. Κατὰ τὸ ἔτος 320 ἑκατὸν σχεδὸν χιλιάδες Ἰουδαίων ἦλθον εἰς Αἴγυπτον, κυρίως δὲ εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου ἀπῆλαιον μεγάλης ἐλευθερίας. Μόνον ἐπὶ τοῦ σκληροῦ καὶ ἀπανθρώπου *Πτολεμαίου τοῦ Φιλοπάτορος* (221—204) ὑπέστησαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἐν Παλαιστίνῃ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ πολλοὺς διωγμούς, στερηθέντες πολλῶν προνομίων καὶ δικαιωμάτων, ἅτινα ὅμως μετὰ ταῦτα ἀνεκτήσαντο. Ἐπὶ τοῦ *Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου* (283) μεταφράσθη εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἡ Π. Δ. ὑπὸ 72 ἑρμηνευτῶν Ἰουδαίων (ἕξ ἕξ ἐκάστης φυλῆς), οἵτινες κατ' αἴτησιν τοῦ *Πτολεμαίου* ἦλθον ἐκ τῆς Παλαιστίνης εἰς Ἀλεξάνδρειαν, φέροντες ἀντίγραφον πιστὸν τοῦ Νόμου, δοθὲν ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως Ἑλεάζαρου. Ἡ μετάφρασις αὕτη εἶνε ἡ πρώτη καὶ ἀρχαιοτάτη, καλουμένη *Ἀλεξανδρινή* ἢ τῶν *Ο'*. (70 κατὰ στρογγύλον ἀριθμὸν, ἐνῶ ἦσαν 72), τὴν ὁποίαν ἔχει ἐν χρήσει ἡ ἡμετέρα ἐκκλησία.

Μετὰ τοὺς *Πτολεμαίους* κύριοι τῆς Παλαιστίνης

ἐγένοντο οἱ Σελευκίδαι, ὀνομασθέντες οὕτως ἀπὸ τοῦ Σελεύκου, ὅστις καθίδρυσε τὸ βασίλειον τῆς Συρίας. Ἐπὶ Ἀντιόχου δὲ τοῦ μεγάλου ἀφηρέθη ἐκ τῶν Πτολεμαίων ἡ Παλαιστίνη (202), οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς, ὑποταγέντες ἄνευ ἀντιστάσεως, ἔτυχον τῶν ἀρχαίων αὐτῶν προνομίων, δηλ. διοικήσεως κατὰ τὰ πάτρια καὶ ἐλευθερίας περὶ τὴν ἐξάσκησιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν τελετῶν. Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος ὁμοῦς τοῦ Ἀντιόχου, Σέλευκος ὁ Φιλοπάτωρ, ἐπιθυμήσας νὰ συλλήσῃ τὰ πολύτιμα καὶ ἄφθονα σκεύη καὶ ἀφιερώματα τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ ναοῦ καὶ οὐδὲν κατορθώσας, ἤγειρε διωγμὸν κατὰ τῶν Ἰουδαίων, ὅστις ἐπετάθη ἐπὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς. Οὗτος, τεθηριωμένος τὴν ψυχὴν, ἐκστρατεύει κατὰ τῆς Ἱερουσαλὴμ (169), εἰσέρχεται εἰς αὐτήν, κατασφάζει ἐν τρισὶν ἡμέραις 40,000 χιλιάδας, συλεῖ τὸν ναὸν καὶ ἀπέρχεται, λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ λάφυρα πολλὰ καὶ διορίσας ἐπιστάτας σκληροῦς, εἰς τοὺς ὁποίους εἶχε δώσει διαταγὰς νὰ καταδιώκωσι καὶ βασανίζωσι τοὺς Ἰουδαίους. Μετὰ δύο ἔτη πάλιν μαίνεται κατὰ τῆς Ἱερουσαλὴμ κυρίως, τῆς ὁποίας τὴν μεγαλοπρέπειαν ἐφθώνει, καὶ ἀποστέλλει στρατὸν 22,000 ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἀπολλωνίου, ὅστις σφάζει, ἀρπάζει, κατασκάπτει τὰ τεῖχη, καίει τὰς οἰκίας, καὶ ἀναγκάζει τοὺς κατοίκους νὰ ἀπαρνῶνται τὴν ἑαυτῶν θρησκείαν, νὰ θύωσιν εἰς τὰ εἰδῶλα καὶ νὰ παραβαίνωσι τὸν πατριὸν νόμον. Ἐβεβήλωσε δὲ καὶ τὸν ναόν, στήσας ἐν αὐτῷ ἄγαλμα τοῦ Διός.

Ἐπὶ τοῦ βιαίου καὶ ἀπανθρώπου τούτου διωγμοῦ τοῦ Ἀντιόχου οἱ Ἰουδαῖοι ὑπέστησαν τὰ πάνδεινα

καὶ πολλοὶ ἠναγκάζοντο διὰ τῆς βίας νὰ ἀπαρνῶνται τὴν πάτριον θρησκείαν. Ἐχομεν ὁμῶς καὶ παραδείγματα ἡρώισμοῦ καὶ ἱερᾶς αὐταπαρνήσεως πολλῶν, αἵτινες προετίμησαν τὸν μετὰ βασάνων θάνατον ἢ νὰ ἐξομώσωσιν. Ἀξιοσημείωτος ὁ μαρτυρικὸς θάνατος τοῦ ἐννενηκοντοῦτου γέροντος Ἑλεαζάρου, ὅστις, εὐσεβῆς πρὸς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων του, δὲν ἠθέλησε νὰ φάγῃ χοίριον κρέας, οὐδὲ νὰ θύτῃ εἰς τὰ εἰδῶλα, ἀλλὰ μετὰ τῆς μεγαλειτέρας γενναιότητος δεχόμενος τὰς πληγὰς καὶ τὰ βασανιστήρια καὶ ἐκπνέων, ἔλεγεν· Εὐχαρίστως πάσχω ταῦτα, φοβούμενος τὸν Θεὸν μᾶλλον ἢ τοὺς ἐπιγείους ἄρχοντας· ἐνῶ δύναμαι νὰ ἀπολυθῶ τοῦ θανάτου, προτιμῶ νὰ ὑποφέρω σκληρὰς κατὰ τὸ σῶμα ἀλγηδόνας ἐκ τῶν μαστιγώσεων ἢ νὰ μολύνω τὸ ὄνομά μου καὶ νὰ δώσω κακὸν καὶ ὀλέθριον παράδειγμα εἰς τοὺς νέους.

Μετὰ τῆς αὐτῆς καρτερίας καὶ αὐταπαρνήσεως ὑπέστησαν τὸν θάνατον καὶ ἑπτὰ παῖδες, παρούσης καὶ τῆς μητρὸς αὐτῶν Σολομονῆς, ἥτις βλέπουσα τὰ τέκνα αὐτῆς σπαραττόμενα ἐπὶ τῆς πυρᾶς, τηγανιζόμενα, ἀποκοπτόμενα τὴν γλῶσσαν καὶ ἀκρωτηριζόμενα, ἐλυπεῖτο μὲν σφόδρα, ἀλλὰ δὲν ἀπέτρεψεν αὐτὰ τοῦ κινδύνου, τοῦναντίον μάλιστα ἐνεθάρρυνεν αὐτά. Ὅτε δὲ ὁ Ἀντίοχος προσέτρεπεν αὐτήν, προσφέρων χρήματα καὶ τιμὰς, νὰ πείσῃ τὸν νεώτατον υἱὸν τῆς νὰ προσφέρῃ θυσίαν εἰς τὰ εἰδῶλα καὶ νὰ ἀρνηθῇ δημοσίᾳ τὴν πίστιν του, τότε εἶπεν αὕτη μετὰ σπανίως ἀπαντήσεως μεγαθυμίας, στραφεῖσα πρὸς τὸν υἱὸν τῆς· Τέκνον μου, μὴ φοβηθῇς τὸν δῆμιον τοῦτον, ἀλλὰ δέξαι τὸν θάνατον, γενόμενος ἄξιος τῶν ἀδελφῶν

σου, ἵνα σὲ ἀπολαύσω πάλιν μετὰ τῶν ἀδελφῶν σου ἐν τῇ αἰωνιότητι.—Ὁ δὲ νέος ἀμέσως ἀπήντησεν εἰπὼν πρὸς τοὺς βασανιστάς· Τί περιμένετε; δὲν ὑπακούω εἰς τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως· ἀκούω τοῦ προστάγματος τοῦ Νόμου, τοῦ δοθέντος τοῖς πατράσιν ἡμῶν διὰ τοῦ Μωϋσέως. Μετὰ τοῦτον ἐμαρτύρησε καὶ ἡ εὐσεβὴς καὶ θαυμαστὴ μήτηρ Σολομονή. — Ἐνθεν μὲν ὁ μαρτυρικὸς θάνατος τοῦ Ἑλεαζάρου, τῶν ἐπτὰ παιδῶν καὶ τῆς μητρὸς αὐτῶν, ὧν τὰ ὀνόματα καὶ αἱ γενναῖαι πράξεις πανταχοῦ τῆς Ἰουδαίας διεδόθησαν, ἔνθεν δὲ οἱ διωγμοὶ καὶ αἱ πιέσεις ἔδωκαν θάρρος εἰς τοὺς πεφοβισμένους καὶ ζωὴν εἰς τοὺς ἀσθενεστέρους ἐν τῇ πίστει, καὶ οὕτω τὸ ἰουδαϊκὸν ἔθνος κινεῖται εἰς ἐλευθερίαν, ἣν ἀνακτᾷ διὰ τῶν Μακκαβαίων.

§ 40. Οἱ Μακκαβαῖοι.

Οἱ Μακκαβαῖοι εἶνε οἱ ἥρωες καὶ ἐλευθερωταὶ τῆς Ἰουδαίας, οἵτινες διὰ τῶν ἀγώνων καὶ θυσιῶν καὶ κακουχιῶν αὐτῶν κατώρθωσαν νὰ ἰδρύσωσι ἀνεξάρτητον βασιλεῖον ἀπὸ τοῦ 167—64, ἀπαλλαγέντες τῆς τυραννίας τῶν Σύρων, καὶ νὰ διαφυλάξωσι τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. — Οἱ Ἰουδαῖοι διωκόμενοι καὶ πιεζόμενοι ὑπὸ τῶν τῆς Συρίας ἀρχόντων, ἠναγκάζοντο νὰ καταφεύγωσιν εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰ σπήλαια. Ἐπὶ τέλους ἡ πῆσις, ἵνα ἐγκαταλίπωσι τὴν πατριὸν θρησκείαν καὶ νὰ ἀσπασθῶσι τὴν εἰδωλατρείαν, ἐκορυφώθη τοσοῦτον, ὥστε ὁ λαὸς ἤγειρε στάσιν, ἧς ἀρχηγὸς ἐγένετο ὁ ἱερεὺς Ματθαίας, (167 π. Χ.), ὅστις πρῶτος γενναίως ἠρνήθη νὰ ἐκτελέσῃ

τὴν διαταγὴν τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ βασιλέως Ἀντιόχου τοῦ Δ', ὅπως θυριάσῃ καὶ θύσῃ πρὸ τοῦ ἐθνικοῦ βωμοῦ.—Ἀναπειτάννυται ἡ σημαία τῆς ἐλευθερίας, προσκαλεῖ εἰς τὰ ὄπλα ὁ Ματθαθίας τοὺς γενναίους τῶν Ἰουδαίων, εἰσέρχεται εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐκδιώκει τὸν ἐχθρόν, καταστρέφει τοὺς βωμοὺς τῶν ἐθνικῶν, ἐνθαρρύνει τὸν λαόν, διατάττει τὰ τῆς λατρείας, καὶ μετὰ ταῦτα περιέρχεται πολλὰς πόλεις τῆς Παλαιστίνης καὶ διεγείρει τὸν λαόν εἰς ἀντίστασιν κατὰ τῶν ἀσεβῶν προσταγμάτων τοῦ βασιλέως. — Μετὰ ἓν ἔτος (166) ἀποθνήσκει ὁ γενναῖος καὶ ἐνδοξὸς Ματθαθίας, καταλιπὼν ῥητὴν εὐχὴν καὶ διαταγὴν εἰς τοὺς ἐπίσης ἐνδοξοὺς πέντε υἱοὺς του νὰ ἐξακολουθήσωσι καὶ εἰς πέρας φέρωσι τὸ τῆς ἐλευθερίας ἔργον. Καὶ τὸν μὲν Ἰούδαν κατέστησε στρατηγόν, τὸν δὲ Σίμωνα σύμβουλον.

Ὁ Ἰούδας, ὅστις διὰ τὴν ἰσχὺν καὶ γενναιότητα αὐτοῦ ἐκλήθη λέων, καταβάλλει πρῶτον τὸν στρατηγόν τοῦ Ἀντιόχου Ἀπολλώνιον, εἶτα δὲ καὶ τὸν μετὰ ἓν ἔτος κατὰ τῆς Παλαιστίνης ἐκστρατεύσαντος μετὰ 65,000 στρατοῦ στρατηγόν Λυσίαν, εἰσέρχεται εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ἐγκαινιάζει τὸν Ναὸν κατὰ τὸ 165, συστήσας πρὸς ἀνάμνησιν καὶ ἑορτὴν, φῶτα κληθεῖσαν διὰ τὴν λαμπρὰν γενομένην λυχναψίαν.

Ὁ ἀγὼν ὁμῶς δὲν ἔπαυεν· οἱ βασιλεῖς τῆς Συρίας ἐπεδίωκον πάσῃ δυνάμει τὴν ἐξόντωνσιν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους. Δι' ὃ ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Ἀντιόχου Ἀντίοχος ὁ Εὐπάτωρ ἐξεστράτευσεν μετὰ 120,000 περίπου στρατοῦ καὶ ἠνάγκασεν τὸν Ἰούδαν νὰ ὑπο-

χωρήσῃ καὶ εἰρήνην συνάψῃ. Μετ' ὀλίγον ὁμῶς, ἔριδος συμβάσης μεταξύ τοῦ Ἰούδα καὶ τοῦ ἀρχιερέως Ἀλκίμου, ζητούντος τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας, ἐπέρχεται ὁ στρατηγὸς Βακχίδης καὶ ἔχων σύμβουλον καὶ ὁδηγὸν καὶ τὸν ἀρχιερέα Ἀλκιμον, εἰσβάλλει εἰς τὴν χώραν, καταλαμβάνει τὰ Ἱεροσόλυμα, εὕρισκε ἀπαράσκευον τὸν Ἰούδαν, ἔχοντα μόνον 800 ἄνδρας, καὶ καταβάλλει τοῦτον, πεσόντα γενναίως ἐν τῇ μάχῃ. Οἱ Ἰουδαῖοι πενθοῦσι τὸν ἥρωα καὶ θρηνοῦσιν αὐτόν, λέγοντες «πῶς ἔπεσε δυνατὸς σώζων τὸν Ἰσραήλ».

Τὸν Ἰούδαν διεδέχθη ἐν τῷ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνι ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωνάθαν, ὅστις συναθροίσας τοὺς καταδιωκομένους Ἰουδαίους καὶ ἐνθαρρύνας αὐτούς, ὥς ἄλλοτε ὁ Ἰούδας, ἐπιτίθεται τοσοῦτον γενναίως καὶ τελεσφόρως κατὰ τοῦ στρατηγοῦ Βακχίδου, ὥστε ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην καὶ νὰ ἀποδόσῃ τοὺς αἰχμαλώτους. Εἶτα δὲ κατώρθωσεν, ἐπειδὴ ἀπῆλαυσεν ἡσυχίας ἐπὶ τινα χρόνον καὶ ἐβοήθησε τὸν βασιλέα τῶν Σύρων Ἀλέξανδρον, ἵνα οὗτος καταλάβῃ τὸν θρόνον, νὰ τύχῃ παρ' αὐτοῦ πολλῶν προνομίων, ἀρχιερωσύνης, χρυσοῦ στέμματος, καὶ ἰκανῆς ἀνεξαρτησίας.

Τὸν Ἰωνάθαν, δολίως συλληφθέντα καὶ φονευθέντα ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Στρώφωνος, ὅστις διὰ συμμαχίας δῆθεν εἶχεν αὐτὸν προσκαλέσει εἰς Πτολεμαῖδα, διαδέχεται ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Σίμων, ἐπὶ τοῦ ὁποίου μετὰ εἰκοσιπενταετῇ περίπου γενναῖον ἀγῶνα ἐστερεώθη ἡ ἀνεξαρτησία τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες ἀνηγόρευσαν αὐτὸν ἡγεμόνα καὶ ἄρχοντα (140). Ἡ ἡγεμονία τούτου διήρκεσε ὀκτὼ μόνον ἔτη.

Τὸν Σίμωνα, φονευθέντα ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Πτολεμαίου, διαδέχεται ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰωάννης ὁ Ὑρκανός, ὅστις μετὰ 30 ἐτῶν ἡγεμονίαν, καθ' ἣν κατέκτησε τὴν Γαλιλαίαν καὶ Σαμάρειαν καὶ ἡύξησε τὸ κράτος αὐτοῦ, ἐτελεύτησεν ἐν εἰρήνῃ.

Τὸν Ὑρκανὸν διαδέχεται ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀριστόβουλος, ὁ ἐπικληθεὶς Φιλέλλην, ὅστις πρῶτος ἐκ τῶν διαδόχων τῶν Μακκαβαίων προσέλαβε καὶ τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως (106). Ἀπ' αὐτοῦ, σκληρῶς καὶ ἀπανθρώπως προσενεχθέντος πρὸς τε τὴν μητέρα του, ἣν περιώρισεν εἰς ἀσιτίαν, ἐξ οὗ καὶ ἀπέθανε, καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφούς του, οὓς ἐφυλάκισεν, ἄρχεται πάλιν ἡ κατάπτωσις τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους, αἱ ἐρίδες καὶ αἱ ἀλληλομαχίαι, ἡ ἠθικὴ ἐξαχρείωσις καὶ ἡ ταπεινότης τοῦ φρονήματος. Ὁ τελευταῖος Μακκαβαῖος Ὑρκανὸς ὁ Β', προσκαλέσας τὸν ῥωμαῖον στρατηγὸν Πομπήϊον, εὐρισκόμενον τότε ἐν Δαμασκῷ, ὅπως προστατεύσῃ αὐτὸν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀριστοβούλου τοῦ Β', στερεοῦται μὲν οὗτος προσκαίρως ἐν τῇ ἀρχῇ τῇ βοηθείᾳ τοῦ Πομπήϊου, δέσμιος δὲ εἰς Ῥώμην ἀποστέλλεται ὁ Ἀριστόβουλος, ἀλλ' ἡ Ἰουδαία γίνεται ἐπ' αὐτοῦ φόρον ὑποτελὲς τοῖς Ῥωμαίοις (64 π. Χ.). Οὕτως ἔληξεν ἡ ἀρχὴ τῶν Μακκαβαίων, ἥτις μετὰ ταῦτα περιήλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἀντιπάτρου, τοῦ πατρὸς τοῦ Ἡρώδου.

§ 41. Ἐσχάτη τύχη τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους.

Ὁ οἶκος τῶν Μακκαβαίων ἐξησθένησε μεγάλως ἐνεκεν ἐσωτερικῶν ἐρίδων καὶ ἀλληλομαχιῶν, ἔχασε τὸ

γότητρον αὐτοῦ ἔνεκεν τῆς ἀπανθρωπίας καὶ κακῆς συμπεριφορᾶς τῶν τελευταίων ἀπογόνων αὐτοῦ, μικρὰ δὲ ἔξωθεν ἐπιβουλὴ ἤρκει νὰ καταβρίψῃ αὐτὸν ὁλοσχερῶς. Ταύτην ἔδωκεν Ἀντίπατρος ὁ Ἰδουμαῖος, ὅστις κατῴρθωσεν νὰ φέρῃ εἰς διχόνοιαν τοὺς δύο υἱοὺς τοῦ Μακκαβαίου Ἀλεξάνδρου, Ἀριστόβουλον καὶ Ὑρκανόν, τοὺς δύο τελευταίους Μακκαβαίους, καὶ μετ' ὀλίγον διὰ τῶν χρημάτων αὐτοῦ καὶ διὰ τῆς εὐνοίας τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος νὰ γείνη ἐπίτροπος τῆς Ἰουδαίας. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀνυψώθη εἰς τὸν θρόνον ὁ υἱὸς του Ἡρώδης, τοῦ ὁποῦ ἡ βασιλεία διήρκεσε 36 ἔτη, πολλῶν κακῶν πρόξενος γενομένη τοῖς Ἰουδαίοις, διότι ἐπεβάρυνεν αὐτοῖς διὰ πολλῶν φόρων, ἵνα κατασκευάζῃ ἀνάκτορα, διατηρῇ ἱπποδρόμια καὶ φρούρια, ἅμα δὲ καὶ ἀποστέλλῃ δῶρα πολλὰ καὶ πλούσια εἰς Ῥώμην, κολακεύων τοὺς ἰσχυροὺς, ὅπως διατηρῶσιν αὐτὸν εἰς τὸν θρόνον. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐμίσουν αὐτὸν προσέτι, διότι ἤθελε νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὴν Ἰουδαίαν Ῥωμαϊκὰ ἥθη καὶ ἔθιμα, καὶ κυρίως διότι ἀπανθρώπως προσηνέχθη πρὸς τοὺς στενοτάτους συγγενεῖς του, διατάξας νὰ φονεύσωσι τοὺς ἐναπομειναντας Μακκαβαίους καὶ αὐτὴν τὴν γυναῖκα του Μαριὰμ καὶ τοὺς δύο υἱοὺς του καὶ πάντας ἐν γένει, τοὺς ὁποῖους ἐθεώρει ὑπόπτους νὰ ρίψωσιν αὐτὸν τοῦ θρόνου ἢ νὰ παραπονεθῶσι κατ' αὐτοῦ εἰς τοὺς Ῥωμαίους ἄρχοντας. Ἐπὶ τοῦ Ἡρώδου τούτου ἐγεννήθη ὁ Σωτήρ, ὅτε καὶ διέταξε νὰ φονεύσωσι τοὺς ἐν Βηθλεὲμ παῖδας ἀπὸ διετούς καὶ κατωτέρω.

Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ὁ Αὐγουστος οὐδένα τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν διώρισε βασιλέα, διότι πολλοὶ τῶν

ἐπιφανῶν Ἰουδαίων, πορευθέντες εἰς Ῥώμην, πολλὰ καὶ δίκαια παράπονα καὶ κατηγορίας ἐξέφρασαν κατὰ τῆς βασιλείας τοῦ Ἡρώδου. Διὰ ταῦτα διηρέθη ἡ Παλαιστίνη εἰς τμήματα καὶ διενεμήθη ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου εἰς τοὺς τρεῖς υἱοὺς τοῦ Ἡρώδου, τὸν Ἀρχέλαον, τὸν Ἡρώδην Ἀντύπαν, καὶ τὸν Φίλιππον. Καὶ τῆς μὲν Ἰουδαίας, Σαμαρείας καὶ Ἰδουμαίας ἐθνάρχης ἀνεδείχθη ὁ Ἀρχέλαος, τῆς δὲ Γαλιλαίας καὶ Περαιάς τετράρχης ὁ Ἡρώδης Ἀντύπας, τῆς δὲ Βαταναίας Ἰτουραίας καὶ Τραχωνήτιδος τετράρχης ὁ Φίλιππος.

Ἄλλ' ἡ διαίρεσις αὕτη δὲν διετηρήθη ἐπὶ μακρὸν, διότι μετὰ δέκα ἔτη, ἀφαιρεθείσης τῆς ἀρχῆς ἀπὸ τοῦ Ἀρχελάου, ἡ χώρα αὐτοῦ ἀπετέλεσε μέρος τῆς ἐπαρχίας τῆς Συρίας καὶ διοικεῖτο ὑπὸ ἰδίων ἡγεμόνων (ἐπιτρόπων, procuratores), ὡς τοιοῦτος ἦτο ὁ Πόντιος Πιλάτος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐσταυρώθη ὁ Σωτήρ. Ὅτε δὲ μετὰ ταῦτα ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος Γεσσίου Φλώρου οἱ Ἰουδαῖοι ἤγειραν ἐπανάστασιν, τότε ἐπῆλθεν ὁ Τίτος (70 μ. Χ.), ἐκυρίευσεν τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐφόνευσεν ὑπὲρ πᾶς 100,000 Ἰουδαίων, πολλοὺς ἔλαβεν αἰχμαλώτους, κατέστρεψε τὸν ναόν, κατέσκαψε τὰ τεῖχη τῆς Ἱερουσαλήμ, — καὶ οὕτω κατέπεσε καὶ κατεστράφη καὶ διεσπάρη πανταχοῦ τῆς γῆς ὁ Ἰουδαϊκὸς λαός. Ὁ προορισμὸς δὲ τούτου καὶ ἡ ἰδιαίτερα κλησις εἶχεν ἤδη τελειώσει, διότι μεθ' ὅλα τὰ δεινὰ ταῦτα διετήρησε τὴν ιδέαν τοῦ ἐνὸς ἀληθινοῦ Θεοῦ, διεφύλαξε τὸν Νόμον καὶ ἀπετέλει τὸ μόνον καθαρὸν μονοθεϊστικὸν κράτος. Εἶχε δὲ ἤδη ἀναφανῆ ὁ Σωτήρ, τοῦ ὁποίου ἡ θρησκεία ὡς διαυγὲς καὶ θεόρρυθμον ρεῦμα ἐπό-

τιζε τὴν διψῶσαν ἀνθρωπότητα, ἥτις διακαῶς ἐπόθει τὴν ἔλευσιν τοῦ Μεσσίου καὶ τὴν δι' αὐτοῦ σωτηρίαν αὐτῆς. — Τὰ πάντα ἐγένοντο κατὰ θείαν βουλήν καὶ πρόνοιαν.

§ 42. Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, Σαδδουκαῖοι καὶ Ἑσσαῖοι.

Ἐκάστη ἐποχὴ τῆς ἱστορίας τοῦ ἰουδαϊκοῦ ἔθνους εἶχε καὶ τοὺς ζηλωτὰς τῶν πατρίων, τοὺς ἐνασχολομένους εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ Νόμου καὶ ἐπιτετραμμένους τὴν τήρησιν τῶν θρησκευτικῶν διατάξεων. Ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν Μακκαβαίων καὶ μετὰ ταῦτα ἔτι ἤχμασαν.

Α^{ον} Οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. Οὗτοι ἦσαν οἱ διδάσκαλοι (=Ραββί) καὶ ἐρμηνευταὶ τοῦ Νόμου, οἵτινες ἐπίστευον εἰς μέλλουσαν ζωὴν, κρίσιν καὶ ἀνταπόδοσιν, εἰς τὴν ὑπαρξίν τῶν Πνευμάτων, καὶ ἀπέδιδον μεγίστην σημασίαν μέχρι λεπτολογίας εἰς τὴν ἰουδαϊκὴν παράδοσιν. Κυρίως δὲ οἱ Φαρισαῖοι (=ἀποχωρισμένοι, ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ ῥήματος Φαράς=ἀποχωρίζειν) ἦσαν οἱ αὐστηροὶ τηρηταὶ τοῦ Νόμου, οἱ τυπικοί, οἱ ἄγαν εὐσεβεῖς, οἵτινες ἀπεστρέφοντο οὐ μόνον τοὺς ἐθνικούς, ἀλλὰ πολλάκις καὶ αὐτοὺς τοὺς ὁμοθρήσκους τῶν, καὶ ἐθεώρουν ἑαυτοὺς ὡς τοὺς μόνους δικαίους καὶ καθαρούς δι' ὃ κατήντησαν τέλος ἀλαζόνες καὶ ὑποκριταί.

Β^{ον} Οἱ Σαδδουκαῖοι, κληθέντες οὕτως ἐκ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Σαδώκ, εἶχον ἰδέας ἀντιθέτους ταῖς τῶν Φαρισαίων. Ἀπέρριπτον τὴν παράδοσιν· δὲν ἐπίστευον

εἰς μέλλουσιν ζωὴν καὶ ἀνάστασιν νεκρῶν· καὶ δὲν παρεδέχοντο τὴν ὑπαρξίν τῶν Ἀγγέλων. Οὗτοι ἔζων ὡς οἱ Ἐπικούρειοι, παραδεδομένοι εἰς τὰς τρυφὰς καὶ τὰς ἡδονάς, τὰς ὁποίας ἀπήλαυον ἀφρόνως· ἦσαν δὲ πλούσιοι καὶ φίλοι τῶν Ῥωμαίων. Παραδέχοντο μόνον βιβλία τινὰ τῆς Π. Δ., ἅτινα ἡρμήνευον κατὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν δοξασίας.

Γον Οἱ Ἑσσαῖοι, κληθέντες ἴσως οὕτως ἐκ τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ ἔργου αὐτῶν, ὅπερ ἦτο τὸ θεραπεύειν τοὺς νοσοῦντας (ἐκ τοῦ χαλδαϊκοῦ ἄσα—ἰᾶσθαι), ἔζων βίον ἡσυχον ἐνάρετον καὶ μονήρη, διατρίβοντες συνήθως ἐν ἐρήμῳ, ὡς οἱ προφῆται καὶ οἱ ἀσκηταί, καὶ ἀσχολούμενοι εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ἰατρικὴν, προσευχόμενοι καὶ νηστεύοντες. Παραδέχοντο τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν· ἀπέρριπτον τὸν ὄρκον, ὀρκιζόμενοι μόνον διὰ τοῦ ναὶ καὶ οὐ· ἀπέφευγον τὸν γάμον καὶ ἐτήρουν αὐστηρῶς τὸ Σάββατον.

Καὶ αἱ τρεῖς αὗται θρησκευτικαὶ μερίδες ἢ αἰρέσεις τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες δὲν ἐγνώριζον ποία ἡ ἀρίστη καὶ εἰς ποίαν ὤφειλον νὰ προσκολληθῶσιν, ἅμα δὲ καὶ αἱ φιλοσοφικαὶ διαμάχαι τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες ἐζήτουν σοφίαν, ἐδῆλουν σαφῶς τὴν οὐχὶ εὐάρεστον τότε γενικὴν θρησκευτικὴν κατάστασιν τοῦ κόσμου, καὶ ὅτι ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, καθ' ὃ ἐμελλε νὰ φανῇ ὁ Σωτὴρ, ὅπως διαλύσῃ τὸ σκότος καὶ διδάξῃ τὴν ἀρίστην θρησκείαν.

§ 43. Τὰ βιβλία τῆς Π. Διαθήκης.

Ἐπὶ τοῦ Ἑσδρα καὶ τοῦ Νεεμίου κυρίως συνηθροίσθησαν τὰ βιβλία τῆς Π. Δ. καὶ ἀπετέλεσαν τὸν

κατάλογον τῶν συγγραμμάτων τῶν θεοπνεύστων συγγραφέων, ὅστις ὠνομάσθη *κανὼν*, ἐξ οὗ καὶ τὰ ἐν τῷ κατάλογῳ βιβλία ἐκλήθησαν *κανονικά*. Διαιροῦνται δὲ ταῦτα εἰς νομοθετικά, ἱστορικά, διδακτικά καὶ προφητικά.—Καὶ νομοθετικά μὲν εἶνε τὰ πέντε βιβλία τοῦ Μωϋσέως (ἡ πεντάτευχος, ἡ Νόμος Μωϋσέως), ἤτοι ἡ *Γένεσις*, ἡ *Ἔξοδος*, τὸ *Λευϊτικόν*, οἱ *Ἀριθμοὶ* καὶ τὸ *Δευτερονόμιον*. ἱστορικά δέ, ὁ *Ἰησοῦς τοῦ Νανῆ*, *Κριταί*, *Ρούθ*, τέσσαρα βιβλία τῶν *Βασιλειῶν*, δύο τῶν *παραλειπομένων*, *Ἑσδρας*, *Νεεμίας* καὶ *Ἑσθήρ*. διδακτικά δέ, ὁ *Ἰώβ*, οἱ *Ψαλμοί*, αἱ *Παροιμίαι* τοῦ *Σολομῶντος*, ὁ *Ἐκκλησιαστής*, καὶ τὸ *Ἄσμα τῶν Ἀσμάτων*. προφητικά δέ, οἱ τέσσαρες μεγάλοι προφῆται, ὁ *Ἡσαίας*, ὁ *Ιερεμίας*, ὁ *Ἰεζεκιήλ* καὶ ὁ *Δαυιδ*, καὶ οἱ δώδεκα μικροί, ἡ τὸ *Δωδεκαπρόφητον*, ἤτοι ὁ *Ὡσηέ*, *Ἀμώς*, *Μιχαίας*, *Ἰωήλ*, *Ὀβδιού*, *Ἰωνᾶς*, *Ναούμ*, *Ἀββακούμ*, *Σοφορίας*, *Ἀγγαῖος*, *Ζαχαρίας* καὶ *Μαλαχίας*. Τὸ ὅλον βιβλία *κανονικά* εἶνε 38.—Ἐκτὸς τούτων ἔχομεν καὶ ἕτερα 7 βιβλία, ἅτινα δὲν συμπεριελήφθησαν μὲν τότε εἰς τὸν κατάλογον τῆς *Βίβλου* (τὸν *κανόνα*), ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἐκρίθησαν ἄξια ἀναγνώσεως, ὡς περιέχοντα πολλὰ τὰ ὠφέλιμα καὶ διδακτικά, δι' ὃ καὶ ἀναγινωσκόμενα ὠνομάσθησαν. Εἶνε δὲ ταῦτα ἡ *Βίβλος* τοῦ *Τωβίτ*, τῆς *Ἰουδαίθ*, τῆς *Σοφίας* *Σολομῶντος*, τῆς *Σοφίας* *Ἰησοῦ* *υἱοῦ* *Σιράχ*, τὸ *δεύτερον* καὶ *τρίτον* *βιβλίον* τοῦ *Ἑσδρα* καὶ τὰ *τρία βιβλία* τῶν *Μακκαβαίων*.

ΤΕΛΟΣ.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ*.

Ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωϋσέως.

	ἐτῶν	γεννᾶ ἀπὸ κτίσ. κόσμου	πρὸ Χριστοῦ.
Ἀδὰμ	230	Σὴθ	230
Σὴθ	205	Ἐνῶς	435
Ἐνῶς	190	Καϊνάν	625
Καϊνάν	170	Μαλελεήλ	795
Μαλελεήλ	165	Ἰάρεδ	960
Ἰάρεδ	162	Ἐνῶχ	1122
Ἐνῶχ	165	Μαθουσάλα	1287
Μαθουσάλα	187	Λάμεχ	1474
Λάμεχ	188	Νῶε	1662
Νῶε	500	Σ. Χ. Ἰάφεθ	2162
Σὴμ	100	Ἀρφαξάδ	2262
Ἀρφαξάδ	135	Καϊνάν	2397
Καϊνάν	130	Σαλὰ	2527
Σαλὰ	130	Ἐβερ	2657
Ἐβερ	434	Φαλὲκ	2791
Φαλὲκ	130	Ραγαῦ	2921
Ραγαῦ	132	Σερουχ	3053
Σερουχ	130	Ναχώρ	3183
Ναχώρ	79	Θάρρα	3262
Θάρρα	70	Ἀβραμ	3332
Ἀβραμ	100	Ἰσαάκ	3432
Ἰσαάκ	60	Ἰακώβ	3492

(*) Σημ. Ὁ χρονολογικὸς οὗτος πίναξ μέχρι τοῦ ἔτους 595 π. Χ. ἐλή-
φθη ἐκ τῆς ἀξιολόγου ἱερᾶς ἱστορίας τοῦ καθηγητοῦ κ. Δ. Ν. Βερναδάκη.

α) Γενέσεως ἐ. 30. β) Γενέσ. ἐ. 6. γ) αὐτίθι ἐ. 9. δ) ἐ. 12. ε) ἐ.
15. ζ) ἐ. 18. η) ἐ. 21. θ) ἐ. 25. Ὅτι ἡ ἐκ τῶν διαφορῶν ἐν τῷ χω-
ρίῳ τούτῳ γραφῶν προτιμητέα ἡ κατὰ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον, ἴδ. Κ. Οἰκο-
νομ. Περὶ τῆς μεταφρ. τῶν ὁ. τόμ. γ'. σελ. 741. ι) ἐ. 28. κ) ἐ. 32. λ) ιά.
10. ἴδ. καὶ ὑπόμνημα Φίλωνος ἐπισκόπου εἰς Γενέσ. ἡ. 14. μ) ιά. 12.
ν) ια'. 14. ξ) ια'. 14. ο) ιά. 16. π) ιά. 18. ρ) ιά. 21. σ) ιά. 22. τ) ιά.
24. υ) ιά. 26. φ) ιά. 2. ιζ'. 17. 21. χ) ιά. 21.

Ἰακώβ	82	Λευί	3574	1934 (ψ)
Λευί	47	Καάθ	3621	1887 (ω)
Καάθ	60	Ἀμἐράμ	3681	1827 (α)
Ἀμἐράμ	75	Μωϋσῆν	3756	1752 (ς)
Μωϋσῆς	120	ἀποθνήσκει	3876	1632 (γ)

Ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ μέχρι τοῦ Σολομῶντος.

	ἤρξεν ἔτη	ἀπὸ κτίσ. κόσμου	ἀπὸ Χριστοῦ
Ἰησοῦς Ναυῆ	17	3876—3893	1632—1615 (δ)
πρεσβύτεροι	18	3893—3911	1615—1597 (ε)
δουλείας	8	3911—3919	1597—1589 (ζ)
Γοθονιήλ	40	3919—3959	1589—1549 (η)
δουλείας	18	3959—3977	1549—1531 (θ)
Ἀώδ	80	3977—4057	1531—1451 (ι)
δουλείας	20	4057—4077	1451—1431 (κ)
Δεδώρρα	40	4077—4117	1431—1391 (λ)
δουλείας	7	4117—4124	1391—1384 (μ)
Γεδεών	40	4124—4164	1384—1344 (ν)
Ἀδιμέλεχ	3	4164—4167	1344—1341 (ξ)
Θωλά	23	4167—4190	1341—1318 (ο)
Ἰαίρ	22	4190—4212	1318—1296 (π)
δουλείας	18	4212—4230	1296—1278 (ρ)
Ἰεφθάε	6	4230—4236	1278—1272 (σ)
Ἐσεβών κλπ.	7	4236—4243	1272—1265 (τ)
Ἀειλών	10	4243—4253	1265—1255 (υ)
Ἀδδών	7	4253—4260	1255—1248 (φ)
δουλείας	40	4260—4300	1248—1208 (χ)
Σαμψών	20	4300—4320	1208—1188 (ψ)
ἀναρχίας	40	4320—4360	1188—1148 (ω)
Ἥλει	20	4360—4380	1148—1128 (α)

ψ) Κατὰ τὴν παράδοσιν, ἱδ. Γ. Συγκ. χρονογραφ. σελ. 198 καὶ 221 ἐξ ἐκδ. Bonn. ω) αὐτόθι. α) αὐτόθι. β) αὐτ. γ) Δευτερονόμ. λδ'. 7. δ) Κατὰ παράδοσιν, ἱδ. Συγκελλ. σελ. 328 ε) αὐτόθι. ζ) Κριτῶν γ'. 8. η) Κριτῶν. γ'. 11. θ) γ'. 14. ι) γ'. 30. κ) δ'. 30. λ) ε'. 31. μ) ς'. 1. ν) ἡ. 28. ξ) θ. 22. ο) ι. 2. π) ι. 3. Σφάλλεται ὁ Σύγκελλος λέγων (σελ. 310) 20. ρ) ι. 8. σ) ιβ'. 7. τ) ιβ'. 9. υ) ιβ'. 11. φ) ιβ'. 14. χ) ιγ'. 1. ψ) ιγ'. 32. ω) Κατ' Ἀφρικανὸν ὅ ἔπεται Σύγκελλος σ. 328. α) α. Βασιλειῶν δ'. 19.

Σαμουήλ	20	4380—4400	1128—1108 (β)
Σαούλ	40	4400—4440	1108—1068 (γ)
Δαβίδ	40	4440—4480	1068—1028 (δ)
Σολομών	40	4480—4520	1028—988 (ε)

Βασιλεῖς Ἰσραήλ.

ἤρξεν ἔτη	ἀπὸ κτίσ. κόσμου	πρὸ Χριστοῦ.
Ἱεροδοάμ	22 4520—4542	988—966 (ζ)
Ναδάδ	2 4542—4544	966—964 (η)
Βασαά	24 4544—4568	964—940 (θ)
Ἡλὰ	2 4568—4570	940—938 (ι)
Ἀμόρι	12 4570—4582	938—926 (κ)
Ἀχαάδ	22 4582—4604	926—904 (λ)
Ὁχοζίας	2 4604—4606	904—902 (μ)
Ἰωράμ	12 4606—4618	902—890 (ν)
Ἰηοῦ	28 4618—4646	890—862 (ξ)
Ἰωάχαζ	17 4646—4663	862—845 (ο)
Ἰωάς	16 4663—4679	845—829 (π)
Ἱεροδοάμ	41 4679—4720	829—788 (ρ)
Μαναήμ	10 4720—4730	788—778 (σ)
Φακεσίας	2 4730—4732	778—776 (τ)
Φακεῖ	20 4732—4752	776—756 (υ)
Ὡσηέ	9 4752—4761	756—747 (φ)

Βασιλεῖς Ἰούδα

	ἤρξεν ἔτη	ἀπὸ κτίσ. κόσμου	πρὸ Χριστοῦ
Ῥοδοῦ	17	4520—4537	988—971 (χ)
Ἀσία	3	4537—4540	971—968 (ψ)
Ἀσὰ	41	4540—4581	968—927 (ω)

6) Κατὰ Σύγκελλον σ. 332. "Ἄλλως δὲ διατάσσει ταῦτα ὁ Goar ἐν τῷ πίνακι, ἐλαττωθὲν καὶ τὰ ἔτη τοῦ Σαμουὴλ εἰς 16. γ) Πράξεων ιγ'. 21. δ) ἁ. Βασιλ. β'. 11 β'. Βασιλ. ε. 4. ἁ. Παραλειπομέν. κθ'. 27. ε) γ'. Βασιλ. ια'. 42. β'. Παραλειπομ. θ'. 30 ζ) γ'. Βασ. ιδ'. 20. η) γ'. Βασιλ. ιε'. 25 θ) γ'. Βασ. ιε'. 33. ι) γ'. Βασ. ις'. 8. κ) γ'. Βασιλ. ις'. 23 λ) γ'. Βασ. ις'. 30. μ) γ'. Βασιλ. κβ'. 52. ν) δ'. Βασιλ. γ'. 1. Ἐσφαλμένως ὁ Σύγκελλος 7 καὶ 8. "Ιδ. καὶ Goar. ξ) δ'. Βασ. ι. 38. ο) δ'. Βασιλ. ιγ'. 1. π) δ'. Βασιλ. ιγ'. 10. ρ) δ'. Βασ. ιδ'. 23. σ) δ'. Βασ. ιε'. 17. τ) δ'. Βασ. ιε'. 23. υ) δ'. Βασ. ιε'. 27. φ) δ'. Βασ. ις'. 1. χ) Βασ. ιδ'. 24. β'. Παραλ. ιβ'. 43. ψ) γ'. Βασ. ιε'. 2. ω) γ'. Βασιλ. ιε'. 10.

Ἰωσαφάτ	25	4581—4606	927—902 (α)
Ἰωράμ	8	4606—4614	902—894 (β)
Ὁχοζίας	11	4614—4615	894—893 (γ)
Γοθολία	6	4615—4621	893—887 (δ)
Ἰωάς	40	4621—4661	887—847 (ε)
Ἀμεσίας	29	4661—4690	847—818 (ζ)
Ἀζαρίας	52	4690—4742	818—766 (η)
Ἰωάθαμ	16	4742—4758	766—750 (θ)
Ἀχαζ	16	4758—4774	750—734 (ι)
Ἐζεκίας	29	4774—4803	734—705 (κ)
Μανασσῆς	55	4803—4858	705—650 (λ)
Ἀμώς	2	4858—4860	650—648 (μ)
Ἰωσίας	31	4860—4891	648—617 (ν)
Ἐλιακείμ	11	4891—4902	617—606 (ξ)
Σεδεκίας	11	4902—4913	606—595 (ο)

Ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν Ἰουδαίων μέχρι τῆς ὑποταγῆς αὐτῶν ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους.

Ἐποχὴ τῆς αἰχμαλωσίας.....	588	π. X.
Ἐπάνοδος τῶν Ἰουδαίων ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας μέχρι Χριστοῦ, διάστημα.....	536	ἐτῶν
Ἐπάνοδος τῶν Ἰουδαίων ἐπὶ Κύρου ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Ζοροβάβελ.....	536	π. X.
Ἐτέρα ἐπάνοδος τῶν Ἰουδαίων ἐπὶ Ἀρταξέρσου τοῦ Μακρόχειρος ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Ἑσδρα	458	καὶ
ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Νεερμία.....	445	
Ἡ Παλαιστίνη ὑπὸ τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον	331	π. X.
Ἡ Παλαιστίνη ὑπὸ τοὺς Πτολεμαίους.....	323	π. X.
Ἡ Παλαιστίνη ὑπὸ τοὺς Σελευκίδας.....	203	π. X.
Οἱ Μακκαδαῖοι.....	167—64	π. X.
Οἱ Ἰουδαῖοι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων..	63	π. X.

α) γ'. Βασ. κβ'. 42. β) δ'. Βασ. ή. 17. γ) δ'. Βασ. ή. 26 β'. Παραλπμν. κβ'. 2. δ) β'. Βασ. ια'. 3. ε) δ'. Βασ. ιε'. 1. β'. Παραλπμν. κδ'. 1. ζ) δ'. Βασ. ιδ'. 2. β'. Παραλπμν. κέ. 1. η) δ'. Βασ. ιε'. 2. β'. Παραλπμν. κς'. 3. θ) δ'. Βασ. ιε'. 33. β'. Παραλπμν. κς'. 1. ι) δ'. Βασ. ις'. 1. β'. Παραλπμν. κη'. 1. κ) δ'. Βασ. ιή. 1. β'. Παραλπμν. κθ'. 1. λ) δ'. Βασ. κά. 1. β'. Παραλπμν. λγ'. 1. μ) δ'. Βασ. κά. 19. β'. Παραλπμν. λγ'. 21. ν) δ'. Βασ. κβ'. 1. β'. Παραλπμν. λδ'. 1. ξ) δ'. Βασ. κγ'. 36. β'. Παραλπμν. λς'. 5. ο) δ'. Βασ. κδ'. 18. β'. Παραλπμν. λς'. 11. Ἡ ἐβδομηκονταετής αἰχμαλωσία Βαβυλώνης πρέπει νὰ λογισθῇ ἀπ' ἀρχῆς τῆς βασιλείας Σεδεκίου (ἴδ. Ἀφρικανόν παρὰ Συγκέλλω σελ. 422).

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

§ 1.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	Σελ.	1
	ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.		
	<i>Ἀπὸ δημιουργίας τοῦ κόσμου μέχρις Ἀβραάμ.</i>		
2.	Δημιουργία τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου ..	Σελ.	3
3.	Πτώσις τοῦ ἀνθρώπου καὶ θεία πρόνοια περὶ αὐτοῦ »		4
4.	Κάϊν καὶ Ἀβελ »		6
5.	Νῶε. Κατακλυσμός. »		7
	ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.		
	<i>Ἱστορία τῶν Πατριαρχῶν.</i>		
6.	Ἀβραάμ.....	Σελ.	9
7.	Καταστροφή τῶν Σοδόμων καὶ τῆς Γομόρρας. »		11
8.	Γέννησις τοῦ Ἰσαάκ. Θυσία τοῦ Ἀβραάμ. .. »		»
9.	Γάμος τοῦ Ἰσαάκ. Θάνατος τοῦ Ἀβραάμ. .. »		12
10.	Τὰ τέκνα τοῦ Ἰσαάκ. Ἡσαῦ καὶ Ἰακώβ. . . . »		13
11.	Ἱστορία τοῦ Ἰωσήφ. 1) Πώλησις τοῦ Ἰωσήφ.. »		17
	2) Ὁ Ἰωσήφ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ. »		18
	3) Ὀνειρα τοῦ Φαραώ. Δόξα τοῦ Ἰωσήφ.. »		20
	4) Οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ. Θάνατος τοῦ Ἰακώβ. »		21
	ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.		
	<i>Ἐποχὴ τοῦ Μωϋσέως.</i>		
§ 11.	Γέννησις τοῦ Μωϋσέως.. —	Σελ.	24
§ 13.	Κλήσις τοῦ Μωϋσέως. »		26
§ 14.	Αἱ δέκα πληγαὶ τοῦ Φαραώ. Ἐξοδος τῶν Ἰσραηλιτῶν »		27

- § 15. Διαμονή ἐν ἐρήμῳ. Αἱ δέκα ἐντολαί. Ἑορταί. Σελ. 29
 § 16. Κατασκοπεύσεις τῆς χώρας Χαναάν. Θάνατος
 τοῦ Ἀαρὼν καὶ τοῦ Μωϋσέως... » 33
 § 17. Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ... » 35

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ἐποχὴ τῶν κριτῶν.

- § 18. Δεβωῶρα καὶ Γεδεὼν... Σελ. 39
 § 19. Ἰεφθάε καὶ Σαμψών... » 40
 § 20. Ἡλὶ καὶ Σαμουήλ... » 43
 § 21. Ἱστορία τοῦ Ἰώβ... » 46
 § 22. Ἱστορία τῆς Ρούθ... » 48

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

*Ἱστορία τῶν βασιλέων τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ἰδίως τοῦ Σαούλ,
 τοῦ Δαβὶδ καὶ τοῦ Σολομῶντος.*

- § 23. Σαούλ... Σελ. 50
 § 24. Δαβὶδ... » 53
 § 25. Αἱ πράξεις τοῦ Δαβὶδ... » 55
 § 26. Τὰ τέκνα τοῦ Δαβὶδ. Τέλος τῆς βασιλείας αὐτοῦ... » 58
 § 27. Σολομῶν... » 60
 § 28. Διαίρεσις τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς τὸ βασίλειον
 τοῦ Ἰούδα καὶ τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραὴλ... » 67

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Ἐποχὴ καὶ ἱστορία τῶν προφητῶν.

- § 29. Ἠλίας καὶ Ἐλισσαῖος. Ὀνόματα τῶν προφητῶν. Σελ. 69
 § 30. Ἰωνᾶς... » 73
 § 31. Ἡσαΐας... » 74
 § 32. Ἱερεμίας... » 76
 § 33. Ἰεζεκιήλ... » 78
 § 34. Δανιήλ καὶ οἱ τρεῖς παῖδες Ἀνανίας, Μισαήλ
 καὶ Ἀζαρίας... » 79
 § 35. Ἰουδίθ... » 86

§ 36. Τωρίτ.	Σελ. 87
§ 37. Ἑσθήρ.	» 91

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

*Τὰ μετὰ τὴν ἐπάροδον τῶν Ἰουδαίων ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας
μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ Σωτῆρος.*

§ 38. Ζοροβάβελ, Ἑσδρας, Νεεμίας.	Σελ. 94
§ 39. Οἱ Ἰουδαῖοι ὑπὸ τὸν μ. Ἀλέξανδρον, τοὺς Πτο- λεμαίους καὶ τοὺς Σελευκίδας.	» 96
§ 40. Οἱ Μακκαβαῖοι.	» 100
§ 41. Ἑσχάτη τύχη τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους.	» 103
§ 42. Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, Σαδδουκαῖοι καὶ Ἑσσαῖοι.	» 106
§ 43. Τὰ βιβλία τῆς Π. Διαθήκης.	» 107
<i>Χρονολογικὸς πίναξ τῆς ἱερᾶς ἱστορίας.</i>	109—112

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ «ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ»

ΚΑΙ «ΚΟΡΑΗ»

ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ ΑΥΓΟΥΣΤΟΝ 1885

Ἄριθ. 96

